

KATEDRA

Cena 2 EUR

Številka 11 • Letnik 3 • November 2008

**Intervju
Tomo
Križnar
»V begunskih
taboriščih se
zdajle vzgajajo
teroristi.«**

Katedra

podatki kultura preteklost zanimivosti
življenje umetnost trenutki demokracija
informacija javnost človek težave stranke
občine kapital narodnosti komunikacija
slovensko sprememba misel priložnost delo
politika finance šolstvo gospodarstvo
prihodnost država podatki mladi dejstvo
skupine družba strokovnjaki pravice
čakakati ekologija ideja dobrodelnost misel
drznost ljubezen domišljija nasvet tujina biti
študent uspeh varnost univerza svoboda

m o č b e s e d e

www.katedra-on.net

DENAR JE SVETA VLADAR.

⌘ Degresivna rast. Torej žene korenine. ⌘

FINANCE 6

Tokrat resnično ne smemo »zamočiti«. Svet bi težko prenesel še en finale ekonomske krize v političnem kaosu nove vojne. Predvsem moramo stopiti onkraj ideologij kapitalizma, neoliberalizma, socializma, friedmanizma itd., ki še vedno vodijo umove današnjih političnih in ekonomskih voditeljev.

DRŽAVLJANSKA VZGOJA 10

Če naj torej Pekarna ostane Pekarna, če naj bo tisti cvet v gumbnici, s katerim se bo mesto in s tem prihodnji župan bahal pred svojimi kolegi iz tujine, potem mora biti uprava Pekarne kot celote v rokah samih uporabnikov. Brez te temeljne samouprave namreč sploh ne moremo govoriti o anarhističnem eksperimentu.

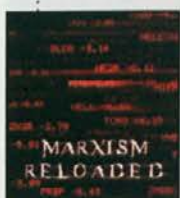
MEDIJI 18

Razvoj »ideje osvoboditve« slovenskih medijev so omogočili trije, verjetno zgolj naključno povezani dejavniki. Nespretna zloraba politike kot vzrok, počasnost strukturnih sprememb medijev kot problem in politizacija medijskega nezadovoljstva kot »rešitev«.

VOJNA SVETOV 23

Borci sedaj pogosto omenjajo »bitko poslednjih dni« ali »hadit«. To je preroka preroka Mohameda, po kateri so potrebni prostovoljci za odhod na Bližnji vzhod, ki bi naj podpirali mesijo Mahdija v vojni proti silam Antikrista za zmogoslavje islama ter pravičnost na Zemlji.

ZAPISI IZ MRTVEGA DOMA 24

Sodeč po naletu nove desnice v Evropi, je zlahka mogoče, da se bo zgodilo ravno obratno: da bodo za frustracije lokalnega raznašalca časopisov ali demotiviranega vodoinštalaterja plačali tisti »drugačnji«, »temnejši«, »južnejši« - kakorkoli si jih že zamislite in pri tem vzamete sebe, barvo svojih las in kože ali lastnih ideoloških prepričanj kot kriterij za razvrščanje.

GOSPODARSTVO 28

Zato se gospodarstvo in ekonomske prakse, ki se ukvarjajo s proizvajanjem in menjavo dobrin, opirajo na doktrino pomanjkanja in zalaganja polic z dobrinami, ki so redke in največkrat nimajo substituta ter za njih velja načelo ekskluzivnosti pri konzumu.

INTERVJU 34

Tone Pavček je kljub svojim 80. letom prisoten vsepovsod. Letos je med drugim izšla njegova zbirka Same pesmi o ljubezni, saj, kot pravi sam, brez ljubezni ni možno ničesar na tem svetu zgraditi. Omenjeni zapis je povzetek pogovora, ki ga je z gospodom Pavčkom na literarnem večeru v Ljutomeru opravila Cilka Jakelj.

FILMI 36

Med 12. in 23. novembrom bo Ljubljano in Maribor oživel ljubljanski mednarodni filmski festival LIFFE, ki bo potekal že devetnajstič in bo kot zmeraj prinesel filmske naslove, ki so preprosto umetniško dovršeni in vredni ogleda, kot tudi mainstream filme, ki se prav tako odlikujejo vsak na svoj način.

IZ NASLONJAČA 8

Poleg naštetih problemov, ki so povečini ostali nerešeni, pa je trenutni izziv za sodobnega človeka finančna kriza, zaradi katere se lahko naštetih problemi se zoostrijo in povratno vplivajo na samo krizo. Posledica bo začaran krog, iz katerega bomo težko našli rešitev.

INTERVJU 14

To se zdaj dela. Namesto da bi jih sprejeli odprtih rok, da bi skupaj uživali v glasbi, kuhi, pa da bi oboji imeli dela. Kako je mogoče, da oni nič ne delajo. Mogoče zato, ker mi vse delamo. In če mi vse delamo pomeni, da nič ne ostane za njih tam doli. Mi imamo vse. Koristimo vse. Namesto da bi si razdelili, kar imamo.

Naslovnica: Jernej Žumer

kolofon

SLOVENSKI AKADEMSKI IN ŠTUDENTSKI ČASOPIS

KATEDRA

Založnik in izdajatelj

Društvo študentov in podiplomcev Slovenije, Slomškov trg 15, 2000 Maribor

Zakoniti zastopnik

Peter Vrtič
peter.vrtic@katedra-on.net

Uredništvo

T: 02 234 9100
F: 02 234 9102
info@katedra-on.net
www.katedra-on.net

Odgovorni urednik

Damir Mlakar
damir.mlakar@katedra-on.net

Glavni urednik

Aleš Kustec
ales.kustec@katedra-on.net

Izvršna urednica

Daša Purgaj
dasa.purgaj@katedra-on.net

Fotografije

Nika Klampfer in Biserka Zahovič

Oblikovanje in prelom

Denis Kebler

Sodelavci

Dr. Vesna Vuk Godina, Dr. Boris Vežjak, Andrej Adam, Dr. Samir Osmančević, Dario Svetelj, Matjaž Turinek, Gregor Lohar, Franja Pižmoht, Igor Bašin, Januš Rasiewicz, Mateja Ratej, Samo Bohak, Boris Strmšek, Robert Mlakar, Kristjan Ječič, Aljaž Selinšek, Lučka Zorko, Edwin Munoz, Igor Videčnik, Monika Horvat, Simon Rajbar, Matjaž Germ, Rok Plavčak, Timotej Milanov in Dražen Crnomat.

Karikature in strip

Jernej Žumer, Urška Babuder

Lektoriranje

Barbara Ojsteršek

Marketing

Bojan Horvat
GSM: 041 980 903
E-mail: katedra.info@gmail.com

Naklada: 8.000 izvodov

Prispevki avtorjev vedno ne odražajo stališč uredništva. Slovenski akademski in študentski časopis KATEDRA je vpisan v razvid medijev pri Ministrstvu za kulturo pod zaporedno številko 1027. Katedra je sofinancirana s strani Študentskega sveta Univerze v Mariboru in Ministrstva za Kulturo RS

Aleš Kustec

Resnična finančna kriza

Finančna kriza nam je dobesedno zavlada. Vsi se ukvarjajo samo še z njo. »Vrednost delnic se je danes znižala za toliko in toliko odstotkov. Te in te banke so se znašle na robu stečaja. Grozi nam gospodarska kriza in odpuščanje delavcev.« To so le ene izmed medijskih izjav, ki smo jih te dni deležni v izobilju. Pozabimo za trenutek na naš lasten strah in se osredotočimo na ves svet. Smo se sposobni osredotočiti na ves svet, kajti sveta ne dojemamo kot celoto, temveč po delih? Imamo namreč razviti svet, manj razviti svet, nerazviti svet, pa tudi tretji svet. Toliko svetov, pa samo en planet. Vedno nas zanima samo naš svet, torej razviti svet. Vendar ali lahko izbrisemo iz naše zavesti ostale svetove? Na fizični ravni to nenehno počnemo. Obdajamo se z zidovi v obliki neprehodnih meja, da bi obdržali druge svetove izven našega. Približno milijarda ljudi v (nerazvitem) svetu je nezadostno prehranjena in živi z manj kot dolarjem na dan. To je resnična finančna kriza! Ko ljudje nimajo denarja, da bi si kupili hrano. Medtem ko se mi bojimo za naše premoženje, se oni bojijo za svoja življenja. Čeprav njihova kriza ni od včeraj, se razviti svet še vedno

obnaša, kot da je ni oziroma je nekaj samoumevnega. Tudi mediji o njej praviloma ne poročajo. Zakaj bi nas vznemirjali s svetom, ki ni naš? Ko rešujemo naš finančni sistem, porablamo tisoče milijard dolarjev. Od kod so se vzete te ogromne količine denarja, ko pa se voditelji najbogatejših držav ob neizpolnjevanju obljub za pomoč nerazvitemu svetu vedno izgovarjajo, da denarja ni? Tudi v razvitem svetu denarja vedno zmanjka za socialo, nikoli za kapital. Skoraj polovica človeštva, 3 milijarde ljudi, v (manj razvitem) svetu shaja z manj kot 2,5 dolarja na dan. Ne občutijo padcev vrednosti delnic na borzah tako kot mi, saj si jih ne morejo privoščiti. Ne skrbijo jih stečaji bank, saj večina od njih nima odprtega bančnega računa ali izposojenega kredita. Morda mislimo, da je naš finančni sistem najboljši možen, zato se ga tudi trudimo na vse krepilje rešiti, vendar pa dejstva v (preostalem) svetu kažejo drugače. Naš finančni sistem je namreč zelo selektiven: enim daje veliko, drugim manj, spet tretjim praktično nič. V kolikor nam ga uspe obdržati, bomo morali zgraditi še večje zidove, kajti obup in jeza ljudi v preostalih svetovih se bosta samo še stopnjevala. ■

NAROČILNICA

*Ime: _____

*Priimek: _____

*Naslov: _____

E-pošta: _____

Telefon: _____

Podatki označeni z * so obvezni.

Katedra izhaja vsak drugi ponedeljek v mesecu. Naročnina se plača na transakcijski račun 90672-0000339949 (sklic 00 1122008), odprt pri PBS. Izpolnjeno naročilnico pošljite v kuverti na naslov založnika; Društvo študentov in podiplomcev Slovenije, Slomškov trg 15, SI-2000 Maribor.

Splošni pogoji: Izvod časopisa se na naslov naročnika dostavi na dan izida. Rok za plačilo naročnine je najkasneje 14 dni po prejemu prve številke. Društvo študentov in podiplomcev Slovenije se zavezuje, da bo vse naročniške podatke varovalo v skladu z veljavnimi zakonskimi določili.

Razvajeni?

Naročite se.

Naročam se na mesečni časopis Katedra;

5 števil (cena 9 EUR)

10 števil (cena 17 EUR)

20 števil (cena 32 EUR)

Poštnina in DDV sta vključena v ceno.

Katedra, moč besed

Finančni Déjà vu

Obsežen sistem špekulacij, odsotnost (državnega) nadzora in regulacije, eksotični finančni instrumenti in megalomanske ter izjemno vplivne finančne institucije so bile »eksplozivna zmes«, ki je v 30. letih prejšnjega stoletja povzročila veliko gospodarsko krizo. A zakaj, če naj bi se iz zgodovine česa naučili, zdaj doživljamo svojevrstni »déjà vu«?

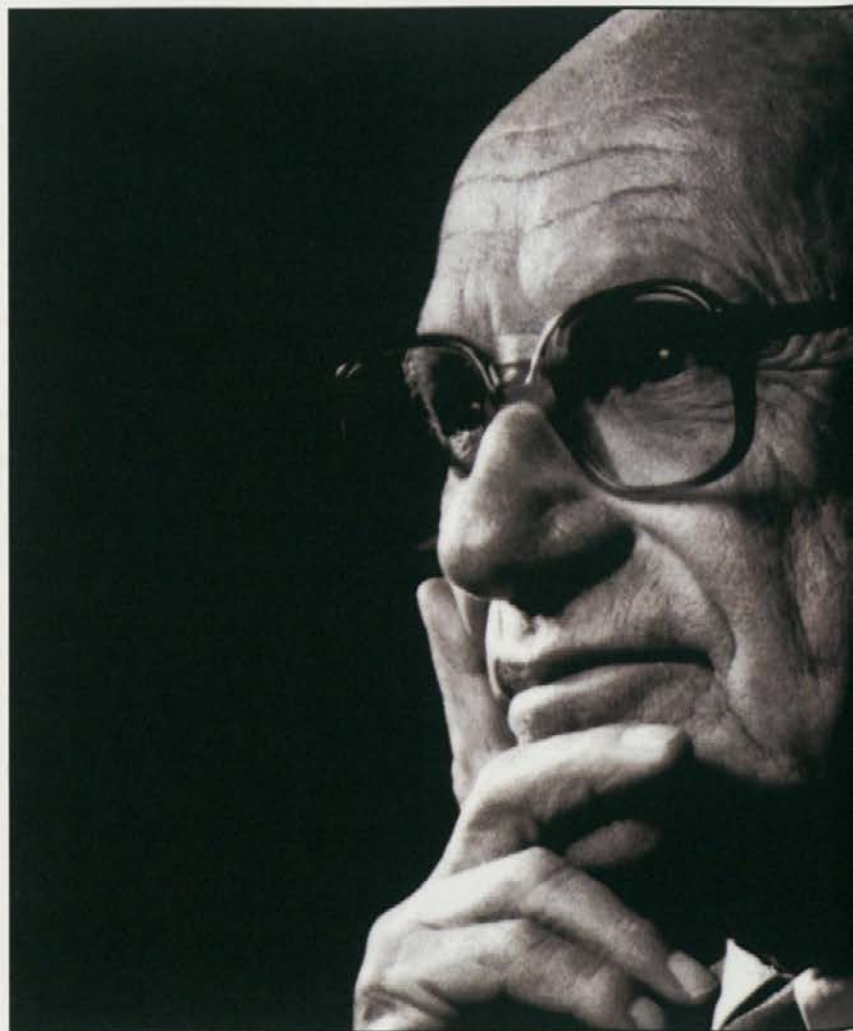
ROK KRALJ

Leta 1933 je ameriški kongres – v začetku Rooseveltovega prvega mandata – sprejel Glass-Steagallov zakon, ki je med drugim uzakonil ločitev bank, zavarovalnic in borzno-posredniških družb. Kajti eden od vzrokov za kolaps finančnih institucij po borznem zlomu leta 1929 je bil ravno njihova »univerzalnost«. Tako so špekulacije na borzah uničile tudi varčevalno – posojilno funkcijo bank ter zavarovalne vloge prebivalstva. To pa je hudo prizadelo tako prebivalstvo kot celotno gospodarstvo (zdaj doživljamo reprizo teh dogodkov). Rooseveltova administracija je z veliki javnimi deli, s programi neposredne pomoči obubožanemu prebivalstvu, z reformo bank in drugimi ukrepi, ki jih poznamo pod skupnim izrazom New Deal, skušala spodbuditi ekonomijo, ki jo je zlom finančnih institucij hudo prizadel. New Deal je vsaj deloma ublažil gospodarsko krizo, a pravo »darilo« oziroma pospešek ameriškemu gospodarstvu je bil šele vstop v 2. svetovno vojno. Korporacije imajo rade vojne. Tudi danes. Proti koncu 2. svetovne vojne zmagovite zahodne sile niso želele ponoviti preteklih napak. V majhnem ameriškem letovišču Bretton Woods so leta 1944 predstavniki zmagovitih držav postavili temelje stabilnejši povojni ekonomski ureditvi. Pod vplivom znamenitega britanskega ekonomista Johna Maynarda Keynesa so se dogovorili za jasna ekonomska pravila, za večji vpliv države v ekonomiji, za trdna razmerja med pomembnimi valutami itd. Nastala je tako imenovana Brettonwoodska ureditev, ki je v času po vojni dokaj dobro delovala, a reguliran in urejen finančni sistem ni dober za visoke dobičke. Za to potrebujete finančno »džunglo«, kjer velja zakon močnejšega. Že v petde-

setih letih prejšnjega stoletja so se začeli ponovni pritiski v smeri tako imenovanih svobodnih (liberalnih) finančnih in drugih trgov, kar je le drugo ime za deregulacijo in (ekonomsko) brezzakonje. Osrednja osebnost nove ideologije ekonomske svobode oziroma neoliberalizma je bil ameriški ekonomist Milton Friedman, nobelovec za ekonomijo (1976), ki ga tudi pri nas, celo še sedaj, skoraj obožujejo tako imenovani mladoekonomisti. Glavno »oporišče« te ekonomske ideologije je bila Čikaška univerza, odtod tudi znameniti izraz »Čikaški fantje« (Chicago boys) za tiste, ki so se šolali na tej univerzi in po svetu širili ideologijo neoliberalizma. A kljub njegovi karizmatičnosti je bil Friedmanov vpliv na politiko dolgo časa zanemarljiv. Prvo pravo »priložnost« so Čikaški fantje dobili leta 1973 v Južni Ameriki, v Čilu, kjer se je s Pinochetovim državnim udarom začel pohod južnoameriških fašističnih diktatur, ki so z odprtimi rokami sprejele Čikaške fante in njihove ideje neo-liberalizma: privatizacijo naravnih virov in podjetij, »rezanje«

Da lahko preprosto ukinemo kapitalizem, je naivno razmišljanje in še bolj, da lahko preprosto uvedemo (novi) socializem. Če je kapitalizem v svoji osnovi svobodna gospodarska pobuda ljudi, potem je socializem njegova »uzda«.

izdatkov za javne storitve (šolstvo, zdravstvo, oskrba z vodo itd.), proste roke velikim korporacijam in finančnim ustanovam, uničenje sindikatov in radikalno zmanjšanje delavskih pravic ter seveda plač. Neoliberalna ideologija se je (vedno) najbolje »počutila« ravno v fašističnih ali fašistoidnih režimih. Z izvolitvijo Margaret Thatcher v

Veliki Britaniji (1979) in Ronalda Reagana v ZDA (1980) je pod vplivom njunih »mentorjev«, Friedricha von Hayeka in Milтона Friedmana, neoliberalizem (spet) stopil v »prvi plan«. Predsednik Reagan je ob nastopu mandata izrekel znamenite besede: »Vlada ni rešitev za naše probleme; vlada je problem,« s čimer je mislil predvsem na neoliberalne manire: nevmešavanje države (politike) v ekonomijo in popolno svo-

no jih je pokopal šele Gramm-Leach-Blileyjev zakon, ki je ponovno uzakonil finančno deregulacijo in dovolil ameriškim finančnim institucijam, da hkrati vodijo varčevalno-posojilno funkcijo, zavarovalništvo, borzne špekulacije in še kaj. Zakon je leta 1999 podpisal predsednik Clinton, v njegovem ozadju pa je stal dolgoletni – med letoma 1987 in 2006 – predsednik ameriških Zveznih rezerv (ameriške centralne banke), finančni mag, Alan Greenspan. Mnogi ravno njemu očitajo levji delež krivde za sedanjí zlom finančnih trgov, saj je z radikalnim nižanjem obrestnih mer med letoma 2000 in 2003 s 6,5 na 1-odstotno točko dramatično pospešil obseg najemanja (predvsem hipotekarnih) posojil oziroma zadolževanja prebivalstva in podjetij. Ob hkratni deregulaciji finančnih ustanov in trgov ter razmahu novih finančnih instrumentov (predvsem izvedenih vrednostnih papirjev) se je ustvaril »balon, ki zdaj hitro pušča zrak« in ogroža celotno svetovno ekonomijo.

New New Deal

Spet smo torej na začetku – v situaciji zgodnjih 30 letih prejšnjega

Milton Friedman

stoletja, le da je kriza zdaj resnično globalna in veliko kompleksnejša. Torej, smo pred razcepom, dilemo, odločitvijo: ali bodo šli zdajšnji in bodoči ukrepi za reševanje finančne krize v smeri »zagotavljanja pravičnega deleža vseh ljudi v distribuciji nacionalnega bogastva«, kar je že leta 1932 zagovarjal predsednik Roosevelt, ali gre zgolj za »ohranitev svobodnih trgov« (Bush, 2008) oziroma politike neoliberalizma oziroma preizkušnje bogastva od revnih k bogatim?

Tokrat resnično ne smemo »zamočiti«. Svet bi težko prenesel še en finale ekonomske krize v političnem kaosu nove vojne. Predvsem moramo stopiti onkraj ideologij kapitalizma, neoliberalizma, socializma, friedmanizma itd., ki še vedno vodijo umove današnjih političnih in ekonomskih voditeljev. Da lahko preprosto ukinemo kapitalizem, je naivno razmišljanje in še bolj, da lahko preprosto uvedemo (novi) socializem. Če je kapitalizem v svoji osnovi svobodna gospodarska pobuda ljudi, potem je socializem njegova »uzda«. Kapitalizem in socializem lahko obstajata samo skupaj, vsakič, ko ka-

teri izmed njiju začne prevladovati, imamo hude težave. Mnogo pomembnejši od ideoloških vprašanj so cilji, ki jih moramo kot človeštvo doseči, ti pa so (najmanj): zadovoljevanje osnovnih potreb vseh ljudi na planetu, ohranitev okolja in mir. Zato ne potrebujemo nobene ideologije, temveč pragmatično ekonomsko politiko, ki temelji na:

- globalni medsebojni delitvi ključnih dobrin človeštva, ki so podlaga zadovoljevanja osnovnih potreb vseh ljudi na planetu;
- nadzoru in regulaciji finančnih in ekonomskih tokov ter ustanov; pravični trgovini s poudarkom na lokalni samooskrbi (brez subvencij, visokih zaščitnih carin ...);
- podjetjih, v katerih so poleg zasebnih in državnih zastopani tudi interesi delavcev, okoljskih in drugih nevladnih organizacij itd.

Naj bodo ti ukrepi »kapitalistični« ali »socialistični«, je povsem nepomembno. Zanima nas dosega ciljev oziroma interes celotnega človeštva. Potem ne bomo vedno znova doživljali fenomena »dējā vu« oziroma se ne bomo vedno znova vračali na začetek in preživljali kriz, ki resnično niso nič novega. ■

Kriza

Piše: Dario Svetej

Kje se skrivajo razlogi za aktualno finančno-gospodarsko krizo svetovnih razsežnosti? Za padce borznih tečajev, za strah pred še večjo gospodarsko recesijo? Kje iskati izhod iz aktualne krize?

Kdor pozna vzrok za težave, pozna tudi odgovor nanje, pravijo poučeni. Odgovorov je v omenjenem primeru seveda cela vrsta, še več vprašanj. Bolj ali manj znanih in že nešteto krat prežvečenih. Se pa na srečo tako ekonomisti kot filozofi strinjajo vsaj v ugotovitvi, da omenjene krize ni mogoče ločiti od za današnji čas značilne krize človekovih (moralnih in etičnih) vrednot. Povedano drugače: delovanja sleherne borze ali gospodarstva nasploh ni mogoče razumeti brez poznavanja človeške narave oziroma njegovega obnašanja. Borzo (gospodarstvo) naj bi po mnenju strokovnjakov tako v bistvu poganjala dva osnovna motivatorja: pohlep in strah. Glavni cilj je sicer že od nekdaj dobiček. Denar oziroma po eni izmed definicij – odtujena abstrakcija lastnine. Dobrina, zaradi katere ljudje pogosto pozabljajo na reči, ki v življenju resnično osrečujejo. In medtem ko se nekateri dobro zavedajo, da je denar samo posledica pravičnega in razumnega delovanja, druge očitno zanima le njegovo kopičenje ali kopičenje materialnih dobrin, ki jih je z njim mogoče kupiti. Resničnost je danes kajpada bizarnejša od fikcije. Da se marsikdo tudi 12 ur dnevno ubija z delom, ki ga ne mara, da lahko kupuje stvari, ki jih v bistvu ne potrebuje, je samo del te žalostne zgodbe. Še večja tragedija se mi zdi, da nekdo

pošteno dela, pa od tega kljub temu komajda (pre)živi. Najbolj žalostno pa je nemara to, da množice bolj ali manj bogatih pripadnikov družbe (pre)obilja pogosto ne premorejo več niti trohice treznega pogleda na svet, ki jih obdaja. Če bi ga, potem jih gotovo ne bi »krasila« zgolj surova potrošniška mentaliteta, temveč, če ne drugega, vsaj zavedanje o ostalih, bistveno manj privilegiranih in premožnih. O tistih, na primer, ki se iz dneva v dan in iz meseca v mesec borijo za preživetje. Ali denimo o tistih več kot dveh milijardah prebivalcev planeta, ki živijo z manj kot dolarjem dnevno. Dveh milijardah, ki kljub t. i. vesplošnemu napredku v 21. stoletju še zmeraj niso opravili telefonskega pogovora. Da kapital niti slučajno ne prinaša zgolj blaginje, temveč, nasprotno, ustvarja tudi vedno nove težave, poleg ekonomistov sicer že dolgo vedo tudi okoljevarstveniki. Posledice nebrzdane sle po dobičku in »napredku« (beri: posledice pomanjkanja ozaveščenosti) se med drugim kažejo v šokantni izrabi naravnih virov planeta, kar posledično vpliva ne le na zaskrbljujoče globalne podnebne spremembe, temveč tudi na alarmantno izginjanje živalskih in rastlinskih vrst. Da si človeštvo z nespametno porabo naravnih virov žaga vejo, na kateri sedi, ter da tisoče milijard dolarjev letno investira v orožje, namesto v promoviranje spoštovanja vsakršne oblike življenja, v promocijo kulture nenasilja ter kulture miru, ni nič novega. Je le še en dokaz več o srhljivi izgubi kompasa samozvane »krone stvarstva«. ■

Obisk krasnega novega sveta

Razumen človek se svetu prilagodi; nerazumen človek pa poskuša, da bi se svet prilagodil njemu. Zato je ves napredek odvisen od nerazumnega človeka.

(Revolucionarjev priročnik, Shaw, George Bernard, 1856–1950)

SAMO BOHAK

V citatu pisatelja Geoga Bernarda Shawa se da najti več pomenov. Glede na vir bi si lahko misel razlagali kot poziv k spreminjanju sveta, ki nujno potrebuje spremembo. Ta interpretacija bi bila v skladu s takratnim, pa tudi današnjim duhom časa, vendar se mi zdi bolj pomembno, da se vprašamo o definiciji razumnosti oz. razumnega posameznika, ki je odgovoren za napredek sveta. Odgovor na omenjeno vprašanje nam bo pomagal razumeti, kako lahko poskusimo družbo spremeniti na bolje.

Sophrosyne

V primeru razumnega človeka, ki se prilagodi svetu, pod besedo razumnost verjetno mislimo skrb za lastne interese. Razumno je, da poskrbim zase in tvegati svoje ugodje ali celo življenje za spreminjanje sveta je z mojega vidika nerazumno. Posledično se je razumno prilagoditi normam in pravilom družbe in ubogati avtoriteto, saj bo moje vedenje oblast nagradila. Takšnega posameznika lahko poimenujemo racionalni egoist. Takšno stališče prinaša več problemov. V prvi vrsti je vredno moralne graje, saj je sebičnost moralna hiba. Nadalje omenjeno sklepanje drži le na kratek rok. Poleg tega sta sodelovanje in zaupanje dva temelja človeške družbe.

Zaradi omenjenih kritik je morda razumno, da premislimo o drugačni definiciji razumnega posameznika. Razumni posameznik bi lahko bil tudi človek, ki razmišlja dolgoročno, misli na dobrobit skupnosti in namesto moralnih hib goji vrline. Če pojmuje razumnost v tem smislu, bi bili tisti, ki ubogajo avtoriteto, ne razmišljajo s svojo glavo in se nekritično prilagajajo okoliščinam, nerazumni. Argumentativni intermezzo je bil potreben, ker se je potrebno ob vprašanju, kako spreminjati družbo, najprej vprašati, kakšni

so posamezniki, ki bodo to družbo spreminjali.

Stari novi svet

Adouls Huxley v zbirki esejev *Brave New World Revisited*, objavljene 26 let po izvirnem romanu, podaja komentarje in refleksije na svoj roman *Krasni novi svet*. Sprašuje se, kako se je svet spremenil, odkar je napisal roman, in koliko so se njegove slutnje uresničile. Sistematično obdelala različne teme iz romana, izmed katerih vsaka predstavlja pomemben svetovni problem. Med njimi so prenaseljenost, izobrazba v demokratični družbi, propaganda v diktatorstvu in demokraciji, vzgoja za demokratično družbo in še marsikaj. Kot v začetku poudari Huxley, moram tudi sam priznati, da je nemogoče na tako omejenem prostoru dovolj poglobljeno analizirati kompleksnost omenjenih pojavov. Če to velja za njegovo zbirko esejev, je to še toliko bolj očitno za ta članek, saj se bom moral zadovoljiti le z orisom problematike in radovednega in kritičnega bralca napotiti na delo samo.

Samo en planet ...

Problematika prenaseljenosti planeta je danes še bolj pereča, kot je bila v Huxleyjevem času in kljub izumu kontracepcije število Zemljanov bliskovito narasla. Delitev dobrin je vsaj tako nepravilna, kot je bila takrat, če ne še bolj: prebivalstvo v državah tretjega sveta silovito narašča, v razvitem svetu pa upada. Na eni strani je posledica naraščanja prebivalstva v že tako revnih državah še večja revščina, na drugi strani pa je posledica zmanjševanja rodnosti v razvitem svetu razmah nacionalizma, ki marsikje že meji na fašizem. Rešitev problema je še vedno v odgovorih, ki jih je podal Huxley: pravičnejša razdelitev dobrin in kontrola rojstev, vendar ne na na-

čin, ki se izvaja na Kitajskem, ampak preventivno izobraževanje in ustvarjanje boljših življenjskih razmer.

Zmaga forme nad vsebino

Problem propagande in manipulacije je dobil povsem nove razsežnosti z razvojem polja PR industrije, public relations oz. stikov z

javnostjo. Potem ko je beseda propaganda po drugi svetovni vojni dobila negativni prizvok, so dejurni propagandisti našli nov evfemizem zanjo. Metode propagande, ki jih je najprej uporabljala inkvizicija in nato totalitarne vlade po vsem svetu, so doživele preporod z idejami očeta PR in industrije, Edwarda Bernaysa, Freudovega

Volitve postanejo podobne nakupu v supermarketu in dolžnost izvoljenih predstavnikov je, da postanejo privlačni za kupce, pardon, volivce, namesto da bi se trudili za boljše življenje državljanov.

nečaka, ki je teorije svojega strica uporabil v marketingu. Oglaševalska industrija, ki se je pred tem v svojih oglasih osredotočala na praktičnost in uporabnost svojih izdelkov, se je preusmerila v nagovarjanje nezavednih želja potrošnikov. Potrošnikom ne prodaja proizvodov, ampak prestiž, status, srečo in izpolnitev želja. Najboljši primer so ameriški avtomobili. Avto je bil (in morda še je) v Ameriki izenačen z ameriški sanjami per se. Drug primer je coca-cola, ki se ni prodajala le kot pijača, ampak

kot obljuba užitka. Eden izmed sloganov coca-cole nam je zatrjeval, da nas bo odžejala, s pogledom na sestavine pa ugotovimo, da je v eni steklenici 40 kock sladkorja in izkušnja nas uči, da smo po vsaki steklenici še bolj žejni in želimo več. V Sloveniji je lacanovsko analizo želja in potrošništva nazorno obdelal Žizek.

Kakšna je povezava med Bernaysom, marketingom in propagando? Marketing je dandanes že skoraj popolnoma prevzel politiko. Kandidate, ki so nam na vo-

ljo, povečini izbiramo po njihovem zgledu in do skrajnosti ponostavljenih sloganih brez vsebine. Kandidati vse manj govorijo o vsebini in se vse bolj osredotočajo na formo. S plakatov se nam nasmihajo in nam sporočajo, da smo na pravi poti za akcijo, ker smo v bistvu najboljši. Eden izmed temeljev demokracije je debata o problemih, ki nas zadevajo, in odprt dialog vladajočih z vladanimi. Brez vsebin se debata spremeni v stand up comedy, kjer nas politiki, namesto da bi nam ponujali rešitve problemov, poskušajo zabavati, da ne bi opazili praznosti njihovih besed.

Temelji na živem pesku

Takšen pristop k politiki počasi spodkopava same temelje demokracije. Volitve postanejo podobne nakupu v supermarketu in dolžnost izvoljenih predstavnikov je, da postanejo privlačni za kupce, pardon, volivce, namesto da bi se trudili za boljše življenje državljanov. V najboljšem primeru dobimo sistem podkupljivih politikov in apatičnih državljanov, v najslabšem pa tirane, ki izkoriščajo ljudstvo in državljanke, ki so zaradi svoje nevednosti nezmožni storiti karkoli, da bi izboljšali svoj položaj. Lahko bi ugovarjali, da je propaganda le orodje, ki jo lahko uporabimo v dobre ali slabe namene. Deloma je ta ugovor upravičen, vendar ne upošteva dolgoročnega vpliva, ki ga ima propaganda na državljanke in državnike. Prvi postanejo lepo rečeno lahko vodljivi, naravnost povedano pa ovce; politiki pa počasi začnejo verjeti mitom, ki jih sami ustvarjajo. Za demokracijo pa potrebujemo kritične posameznike in politike z integriteto; družba, v kateri je propaganda stalnica, pa ni rodovitna prst niti za ene niti za druge.

Če sledimo toku misli, sprevidimo, da se problem izobrazbe v demokratični družbi navezuje na prejšnja problema. Demokratična družba zahteva avtonomnega posameznika, sposobnega kritičnega mišljenja, z izoblikovano osebnostjo, ki resno jemlje dolžnosti lastne moralne integritete. Takšen posameznik bo spregledal mrežno ideologijo in poceni potrošniške trike in ne bo pristajal na besedičenje in leporečje brez osnove. Priznaval bo moč argumenta in ne argument moči. Avtorite-

ti ne bo otroško zaupal, niti se ne bo vanjo uporniško zaletaval, marveč jo bo s stvarnimi razlogi postavljaj pod vprašaj. Ne bo streljal na ukaz in ne bo odkorakal na »polje slave«, ko mu bodo zapovedali. Takšen posameznik ne bo dober potrošnik in ne ubogljiv državljan, bo trn v peti avtokratom, tiranom in diktatorjem, ne glede na barvo njihovih oblačil. Izobraževanje je, tako kot v Huxleyjevem času, še vedno eno izmed bojišč, na katerih se bije boj za prevlado. Znan slovenski pregovor se glasi: Kar se Janezek nauči, to Janez zna. Prva leta izobraževanja bodo Janezka zaznamovala tako močno, da mu bodo kot Janezu v veliki meri določala nadaljnje življenje.

Pokazali smo, da je za probleme, ki jih v svoji zbirki esejev omenja Huxley, ključna vloga posameznika in se tako vračamo na začetek članka, kjer smo se spraševali o razumnem posamezniku. Poleg naštetih problemov, ki so povečini ostali nerešeni, pa je trenutni izziv za sodobnega človeka finančna kriza, zaradi katere se lahko naštetih problemi še zaostrijo in povratno vplivajo na samo krizo. Posledica bo začaran krog, iz katerega bomo težko našli rešitev.

Posameznik in kriza

O krizi je bilo in še bo prelitega veliko črnila. Vzroki za krizo so jasni. Površinsko gledano, lahko za krizo okrivimo nelikvidne hipotekarne kredite, malo podrobnejša analiza pa nam pokaže, da je logika neoliberalne različice kapitalizma prostega trga vzpodbujala vedno bolj tvegane naložbe in popolno deregulacijo trga, kar je privedlo do krize. Razloge za neuspešnost reševanja krize lepo predstavi Žizek v Mladinem članku z naslovom »Za politično ekonomijo gre tepec«. Ker nisem ekonomist, niti psiholog, ne morem kompetentno razglabljati o ekonomskih vidikih krize ali o vlogi zaupanja v ekonomijo, lahko pa sem izpostavil potrebo po razumnih posameznikih, ki bodo zmogli gledati dlje od kratkoročnih osebnih interesov in videti potrebo po izgrajevanju skupnosti ter bodo pripravljeni žrtvovati del svojega ugodja za dobrobit skupnosti, saj je to edina pot napredka. Čeprav se bodo pri tem morali odpovedati »nerazumni razvajenosti«, v kateri prepozna enega od razlogov krize naš znani in priznani ekonomist. ■

Takšen posameznik ne bo dober potrošnik in ne ubogljiv državljan, bo trn v peti avtokratom, tiranom in diktatorjem, ne glede na barvo njihov oblačil.

Pekarna – družbeni eksperiment?

Na spletni strani (<http://www.ruleless.com/portal/faq.php>), to je na strani, posvečeni anarhizmu, lahko preberemo, da anarhija ni nekakšen mračni kaos – kakor si to pogosto predstavljamo –, temveč preprosto družba brez oblasti in vseh oblik prisile, ki temelji na pravici, enakosti in medsebojnem sodelovanju svobodnih posameznikov.

ANDREJ ADAM

Posamezniki v anarhistični skupnosti so potemtakem svobodni, enakopravni in pripravljeni po svojih najboljših močeh in sposobnostih prispevati k skupnosti. Poleg tega imajo drugačno pojmovanje zasebne lastnine: družbenih dobrin (ali dobrin skupnosti) si ne prisvajajo v trajno last; ne izkoriščajo jih zaradi zasebnih interesov, zasebnih užitkov, pehanja za statusom ipd., temveč si jih zgolj začasno sposojajo zaradi uresničevanja ustvarjalnih, umetniških in estetskih potencialov in potreb, ki jih imajo kot pripadniki vrste človek. Mladi Karl Marx (da, da – zopet ga bomo brali!) je nekoč dejal, da se lahko človek v svobodnega posameznika razvije le v skupnosti, kar implicira, da mora posameznik sebe dojeti kot družbeno bitje, to je kot bitje, ki ne živi le za lastno ugodje, temveč je pripravljen doprinesiti skupnosti, ki mu omogoča samouresničenje.

Te besede se vam bodo zdele utopične. Ampak če se ozremo na dogajanje v urbani (alternativni) kulturi, bomo obetajoče zametke takšnih anarhičnih skupnosti opazili tudi v lokalnem okolju. V Mariboru, denimo, je takšen zametek Pekarna, ki jo zaseda kopica društev in zavodov. V kolikor bi se orisana anarhična zamisel udejanjila, bi dobili otok anarhizma, in sicer otok, obdan s kapitalističnim trgom, v katerem le redkim uspe (pa še to bolj ali manj zaradi srečnih okoliščin) živeti svoje življenje, svojo poklicanost in opravljati delo, ki jih resnično veseli (v katerem se lahko predajo do mere, da izgubijo sami sebe). Toda kaj je potrebno za uresničitev anarhične skupnosti v Mariboru? Prvi pogoj je očitno, da jim okoliška družba oziroma za to pristojne institucije to omogočijo. V danem primeru so te institucije predvsem Občina Maribor z novoustanovljenim Uradom za mladino ter nemara tudi četrtna skupnost s svojimi prebivalci. Dne 22. oktobra smo na javni tribuni, posvečeni Pekarni, iz župa-

novih ust nedvoumno slišali, da na občini obstaja takšna pripravljenost oziroma da glede tega ni problema. Ker so javno izrečene besede in še zlasti javno izrečene besede župana zavezujoče, je prvi pogoj tako rekoč izpolnjen. Toda v tem primeru so potrebni še drugi dogovori ali – če hočete – pogodbe. S tem želimo opozoriti, da je za uspeh zgoraj orisanega eksperimenta postalo ključno vprašanje upravljanja Pekarne kot celote. Tudi če namreč rečemo, da bo Pekarna kot institucija kulture ostala, kjer je, to še ne pomeni,

da bo Pekarna tudi ostala Pekarna oziroma da način njenega upravljanja ne bo vplival na njene vsebine in na samo osnovno idejo – to je anarhistično idejo, zaradi katere je tako zanimiva in dragocena za Maribor. To pomeni, da mora mestna oblast ustvariti tudi vsebinske pogoje za uresničenje danega eksperimenta – kar predpostavlja zavedanje njegovega družbenega pomena. Za ohranitev vsebine je ključno, da oblast zagotovi zgolj nujne materialne pogoje, v vse ostalo pa se več ne meša. Če naj torej Pekarna

ostane Pekarna, če naj bo tisti cvet v gumbnici, s katerim se bo mesto in s tem prihodnji župan bahal pred svojimi kolegi iz tujine, potem mora biti uprava Pekarne kot celote v rokah samih uporabnikov. Brez te temeljne samouprave namreč sploh ne moremo govoriti o anarhističnem eksperimentu. To torej pomeni, da upravitelj Pekarne, če v resnici želimo Pekarno, ne more biti nekakšen zunanji dejavnik; še zlasti ne MKC, čigar zgodovina v mestu Maribor je drugačna (vselej orientirana na levi breg Drave, nikoli anarhistična, tudi vselej proti getoizaciji kulture itd.). Mariborčani, še zlasti tisti, ki nimamo nobene materialne koristi od življenja Pekarne, pričakujemo, da bo MKC sam sprevidel bistvo dogajanja v Pekarni in odstopil od ideje njenega upravljanja. Toda to hkrati pomeni, da se bodo morali zavodi in društva v Pekarni, ki sestavljajo tamkajšnjo skupnost uporabnikov, začeti v anarhističnem duhu dogovarjati o tem, kako zase ohraniti skupnost za Maribor in okolico ter dragocenost. Uspešno dogovarjanje med samimi subjekti Pekarne je torej drugi pogoj za uspeh anarhističnega projekta v Mariboru.

Zlasti nekateri se bodo morali nehati zgolj trkati po prsih in patetično vpiti, kakšne vsebine da ponujajo, temveč bodo morali v dobro celotne skupnosti žrtvovati del svoje moči in zasebnih interesov.

Zlasti nekateri se bodo morali nehati zgolj trkati po prsih in patetično vpiti, kakšne vsebine da ponujajo, temveč bodo morali v dobro celotne skupnosti žrtvovati del svoje moči in zasebnih interesov. To pomeni, da se bomo morali opredeliti tudi o svoji tržni naravnosti: vsakdo, ki opravlja zgolj tržno dejavnost in izkorišča »naivnost« anarhističnih idej, bi moral ugotoviti, da ne sodi tjakaj. Sklep. Pekarno lahko vidimo kot izjemen družbeni eksperiment – eksperiment anarhizma v žlahtnem (dobesednem) pomenu in eksperiment z izjemnim kulturnim pomenom za mesto in državo. Pri tem torej ne gre samo za neprecenljivo vsebino (poslanstvo), ki jih mestu prispevajo posamezni subjekti v Pekarni (omenim naj samo Zavod Pekarna magdalenske mreže in Bukvarno Ciproš), temveč tudi za eksperiment demokracije v najbolj neposrednem smislu. Mestu, v kolikor je vsaj malo odgovorno, ne preostane drugega, kakor da podpre ta eksperiment. A mesto tega ne bo naredilo, če ga bo dalo v upravo zunanji instituciji, sami pekarnarji pa ne, če bodo dopustili, da kakšen notranji uporabnik na račun skupnega ideala (eksperimenta) trži zgolj svoje zasebne interese ali – če hočete – zasebni okus. ■

DR. BORIS VEZJAK

Da imamo v Sloveniji krizo medijev, je eno. Da imamo krizo novinarjev, je drugo. Zadnje tedne sta v spominu ostali dve zgodbi, ki bistveno presegata nepomembno anekdotičnost situacij. Obe sta se zgodili čisto zares in obe sta zelo povedni. Imenujmo to za simptom letečega slona – po analogiji s proslulim intervjujem z (bivšim) premierjem.

Ko novinarji vidijo leteče slone

Prvi leteči slon je priletel mimo odgovornega urednika Reporterja. Zgodbo o »reporterju Šurli« in oddaje Hri-bar poznamo. Malo manj dejstvo, da je moral lik avtor oddaje umakniti, ker mu je grozil še danes aktualni suspenz. Resen cenzorski poseg v avtonomijo novinarja je sprožil Silvester Šurla, ki se je v liku prepoznal in urgiral pri vodstvu RTV Slovenija zaradi domnevne žalitve. Toda potem je sledil preobrat. Najprej je Šurlo motilo, da se iz njega norčujejo, in to je povedal nedvoumno: »To je pobalinstvo, ki je očitno nastalo tudi pod vplivom omamnih substanc in hlapov laškega piva, in namerno norčevanje iz mojega uredniškega in novinarskega dela.« A si je kasneje premislil, pozdravil lik reporterja Šurle in dodal, da mu ta v ničemer ni podoben, s tem pa dodatno eksplicitno priznal, da do žalitve ni moglo priti. Podlaga zanj je namreč »prepoznanje«. Po njegovem je lik imel izjemno pozitiven vpliv na prepoznavnost ustanovljene revije Reporter, zaradi česar bo v znak zahvale za brezplačno reklamo scenaristu in voditelju oddaje Hri-bar, Bojanu Krajncu in Sašu Hribarju, v naslednjih dneh poslal petlitrski sodček laškega piva. Šurla torej najprej ekipi oddaje očita omamne substance in pivske hlape, kasneje pa se postavi v vlogo postrežka! Seveda lahko rečemo, da se je Šurla domislil nove poze, iz uža-

ljenosti je prešel v nekakšen protinapad, v samoironijo. Ampak potem je pač prva teza, o žaljivosti in posledičnem suspenzu, s katerim so scenaristu Krajncu zapretili, povsem odveč in jo je treba umakniti (saj zanjo tudi sicer ni nobene novinarske ali pravne zakonodajne podlage). Še zlasti, ker Šurla priznava, da je »izjemno počaščen« in da Krajnc in Hribar javno izjavljata, da mu reporter Šurli ni v ničemer podoben; s slednjim se popolnoma strinja. Na tem mestu ne bi o kontradikcijah, nara-vi satire, horizontu razumevanja novinarja in teptanju novinarskih načel. Ker če ostanemo pri njih, je treba lik nemudoma vrniti v oddajo: žalitve ni, saj jo je zanimal poprej užaljeni novinar. Še prej je treba umakniti sicer po sebi sramotno sankcijo zoper avtorje. Bolj nas moti, kako mizerne drže dostojnosti je zavzel novinar Šurli. Nekakšno »afneguncanje« nekoga, ki naj bi veljal za uporniško znamko jansističnega novinarstva. Približno ob istem času, ko je Šurla gledal leteče slone, jih je videla leteti že odstopljena direktorica Slovenske tiskovne agencije, Alenka Paulin. Razumemo, da je ob tem navedla zdravstvene razloge, kot se bo dalo razbrati iz spodnjega. Slonji občutki so bili takšni: ko se je nanjo naslovila novinarka Maga in ji postavila vrsto vprašanj, so bizarne replike jemale sapo. Paulinova je tako zanikala, da bi pre-

jela 500 evrov nagrade, saj je po njenem bila direktorici izplačana nagrada v višini 500.000 evrov, zato je razumljivo, da so bile večini zaposlenim znižane plače ter ukinjene vse nagrade in stimulacije. Pohvalila se je tudi z enostavnimi in transparentnimi pravili glede plačevanja novinarjev. Po njenem se količniki, ki uvrščajo v različne plačilne razrede, določajo na osnovi ocene o politični pripadnosti posameznega novinarja, pri čemer je naštel nekatere fizične značilnosti osebe (višina čela, razmak med očmi, oblika nosu, barva oči, barva las itd.), artikuliranost v slovenskem in nemškem jeziku, način gestikuliranja, držo telesa pri mirovanju in gibanju in podobno. K temu je dodala kategorije uvrščanja novinarjev po objektivnosti, pri čemer je 4,5 najvišja, 1 pa najnižja. Novinarji so, med drugim, na osnovi kriterijev klasificirani takole: izrazit desničar dobi 4,5, zmeren desničar 4, sredinsko usmerjen 2,8, zmeren levičar 2 in izrazit levičar 1. Je bil poskus ironije na resno poizvedbo pri Paulinovi uspešen? Morebiti uspešnejši kot zakasneli refleksi iste vrste pri Šurli? V danem kontekstu niti malo, prej zveni destruktivno in indolentno. Žalostno je, da »guncanje afen« postaja običajen in nadvse sprejemljivi način delovanja nekaterih predstavnikov medijev. ■

FOTO: URŠKA BABUDER

Kdo je ustavil slovensko de

Dokaj nepričakovan udarec, ki ga je SDS dobila na volitvah 2008, ko je ob relativni zmagi v večini volilnih okrajev volitve praktično izgubila, še dolgo ne bo streznil vodstva stranke. Vzrokov je precej, še posebno, če jih analiziram iz stališča opazovalca, ki je večkrat opozoril na nepretehtane poteze, ki jih je vodstvo stranke nizalo drugo za drugo. Nagovori o uspehih so se izkazali kot poceni floskule.

JANUŠ RASIEWICZ

Ob osemnajsti obletnici SDS je njen predsednik Janez Janša poudarjal: »SDS je stranka vrednot in samo vrednot.« Že takrat sem imel to izjavo za pretiravanje, danes, po vrsti dogodkov, ki so si izjemno hitro sledili, pa sem prepričan, da so te vrednote grobo poteptane in to predvsem s strani »delovne brigade«, ki se je pripeljala ob bok predsednika Janeza Janšo. Le-ta je v svojem izrazitem egu storil napako, ki jo je v zgodovini storilo mnogo vodij. Benjamin Franklin je v tem kontekstu dejal: »Uspeh je uničil prenekaterega moža.« Če vzamem za uspeh prihod na oblast 2004, po 12-letni vladavini levice na 45 let podlage, lahko takšno zmago primerjam s slikovitim zapisom novinarja v tedniku Dobro jutro. Primerjal je odhajajočo oblast s taboriščnikom, ki je po letih stradanja prišel domov, začel jesti in jedel s tako neizmernim apetitom, da je od presitosti umrl. Tu vidim iztočnico za moj diskurz o štiriletnem vladanju desnice, ki bi, resnici na ljubo, moralo biti modrejše in predvsem podprto z načeli vrednot, korektnosti in poštenih namenov.

Kot sem dejal, seštevek vseh napak je izguba oblasti za desnico, kar pa je le vrh ledene gore. Po teh volitvah je desnica zdesetkana, popolnoma poražena, saj je iz parlamenta izginila celo N.Si, ki je predstavljala edino resnično desno opcijo. Po natančni analizi ugotavljam, da je N.Si izgorela v plamenih SDS, ki v svojem bistvu nima več veliko skupnega z desnico. Poteze, ki jih vleče, obrazi, ki so se v njej pojavili, imajo z desno, konzervativno opcijo bore malo, ali bolje, popolnoma nič. Boj za oblast je tako okrutno nizkoten, da so vrednote domoljubja, spoštljivosti in človeške prijaznosti popolnoma splahnele v lastni hvali o izjemni gospodarski rasti, o najnižji brezposelnosti, o uspešnem predsedovanju EU. Vendar resnica je, žal, nekje drugje. Volivke in volivci so neizprosni in očitno jim hvalisanje ne godi. Na

lastni koži smo občutili, da zaradi večje zaposlenosti naši prispevki iz bruto plač za brezposelne niso nič nižji. Davčna reforma je najbolj udarila srednji sloj, kjer so dohodninske lestvice pobrale največ tistim, ki zaslužijo med 900 evri in 1200 evri mesečno, to pa je sloj, ki vsaj v večini spremlja dnevno politiko, spremlja medije in, jasno, tudi razmišlja. Razmislje je tokrat bil v smeri, da obljube iz kampanje 2004 niso izpolnjene, da se država iz gospodarstva ni umaknila, največji greh pa je vsekakor pretirana in srdom podprta vojna z novinarji. Če se spomnim na verz našega Prešerna: »Pusti peti slavca, kakor sem mu grlo ustvaril,« je smisel zelo prepričljiv. Poslušamo, kar pač želimo slišati, torej, če nekdo blebeta neumnosti, bo kaj kmalu izgubil poslušalce, in prav tako je to z mediji. V kolikor so prepričljivi, jim ljudje prisluhnejo, sicer se od njih odvrnejo. Edino oprijemljivo dejstvo je, da se najdlje sliši najglasnejšega, vendar normalni ljudje kričanja ne prenašamo z ugodjem. Končno pa je tako, da desnica v času vladanja ni znala ponuditi novinarjem drugega, kot zgolj dve možnosti: hvaliti geslo »Slovenija na pravi poti« ali udrihati po političnih nasprotnikih. Za prvo možnost so nas tedensko okupirali s časopisom Slovenski tednik, zastojkarski časopis, ki je praktično prevzel tudi drugo vlogo, to je udrihanje po levici. Vlada je bila skozi cel mandat v vojni z dnevniki in tedniki, prav tako z RTV, POP TV in še s kom. Pred dnevi smo delček druge plati že slišali (STA – Slovenska tiskovna agencija, njeno lastništvo, vodstvo, 500.000 evrov nagrade direktorici) in kar zanimivo bo, ko bodo pricurjale še kakšne podrobnosti. Kakorkoli, resnica o medijih le ni tako enostranska, temveč je na hrbtni strani podobe zapisa no precej drugače. Je pač tako, da je vedno problem potrebno videti v celoti, sicer ga ni možno realno obravnavati. Vojna z mediji pa ni edini naglavni greh bivše vlade. Slabost njene

želje po dolgem vladanju oziroma po ponovnem mandatu je bila v preprosti resnici popolne, naivne in nedopustne politične zaupljivosti. To v samem bistvu pomeni: vsi, ki niso proti meni, so z menoj. Ta katastrofalna poteza Janeza Janše je jedro odklona volilnega telesa v alternativno opcijo, čeprav verjetno večina volivk in volivcev niti ne ve, kaj jim prinaša sprememba, ki so jo izbrali. Vendar izbira je bila enostavna: vztrajati še naprej

na upanju in prepričevanju, da nekaj pa le je bolje, ali izbrati novo alternativo, ki tisto boljše išče v nekem navideznem združevanju. Realno gledano, sprememb ni pričakovati, predvsem v iskanju novih rešitev ne. Moramo se preprosto zavedati, da smo del Evrope in celotne svetovne skupnosti, s tem pa se recesija rahlo že dotika tudi nas, še močnejše pa se nas bo dotaknila, ko bomo prišli v obdobje vračanja kreditnih dolgov. Glede na vse slabšo gospodarsko likvidnost, bodo tuji vlagatelji kaj hitro pobrali svoje vložke in jih lansirali na tiste trge, ki imajo donos. Pristali bomo v položaju, ki nam sicer ni tuj, ni pa prijeten, saj se z njim pojavijo še večje socialne stiske. Najprej bomo občutili draginjo dobrin, povečalo se bo število brezposelnih, manj bo aktivnega prebivalstva in ve-

snico

rižna reakcija bo stekla. Preprosto: denarja bo manj.

Ker pa ni moj namen razpravljati o ekonomiji, temveč o politični situaciji, naj se še malo ozrem po ranjeni desnici oziroma po vzrokih njene kritične diagnoze. Dejstvo je, da je aktualna, izvoljena vladna garnitura po naših normah tipično leva. Enako je leva tudi opozicija, le skrita je pod krinko, ki se kaže zgolj v odnosu do religije, kar pa ne pomeni nič desnega. Slovenija je še vedno močno vklejnena v okove komunizma, kjer je bila religija opij za ljudske množice. Po tej analogiji je verska svoboda že dovolj prepričljiv razlog za desno usmerjenost, kar, žal, ni res. Odsotnost desnice in pristnega desnega duha v aktualnem sklicu Državnega zbora bo čutili šele čez čas. S tako izrazito levo usmerjeno vlado smo Slovenke in Slovenci pravi evropski unikum. Nismo bili sposobni ustvariti ravnovesja, kar ni dobro, predvsem če pomislimo na prihajajoče težave v svetu. Toda napaka odhajajoče vlade je bila tudi v neposlušnosti strokovnjakov, ki so opozarjali k previdnosti ob visoki gospodarski rasti. Takrat bi bilo potrebno kaj prihraniti za prihajajoče krizne čase. Pretirana hvala in povzdigovanje uspehov, ki to verjetno niti niso bili, so nas pahnili v neko novo obdobje, ki bo zanesljivo spremenilo način razmišljanja. A novo razmišljanje ne bo prineslo rešitev samih po sebi, saj so tukaj nepremišljene poteze, ki jih je potrebno najprej sanirati. Na preizkušnji bodo razum, smelost in preudarnost, predvsem pa modrost odgovornih in tistih, ki so se odgovornostim zavezali.

Sicer pa se Holandci držijo pravila, ki pravi, da ni dobro konja menjati sredi rečnega toka.

Abraham Lincoln je nekoč dejal: »Nič kaj ne cenim človeka, ki ni danes prav nič pametnejši, kot je bil včeraj.« Slovenke in Slovenci bi se morali zamisliti vsaj na relaciji danes – včeraj, saj je jutri odvisen prav od slednjih dveh.

Novo vlado bo verjetno vodil Boris Pahor in bo izrazito levičarska. To samo po sebi ni nič slabega, če bi bila protiutež v parlamentu. A, žal, je še zadnji steber desnice, N.Si, dobesedno izgorel v ognju povzpeticov, ki so se vrinili v SDS, čim je le-ta 2004 prišla na oblast. Vsak hip bodo obrnili jadra.

Maja Kaučič

Zloglasna naprava ProVision, ameriškega proizvajalca L-3 Communications, skenira do golega že na več kot desetih letališčih v Združenih državah, v Amsterdamu, Zürichu, Londonu, Iraku ter v Izraelu. Koliko privatne sfere smo pripravljene žrtvovati za občutek varnosti?

Letališki peepshow

Strasbourg. Glasovanje Evropske komisije o t. i. celo-telesnem skenerju je izpadlo v korist kontroverzne naprave, ki je tako tudi na evropskih tleh zdrsnila na listo dovoljenih varnostnih aparatov. Odločitev komisije se ni naslonila na mnenje Evropskega parlamenta, ki je na predlog vseevropske uporabe skenerja reagiral zgroženo. Vzhičeni poslanci govorijo o kršitvah temeljnih človekovih pravic, konservativne sile pa odgovarjajo v slogu varnostne histerije; kdor nima kaj skrivati, se tudi nima ničesar bati. Da se v ZDA v imenu varnosti s potujočimi ravna kot z živino, se je po protiterorističnih ukrepih in v zeitgeistu vsesplošne paranoidnosti bržkone zbistrilo. Četudi bi sla po nadzoru ZDA vodila k temu, da zavzame vse ljudi na planetu, kontrolira in posodablja njihove podatke – več varnosti si od tega ni moč obljubiti. Kar želijo Američani, je pot do totalnega nadzora. »Lahko se znova oblečete – pozdravljeni v Ameriki!« sedaj nadomešča skener, težak do 200.000 USD, ki z elektromagnetnimi žarki (podobnim regentskim) ustvari 3D sliko, na kateri se letalski potnik znajde brez oblacil. Tudi brez spodnjega perila. Kontrolorji (ki jim verjetno marsikdo zavida delo) lahko pri tem združujejo prijetno s koristnim – dnevno preštevajo maščobne blazinice, amputirane dojke in pregledujejo neoporečnost genitalij ter skrbijo za najstrožjo stopnjo varnosti, ki si jo je moč domisliti. In ponižujoče komentarje, ki se bodo ob tem sproščali, si lahko le predstavljamo. Poleg tega je tudi z zdravstvenega vidika vprašljivo, če je skeniranje potnikov dolgoročno varno, še sploh ob pogosti uporabi letalskega prometa. Je sevanje resnično varneje kot morebitni, možni, potencialni terorist, ki bo morebiti, morda, menda pogнал zahodnjaške vrednote kvišku. Zagovorniki striptease skenerja ne vidijo razloga za pomisleke teh sort. Skener, ki ima močno bazo zagovornikov na Nizozemskem (kjer ga preizkušajo že od leta 2007), je bojda več kot diskreten. Da bi zaščitili njegovo privatno sfero, se obraz prežarjenega elektronsko popači. Pregledovalec dobljenih slik – letališki kontrolor se nahaja v ločenem prostoru in tako dobljene slike ne zmore povezati z realno osebo. In slika nesumljive osebe se po nekaj sekundah samodejno izbriše, trdijo entuziasti, ki v skenerju vidijo odpravo pomanjkljivosti detektorja kovine, ki pri pregledu ne zazna mo-

rebitnih groženj, kot je to npr. keramičen nož. Prav tako poudarjajo, da uporaba skenerja temelji na prostovoljnem. Letališča kot potniki se lahko odločajo za ali zoper uporabo striptease kontrole.

Nemčija se je že odločila, in sicer zoper absurdno metodo, ki v očeh nemške intelektualne elite gre odločilno predaleč. Zunanji minister Wolfgang Schäuble je ob tem dejal, da javno dojemanje varnosti ne sme postati predmet posmeha. Trdno, odklonilno stališče je skupno vsem frakcijam nemškega parlamenta, ki vidi prihodnost varnosti na letališčih predvsem v izboljšavi obstoječih detektorjev kovine. In ne globlje. Kimajo tudi varuhi osebnih podatkov, policijski sindikat (ki se boji imidža vojerjev) ter cerkvena skupnost. Temeljno vprašanje, ki se ob vsem tem poraja, je, koliko privatne sfere smo pripravljene žrtvovati za varnost – enako velja za telefonsko prisluškovanje, zvesto sledeče varnostne kamere, biometrični potni list ali po novem za letališko skeniranje. Kdaj je grob vdor v privatno sfero odtehtan? Ko se moja nesumljiva slika samodejno uniči in preživim let brez teroristične grožnje? Ko v sebi potlačim trenutek sramu zaradi vednosti, da je moje telo prav sedaj razgaljeno pred tujcem?

In nazadnje, ali sploh hočemo najvišjo možno stopnjo varnosti? Morda pa smo dojeli, da absolutna varnost ne obstaja in bi se rade volje zadovoljili z manj ekstremnimi varnostnimi ukrepi? Nas je o tem kdo kaj povprašal?

Po drugi plati se kot plaz utrejo druga vprašanja: zakaj so fizičnega pregleda do spodnjega perila na letališčih v ZDA, Veliki Britaniji in Nemčiji deležni skoraj samo temnopolti in že vsesplošno sumljive osebe muslimanskega porekla? Zakaj izvajamo selekcijo, če bojda nevarnost preži povsod? Kdo lahko zagotovi, da je bledolična mamica manj nevarna kot tista pod pokrivalom. Če že imamo ponižujoče kontrole, naj bodo take za vse. Lahko jih imenujemo kot diskriminacija v stilu zahoda. S smrdljivim pridihom demokratičnih vrednot.

T. i. bodyscan je navsezadnje demokratična golota: Vsak je prežarjen – bel, rumen, rjav ali črn, debel, suh, mlad ali star, moški ali ženska. Kolektivno ponižanje je resda manj ponižujoče kot izpostavitve določenih narodnih skupin. Ponižanje pa kljub temu ostane ponižanje. Tudi v imenu varnosti. ■

Tomo Križnar – popotnik,

»Človek kot Križnar se rodi le vsakih sto let,« je dejal Hamdija Blekić, ki je pomagal pri njegovi rešitvi iz sudanskega zapora. Tomo je tako unikaten, ker si v nasprotju z ostalimi ne zatiska oči pred bolečino in trpljenjem v svetu, temveč nesebično pomaga tam, kjer se le da.

ALEŠ KUSTEC

Po ogledu filma Darfur – vojna za vodo sem videl vrednost tega filma v tem, da v središče postavlja usodo preprostih ljudi v Darfurju.

Če pogledaš moje filme o Nubah, vidiš, da skušam ljudi prikazati kot ljudi. Ljudje so tako kot mi. So samo drugače indoktrinirani. [Pokaže na sliko starejše črnke.] Poglej te oči. To je ista mama, kot je bila moja stara mama. Si predstavljaš, da se tudi enako kot mi odzovejo, ko jim otroke pobijajo. Razumljivo je, da nimajo zaupanja v nas, da bomo reševali velike probleme sveta. Ko pa vidijo, da se mi še naprej prenažiramo, da hodimo na velike večerje, da ignoriramo krike na pomoč onkraj Sredozemlja, medtem ko ležimo na plaži. In si rečemo: 'Vojske so zmeraj bile, vojske zmeraj bodo. Sicer pa so trapasti, da se zmeraj tepejo. Zakaj se sploh že tepejo?' Sploh ne moremo razumeti, zakaj se tepejo. To one

ja. Mislim, da smo dandanes tudi Slovenci žrtve ene matrike, enega kolektivnega vzorca, tako kot oni doli. Najboljše je, če se zavemo istega porekla, se pravi, da smo homo sapiensi. 180 tisoč let nazaj je en gen v Afriki mutiral enega nosilca in začela se je nova naravna vrsta, ki je prevladala in zmagala ves svet. Ne samo zato, ker je sposobna tekmovali, se boriti in tudi moriti, ampak zato, ker se je sposobna dogovarjati, sodelovati in imeti solidarnost. Zato smo mi tako zmagoviti. In na to se je treba osredotočiti. To skušam posneti pri teh plemenskih plemenjkih, ki živijo v plemenih, kjer je poskrbljeno za vsakega človeka, kjer je revež sramota za vse. Ti še verjamejo v pleme in plemenito sodelovanje z vsem, kar je. Ti še verjamejo v 'žlahto' in skušajo živeti žlahtno. 'Aristo' pomeni v starem grškem jeziku žlahtno. Aristokrat bi zato naj bil najbolj žlahten. Ne pa te ro-

To skušam posneti pri teh plemenskih plemenjkih, ki živijo v plemenih, kjer je poskrbljeno za vsakega človeka, kjer je revež sramota za vse.

dol še bolj žene v tisto človeško sovražstvo in res bi morali po 11. septembru vprašati tiste ljudi: 'Zakaj ste tako besni na nas? Kaj vam je, da podpirate terorizem?' Da se razumemo, v glavnem ljudje doli podpirajo te teroristične napade. Ker dojemajo, da jih edino oni še ščitijo pred globalizacijo, pred amerikanizacijo, pred tem, da dominantna kultura na planetu prevzame vse ključne položaje in jih naredi za kulturne oziroma duhovne sužnje. Mi smo poskušali pokazati, da so oni ravno tako reveži kot mi. Mi smo po svoje indoktrinirani, oni po svoje. Zato se moramo oboji čuvati gospodarjev vojne, ki nas ženejo v novo veliko svetovno vojno. Zato snemam čisto navadne ljudi kot tudi komandante, tiste, ki vodijo, ki imajo pregled čez vse, kar se doga-

gate, bogate kure, ki jih imamo zdaj, ki nas vodijo. V glavnem so to ljudje z denarjem in kapitalom.

Kako se ti uspe tako približati ljudem, da te praktično sprejmejo medse?

Jaz jim zaupam tako, kot sem tebi zaupal, ko sva se prvič slišala. Že žival, če ji zaupaš, ti vrača. Temu psu, ki se je ves dan okoli potikal, jaz zaupam [v sobo je prišel Tomov pes] in on to ceni, pa je žival. In pazi, da ne bo zgubil tega zaupanja, a ne? To ga drži. Ne pa korenček ali palica, da ga treniraš in dresiraš, saj se bo slej ko prej uprl. Če zaupaš, se celo rastline odzivajo. Še celo kamen ima en čut, pravijo Nube. To me je najbolj presenetilo 89. leta. Oni pravijo, da vidijo svet živ. Da je cel planet tako kot jabolka in da notri živijo

mirovnik in človekoljub

črvi, uši, bakterije, vse mogoče stvari, ter da ne živijo samo v tekmi, kdo bo koga pojedel, ampak v simbiozi. Podpirajo se, drug drugemu dajejo, tako kot tudi rastline nam dajejo tisto, kar mi najbolj rabimo. Mi pa njim dajemo, kar one najbolj rabijo. Z dihanjem izločamo ogljikov dioksid. Če tako gledaš, je drugače kot sedaj delajo zahodni gospodarji, politiki, ki nas skušajo prepričati, da smo mi edini in dominantni, da mora ves svet za nas delati, da moramo komandirati ves svet, ker če ne, bo svet šel v kaos. Zato so te vojne bile in so še, da bi držali nafte pa tudi vodne vire. Ker si ne zapremo, da si jih bomo delili. Zato je bitka za nadzor, kdo jih bo kontroliral. Oni nam bodo potem nazaj to vodo prodajali, ki jo je narava milijon, milijarde let ustvarjala.

Kako je bil film sprejet na festivalih?

Na festivalu v Cannesu so ga čisto ignorirali. Tam je dominiral Indiana Jones. Nisem mogel verjeti. Že četrto nadaljevanje. Pred petnajstimi, dvajsetimi leti sem se tega naveličal. Sem spregledal. Iste finte. Sem videl, da ti jejo vrednote, da določajo, kako moraš verjeti. Kdor to absorbira, sprejema ta ameriški pogled, hočeš nočeš postane njihov. Včasih res tako zgleda, da so hollywoodski filmi narejeni tako, da služijo njihovi strategiji, da to ni samo zaradi profita. Izkoriščajo šibkosti naših primitivnih strasti, malo seksa, malo avtomobilov, malo dirk ... In ti prav hočejo vsiliti v glavo, kakšen moraš biti. V Južni Afriki v Durbanu pa je bila čisto drugačna scena. Tam so bili mladi afriški intelektualci. Pred nekaj generacijami niso mogli študirati, saj jim belci tega niso dovolili. Zdaj so naenkrat dobili vsa znanja, tudi kritiko zahodne družbe, z branjem Chomskega, če hočeš. In jih ni treba nič prepričevati tako kot tukaj, ko marsikdo zanalašč ne bo hotel videti filma. Vseeno sem zelo ponosen, da je Televizija Slovenija podprla ta film, pa tudi na Filmski sklad.

Organizacija združenih narodov (OZN) je nedavno ocenila, da je v Darfurju v petih letih umrlo že 300 tisoč ljudi. Glede na tvoje informacije, kakšna je trenutna situacija v Darfurju? Zdajle se trenutno čaka, da bi OZN nadomestila še, kolikor jih manjka do 23 tisoč. Tako kot so se dogovorili s sudansko vlado. Trenutno je nastanje-

nih približno polovica vojakov v Darfurju. Vendar sudanska vlada tako kot zmeraj nagaja na vse možne načine. Tako kot humanitarnim organizacijam in novinarjem ne daje dovoljenja, tudi od vojakov, ki prihajajo, zahteva, da so vsi Afričani. Kar pomeni, da jih bodo imeli pod kontrolo, tako kot imajo Afriško unijo. Na svoji lastni koži sem doživel, da Afriška unija res sodeluje s sudansko vlado. Sodelujejo, ker delijo isti mit o sveti vojni. Vsi so v isti bitki proti globalizaciji. Sicer se ne marajo Arabci in Afričani, pri tej bitki pa se podpirajo zaradi višjega interesa. V bistvu kar koli Zahod poskuša v Kartumu, slednji to zmeraj označi za kolonizacijo in željo po sudanski nafti. To, kar reče sudanski predsednik Bashir v filmu, je definitivno res. V Somaliji in

či. Sam sem videl, kaj to pomeni. To je panika. To je pritisk na Čad. Vsi bežijo ven. Ampak vsi ne morejo. Kdor nima osla ali kamele, ne more nikamor. To je katastrofa in s tem se ne gre igrati. Zdaj so se navadili na to pomoč in čakajo letala. Zdaj ne čakajo več oblakov z dežjem, ampak letala s pomočjo. V filmu en bivši ravnatelj šole izreče obtožbo, da OZN izvaja genocid s tem, ko spravljajo ljudi v taborišča in jim ne pomagajo, da se vrnejo nazaj domov. V taboriščih bodo ostali bog ve koliko časa. Nimajo motivacije, saj razmišljajo, da je dovolj, če imajo za jesti ravno toliko, da ne umrejo od lakote. To ni res. Tudi druge potrebe imajo, npr. emocionalne in duhovne. Nihče noče biti v taborišču. To je takšna apatija in obup. Vsakdo bi rad delal, se sam pre-

Noben noče biti v taborišču. To je takšna apatija in obup. Vsakdo bi rad delal, se sam preživel. V taboriščih se zdajle vzgajajo teroristi.

Kongu je še večja katastrofa. V Kongu je baje že deset milijonov žrtev. Kljub trditvam OZN, da je bilo v Darfurju 300 tisoč ljudi pobitih, pa sudanska vlada še zmeraj trdi, da jih je bilo samo sedem tisoč. Najbolj groza me je, da jih je dva milijona v begunskih taboriščih ter da ni nobene možnosti, da se bodo kmalu vrnil domov. Dva milijona ljudi, največ je žensk in otrok, je povsem brez upanja.

Poleg tega humanitarne organizacije, ki delujejo v Darfurju, poročajo, da imajo vedno težje pogoje za delo ter da prihaja do napadov nanje. Kakšne bodo posledice, če se humanitarne organizacije začnejo umikati iz Darfurja? To se je že večkrat zgodilo, da so humanitarne organizacije dobile ukaz, da se morajo umakniti. Enkrat se je to zgodilo, ko je OZN rešila Suleimana Jammoua in je vlada to zvedela. To je bilo konec maja 2006. Prepeljali so ga iz Darfurja, kjer ga je Minni Minnawi [vodja uporniške skupine SLA, ki je edina podpisala mirovni sporazum v Abuji leta 2006] dal ujeti, v Nubske gore. Zato je sudanska vlada dala ukaz, da se morajo umakniti vse organizacije, razen UNICEF-a. Takrat, recimo deset dni, ni bilo praktično nobene pomo-

živ. V taboriščih imajo velike probleme s samopodobo in samopotrjevanjem, saj niso koristen za nič in samo tam čepiš. V taboriščih se zdajle vzgajajo teroristi. Že naša mladina nori. Kaj šele njihova mladina, ko res ne moremo reči, da jih vzgajamo v spoštovanju do nas, ki imamo vse.

Ali je rešitev potem humanitarna intervencija, ki jo podpirajo tudi ameriška organizacija Save Darfur in nekateri zvezdniki, npr. George Clooney in Mia Farrow?

Samo v pogojih hude lakote, kadar se umira zaradi lakote. Drugače pa je potrebno to rešiti politično. Ko sem bil v zaporu, sem bil priča, kako so leta 2006 sudanski mediji izkoristili napad Izraela na Libanon ter poročali, da gre za napad Amerike na islam. Ko so konec avgusta prišle novice, da je sprejeta resolucija številka 1006, ki dovoljuje vstop vojaške sile OZN v Darfur brez privolitve sudanske vlade, je slednja to izkoristila in po vseh medijih, še posebno po televiziji, ljudi prepričala, da za OZN stoji Amerika. Naš zapor se je dvignil. Vsi so hoteli orožje, da bi lahko šli v bitko proti Satanu. Tako so tudi zaporniki nasledli vladni manipulaciji. Zato sem po vrnitvi domov rekel, naj te-

ga ne naredijo, ker bodo vojaki OZN lahke tarče. Ker so ljudje neizobraženi, je z njimi lahko manipulirati. Večina Sudancev na vladni strani verjame, da so vse organizacije tam zaradi vohunstva in delovanja v korist zahodnih sil. Verjamejo, da niso tam zaradi humanističnih oziroma humanitarnih nagibov, ampak zaradi skrite kolonizacije Sudana. Omar Bashir, proti kateremu je zaradi zločinov proti človeštvu, med drugim tudi zaradi genocida, vložena tožba na mednarodnem haaškem sodišču, bo skušal svoje ljudi nahujskati, da smo mi satani ter da gre za sveto vojno. Ne smemo pozabiti, da je bila Al Kaida ustanovljena v Sudanu. Posiljene ženske v našem dokumentarcu opisujejo nasilneže kot svetlejši polti z bradami. Upam si trditi, da med vladnimi zasliševalci v zaporu, džandžavidi in odkritimi simpatizerji Bin Ladna pogosto nisem čutil nobene razlike. Vsi po vrsti so mi navdušeno kazali na zaslonih svojih mobilnih telefonov slike gorečih newyorških dvojčkov.

Ali obstaja rešitev oziroma kaj je potem sploh rešitev za Darfur?

Je rešitev. Sploh ni vprašanje, da se to ne da rešiti. Ampak ni politične volje. Ogromno stvari dela proti temu, da bi našli rešitev. Kot da nas imajo vse začarane. Rešitev je več. Ena čisto preprosta je spraviti v oblegane, od sveta odrezane gore, kje se merijo sile za nadzor nad vodnimi viri in nafto, mobilno telefonijo. Da se bodo ljudje sami lahko obveščali, ko gre ena vojska, in bodo lahko zbežali. Rešitev je, da se začnejo domačini namesto ukvarjanja z vraževerji izobraževati. Da lahko gredo na internet in brskajo za tistimi vsebinami, ki jih potrebujejo za svoj razvoj. Če si zaposlen, ti ne gredo same bedarije po glavi. Tudi Zahod je po moje zdaj najbolj urejen in da ni vojn, ker smo vsi zaposleni, ker so umi vseh zaposleni, vsi nekaj delamo. Kaos se začne, ko ti je dolgčas. Takrat, ko se pamet sama sebi vrti.

Zelo provokativna se mi zdi tvoja izjava »Do 11. septembra sem bil član Al Kaide«, ki pa pravzaprav ni nikjer odmevala. Kaj si hotel pravzaprav s tem povedati?

Ko sem to povedal, je tudi mene bilo strah, da bodo rekli: 'To pa je preveč.' Ampak nič ni bilo. Vsi so se samo smehljali. V Sudanu sem gledal razvoj tega, čemur pravimo terorizem. Že od 70. let naprej sem videl razvoj teh sentimentov. Ko so v Sudan prišli s coca-colo, McDonald'som, sem vedel, da Sudan tega ne bo sprejel ter da

bo neka reakcija. Prvi napad na WTC [svetovni trgovinski center] je bil leta 1993. Že takrat so bili zraven Sudanci. Od takrat naprej je Sudan na seznamu držav, ki podpirajo terorizem.

Clinton je nato po napadih na ameriška veleposlaništva v Keniji in Tanzaniji celo bombardiral Sudan.

Osemdeset ljudi je bilo v tem bombnem napadu ubitih čisto brez veze. Nemška ambasada je nato povedala, da je šlo za farmacevtsko tovarno, zato imajo Nemci zelo zanimivo politiko do Sudana. Ta tovarna je izdelovala anti-malarijska zdravila, in ker jih je potem začelo primanjkovati, je ogromno ljudi pomrlo, in to predvsem

Najboljši prispevek za konec rasizma najdem v Koranu. 'Jaz sem vas naredil različne, zato da se boste učili drug od drugega.' Alah.

otrok. Tudi zato so ljudje doli res jezni na nas. Jaz vidim, kako mi pod noge pljuvajo. Jaz vidim, kako me zapirajo. Kako mi ne pustijo tja, kjer oni pobijajo, mučijo in posiljujejo. Dejstvo je, da to ni demokratičen svet. Naš tudi ni, tudi mi smo vedno bolj pod kontrolo. Dejstvo je, da se bomo trčili, da bo spopad, če mi, dobro misleči na obeh straneh, ne bomo poskrbeli, da se rešimo gospodarjev vojne, ki zdaj nadzorujejo svetovno gospodarstvo, politiko, ekologijo, socialo, skratka vse.

ZDA so nato uvedle embargo na Sudan in s tem izgubile možnost izkoriščanja sudanske nafte.

Nafto je v Sudanu leta 1978 odkrila ameriška družba Chevron. Jaz sem bil zaprt, mislim, da 80. leta v kraju Bantu, kjer je bila nafta najdena. Iz Nubskih gora sem prišel bolan s povsem razsutimi jetri, zato sem bil koleričen. Potem me je tam en zdravnik zafркаval, da še nobenega nagega Evropejca ni videl, da na letališču v Beogradu ni videl nobenega nagega Jugoslavana. Jaz pa sem nag hodil, ker sem prišel od Nubov in je tam normalno, da si nag. Res sem provociral. Nisem razumel, da sem zdaj že med Arabci. Skregala sva se, zato je poklical svoje prijatelje na policiji in so me zaprli. Jaz nato ždim za rešetkami, ko se mimo pripelje 'landrover'. Tretji dan sem bil že v zaporu in sem bil že precej izdelan, ker nič nisem mogel jesti. Mož iz 'landroverja' me vidi in vpraša: 'Kaj pa je?' Povem, kaj se je zgodilo. In on pravi, da

ni problema, da bodo oni to hitro rešili. 'Mi smo tukaj našli nafto. Mi lahko vse. Lahko dobimo, katero koli 'pičko' hočemo. Mi lahko tihotapimo drogo. Mi lahko vse!' Je kar poklical ječarja in rekel: 'Pojdi.' Tako so se obnašali, da je to nujno pripeljalo do tega, da so se arabski Sudanci uprli. Deset let kasneje sem zvedel, da je bila vsa ta kolonija Chevrona, bilo je približno 16 ljudi, pobitih. Ni se vedelo, kdo je to naredil. Arabska vlada je rekla, da so to naredili afriški divjaki na jugu. John Garang [vodja uporniške skupine SPLA na jugu Sudana in kasnejši sudanski podpredsednik, ki je leta 2005 umrl v helikopterski nesreči] je dejal, da je vlada to sama naredila, da bi vrgla Ame-

ričane ven in da bi sedaj, ko je nafta odkrita, lahko sama črpala. Točno to so naredili. Od celega sveta so nabrali denar pri arabskih eks-patriotih in tisto odkupili, da je bilo vse legalno, ter povabili Kitajce. CIA pa je potem začela podpirati upornike na jugu, ker je zahodni naftni lobi hotel nafto nazaj. Vojna med severom [Arabci] in jugom [Afričani], ki je trajala 21 let, se je začela štiri leta potem, ko je bila odkrita nafta.

Kakšno vlogo ima sedaj Kitajska v Sudanu, natančneje v Darfurju?

Kitajska je zaveznik sudanske vlade in njenega predsednika. Iz Sudana namreč gre že zdaj 80 % nafte na Kitajsko. Pred pripravami na olimpijske igre je sin Mie Farrow začel kampanjo za ustavitev oziroma blokiranje olimpijskih iger zaradi tega, kar Kitajci počnejo v Sudanu. Žal se ideja ni prijel. Nadaljevala se je sicer s Tibetom, a so se olimpijske igre odvile brez večjih debat v javnosti. Sam sicer nisem bil za blokiranje olimpijskih iger, sem pa bil, da se priložnost uporabi za veliko svetovno debato o 'še više, še hitreje, še močnejše ...' Da bi akademiki razpravljali, kakšna je korist olimpijskih iger v času, ki zatira Tibetance, Ujgure, ostale staroselce vseh kontinentov po planetu in podpira genocid v Darfurju. Za vrednote gre, vendar. Za zgled gre rodovom za nami.

Kaj lahko v tej geostrateški konfrontaciji velikih storimo majhni ljudje?

Film je takšen, da postavlja to vprašanje: 'Ali lahko mi, majhni, kaj naredimo ali pa se moramo samo prepustiti ta velikim?' Ta veliki pa so že po svoji naravi 'odfukali', ker je to vsota vseh pohlepov v družbi. In ta družba je pohlepna. Se vidi, kaj je naredila Indijancem, kaj dela sama sebi. Sovjetska zveza je razpadla. Kdo bi si to mislil v 50., 60. letih. Tako tudi Amerika lahko razpade. Vsi lahko zapademo, da se začnemo tepst. Tudi mi smo imeli takšno dobro vzgojo v Jugoslaviji. Pa poglej, pol milijona ljudi manjka. Zato je potrebno tudi v duhovnih sferah iskati rešitve. Mi rabimo vodstvo. Naravno je, da svet živi naravno. Nekateri ljudje imajo te kapacitete in so inspiracija. Nas lahko navdahnejo. So naravni voditelji. Suleiman Jammous, humanitarni koordinator darfurskih upornikov, je takšen voditelj. Imel sem priložnost videti, kako funkcionira. On sploh nima puške ali pa pištole. On je v belo arabsko haljo oblečen z belim šalom in gre med ljudi. Meni je na koncu dal tisti šal in sem prav čutil, kako me ščiti. Tudi jaz sem začel verjeti v te amulete. Poleg obeskov, ključkov pa nožkov imajo tudi izreke iz Korana, ki so zašiti v usnjeno vrečko. To ga ščiti. Če pa je slučajno ustreljen, potem reče: 'Aja, ta amulet je bil za srce, zdaj pa rabim še enega za nogo.' To je star poganski posel. S prihodom velikih religij so te prevzele nadzor nad denarjem ljudi. Zdaj vsi Afričani v Darfurju kupujejo od Arabcev bele obleke in pijejo čaj in kavo. Že zaradi tega so jih pomuslimanili, da so jih navajali na arabsko potrošno robo. Ampak v Koranu piše tudi: 'Jaz sem vas naredil različne, zato da se boste učili drug od drugega.' Alah. Jaz to razumem še tako, da po tej ustvarjeni raznolikosti spoznaš tistega, ki ustvarja. Ker to je tako kot prstni odtis ali pa pozija. Najboljši prispevek za konec rasizma najdem v Koranu. To je ta stavek. Po tem me boste spoznali, ker jaz sem fantastičen, jaz sem različen, jaz sem poln vsega, jaz sem kontroverzen, jaz sem usmiljen, sem Alah, vaš skupni duh, jaz sem Bog.

Našel sem tvoj citat: »Vsi smo na isti ladji, ki zastoj enkrat na leto obkroži sonce.« Vendar če pogledava to ladjo podrobno, je le peščica ljudi na palubi v razkošju, medtem ko se večina prevaža v notranjosti kot sužnji. Lahko z zidovi, ki jih gradimo, preprečimo tem ljudem dostop do našega blagostanja?

To se zdaj dela. Namesto da bi jih sprejeli odprtih rok, da bi skupaj užili

vali v glasbi, kuhi in da bi oboji imeli delo. Kako je mogoče, da oni nič ne delajo. Mogoče zato, ker mi vse delamo. In če mi vse delamo, pomeni, da nič ne ostane za njih tam doli. Mi imamo vse. Koristimo vse. Namesto da bi si razdelili, kar imamo. Se tepemo kot v Darfurju. V Darfurju je še voda, drugje v Sahelu izginja. To je največji vodni rezervoar. Na tega so se spravile vse armade različnih plemen in Arabci, ki že ves čas hočejo imeti Darfur, ker je tam dobra zemlja in je vedno voda. V Sudanu ti takoj, ko te srečajo, govornijo: 'A si že bil v Jebel Mari [gorovje v Darfurju]?' Tam voda teče po tleh, da lahko ležeš in piješ. Tam so fige, pomaranče, ananasi, banane, vse sadje. Tam raste vse od koruze do pšenice. Tam so še slapovi in jezera. To so nebesa. V arabskih čajnicah imajo na stenah takšne podobe. To je mit, arhetip v arabski podzavesti in vsi želijo v Jebel Maro. V Sudanu so nori na Jebel Maro. Tudi zato so se stekli. Konflikte, ki jih mi povzročamo zaradi klimatskih sprememb, pa so izkoristile velike sile. Arabci so podprli svoje, Američani pa nekatere Afričane. Kregata se dva, tretji dobiček ima.

Kako ti doživljaš različno vrednost človeških življenj v svetu? Na vrhu so ameriška in evropska. Bolj na dnu arabska, čisto na dnu pa afriška.

Ko sem se peljal s kolesom okrog sveta, sem celo pot poslušal že npr. v Srbiji: 'Kaj, v Bolgarijo greš, pa saj te bodo okradli. Tam so take barabe.' V Bolgariji: 'Kaj, v Turčijo greš? Pa tam so norci.' V Turčiji: 'Kaj, v Iran greš? Pa saj veš, kakšni so. Pa tam nič ni.' V Iranu: 'Kaj, v Pakistan? Tam hodijo kot opice po cesti.' V Pakistanu: 'Indijci so sami morilci.' In celo pot tako. Meni pa je povsod lepo. Z vsemi sem se zmenil. Z vsemi sem se lepo imel.

Kako vidiš vlogo Slovenije v svetu?

Vidim, da lahko Slovenija zaradi slabe vesti, ker ni pomagala na Balkanu, pomaga kjerkoli z zavzemanjem za mir. V Afriki nam je najbližje. Ta pobuda ni samo za one doli, ampak je tudi za nas. Ker mi smo tudi majhni in imamo vodo, na kateri sedimo. Vsi jo bodo hoteli imeti. S tem bi se morali resno ukvarjati. Ne pa te notranje zdrahe. Eni proti drugim. Tisto, kar je bilo, je nepomembno. Zdaj so resni problemi. Na Festivalu v Portorožu so čisto spregledali to sporočilo. Niti omenili ga niso. Dejstvo je, da so po festivalih vsi planili okoli nas ter ogromno spraševali in govorili. Tukaj v Portorožu nič, pa čeprav smo s filmom o Nu-

bah že dosegli največjo nagrado za dokumentarni film. A je zdaj kaj drugače? Je to zaradi Drnovška? Največ nagrad so dali grozljivki, ki se dotika povojnih pobojev v Kočevskih gozdovih. Kar je prav, ker si tudi sam kot humanist želim, da se učimo iz zgodovine in sem za vsako analizo in razkrivanje. Ravno iz tega se učimo. Ne moreš biti literat, publicist, poročevalec, če ne sprejmeš, da je vsaka izkušnja sveta in se jo mora predstaviti ljudem, da se ljudje naučimo, da ne bomo še enkrat ponavljali isto.

Kakšne načrte imaš v prihodnosti v zvezi z Darfurjem?

Ni zadosti samo posneti film ali pa napisati knjigo. Treba je ostati s temi ljudmi in najti rešitev, in to je možno. Jaz sem po letih depresije uvidel, kaj bi to lahko bilo. Mislim, da je to najnovejša komunikacijska tehnologija oziroma informacijski kanal. Tako bodo lahko dobili informacije, ki jih zanimajo, za svoj razvoj, da se bodo razvili. Lahko bodo sicer študirali tudi orožje ali pa pornografijo. Ampak si morajo sami izbrati pot naprej. Samo takrat bo nekaj vredno. In ne, da ti nekdo vsili in reče: 'Tako moraš delati.' Potem se bodo zmeraj upirali in zato ne more biti nikoli miru. To je mogoče narediti s satelitsko telefonijo. Tudi jaz sem imel takšen telefon, ko sem bil v Darfurju. Lahko

koristiš tudi GPS. Pošiljal sem signale, kje sem, in se nisem bal, da se bom izgubil. Me bodo kolegi doma že našli. V Etiopiji sem 65 kilometrov pešačil z vso kramo ter sem se izgubil v puščavi in zgrešil vodo. Umril bi. Preko telefona sem sporočil domov prijateljici, ki je poskrbela, da so šli gledat zemljevid. Nato so mi povedali: 'Vodo imaš šest kilometrov naravnost. Tako sem našel vodo in slone. Ker sem bil tako dehidriran, sem se zakopal kar

sreča, je treba takoj to nesrečo predstaviti. Saj delajo tako. Ampak zakaj tam ne? Ker so zahodni interesi takšni, da je treba to pod preprogo poriniti. Ker imamo tudi sami maslo za ušesi. Recimo British Petroleum je v Sudanu prisoten preko Kitajcev z nekakšnim skupnim podjetjem. Tako si delijo sudansko nafto. Mi ne poznamo vseh pogodb, ki jih imajo, ter kdo za koga dela. To je zelo zakomplicirano. Vidimo samo vrh ledene gore.

To so nebesa. V arabskih čajnicah imajo na stenah takšne podobe. To je mit, arhetip v arabski podzavesti in vsi želijo v Jebel Maro. Tudi zato so se stekli.

v slonji drek, da sem dobil vlago tudi preko kože. Takšni telefoni jim lahko pomagajo. Hkrati pa bi lahko sami snemali s kamerami, katere bi jim mi dali. Tako bi lahko pošiljali v svet grozodejstva. Arabci ali pa džandžavidi – to je moja izkušnja, ki je še nisem zadosti povedal – tam, kjer sem bil, niso napadali. Zakaj ne? Ker so se bali, da jih bom posnel. Mame so rekle: 'Ne, ne oditi, ker potem ne bodo napadali. Ker se bojijo, da imaš ti tako tehnologijo, da lahko že isto sekundo na BBC-ju to oddajajo. Tako bi moralo biti, zato mediji so. Kjerkoli je ne-

Ne vemo pa, kaj je spodaj. To, kar jaz vidim, je žrtvenik. Nekaj se žrtvuje in smo tiho. Ampak potem ne moremo reči, da smo mi boljši. Oni pa da so barbari. Rimski imperij je razpadel, ker je bil gnil odznotraj. Preveč je bilo vsega. Postal je dekadenten, materialističen. Ni bilo več duha npr. Avrelija. Mislim, da se nam sedaj dogaja nekaj podobnega. Super market kultura nas je premagala. To je najhujši fašizem do sedaj. Ni časa za ničesar več. Samo še dirkamo. Zahodna civilizacija je praktično na robu propada.

Foto: Tomo Križnar

Osvoboditev slovenskih medijev

Mediji na Slovenskem so v zadnjem času preživel in preživljajo dve brutalni posilstvi. Prvi eksces izvira iz nespoštovanja in nerazumevanja družbene vloge in strukture medijev v sferi vladne politike, drugi, imenujmo ga »ideja osvoboditve«, pa iz splošnega nezadovoljstva medijske elite, ki je vzcvetelo v politični sindrom.

MATJAŽ GERM

Stanje: november 2008

Slovenski mediji so veliki tranzicijski zaostankarji, tako v strateškem kot strukturnem smislu. Prilagajanje modernim medijskim trendom, ki so povezani z razvojem novih medijev, interneta in drugih informacijsko komunikacijskih tehnologij, v nekaterih točkah zahteva popolno vsebinsko in organizacijsko reformulacijo in celo presega mejo prilagoditve v polje vraščanja. Ob nekaterih izjemah, ki so se v novih razmerah znašle relativno dobro, drugi mediji ne znajo izkoristiti na primer konvergenčnih možnosti ali upravljati s svojo prisotnostjo na trgu. Stroko obremenjuje že popolnoma neprilagojeno razumevanje samega pojma novinarskega poklica in njegove vloge v današnjem času. Beseda novinar se je razbila na številne nove besede, ki pa jih nihče ne definira in pojasni, kar povzroča grozovit padec ugleda, finančne stabilnosti in strokovne kredibilnosti poklica.

»Ideja osvoboditve« temelji predvsem na javnem izrazu slabega stanja v slovenskem medijskem prostoru in je kot taka pozitivna. Njen problem je v napadanju preveč vidnega sovražnika, politike in kapitala, kar jo že v sami osnovi radikalizira. »Sovražnik« pa čemi v sami strukturi medijev in ga ni mogoče videti, vse dokler se ga ne naučimo razumeti. Slovenski mediji so za svetom capajoči mastodonti, prepolni strukturnih problemov, med katerimi so politizacija in lastniški »pritiski« še najmanj uničujoči.

»Ideja osvoboditve« postane politični program

»Ideja osvoboditve« je torej dobila svoj komunikacijski prostor z negativnim odzivom medijske stroke na različne oblike in dimenzije političnih pritiskov ideologov Janševe vlade, ki so medije izrabili za namene »velikega projekta« - sproščanja Slovenije. Razvoj »ideje« so omogočili trije, verjetno zgolj naključno po-

vezani dejavniki. Že omenjena nespretna zloraba politike kot vzrok, počasnost strukturnih sprememb medijev kot problem in politizacija medijskega nezadovoljstva kot »rešitev«. Splošno nezadovoljstvo medijskih ustvarjalcev je vzpodbudila serija dogodkov, ki so bili hkrati ključen korak k splošni politizaciji medijskega nezadovoljstva. Novinarska peticija, prenos nezadovoljstva v tujino, afera objave tajnih podatkov ministrstva za zunanje zadeve in drugi medijski škandali so pritegnili pozornost opozicijske politike. Takšna drža in prepoznavanje problemov v določenem delu družbe je politično zgledna, zapletlo se je šele, ko je opozicijska politika postala glasnik medijev. In mediji se temu niso uprli, nekateri so takšno »rešitev« celo podprli. Politika in mediji sta se prepletla v konglomerat, ki je postal nerazdružljiv v svoji skupni prepričanosti v potrebo po osvoboditvi medijev.

Samoupravno novinarstvo v kapitalističnem sistemu

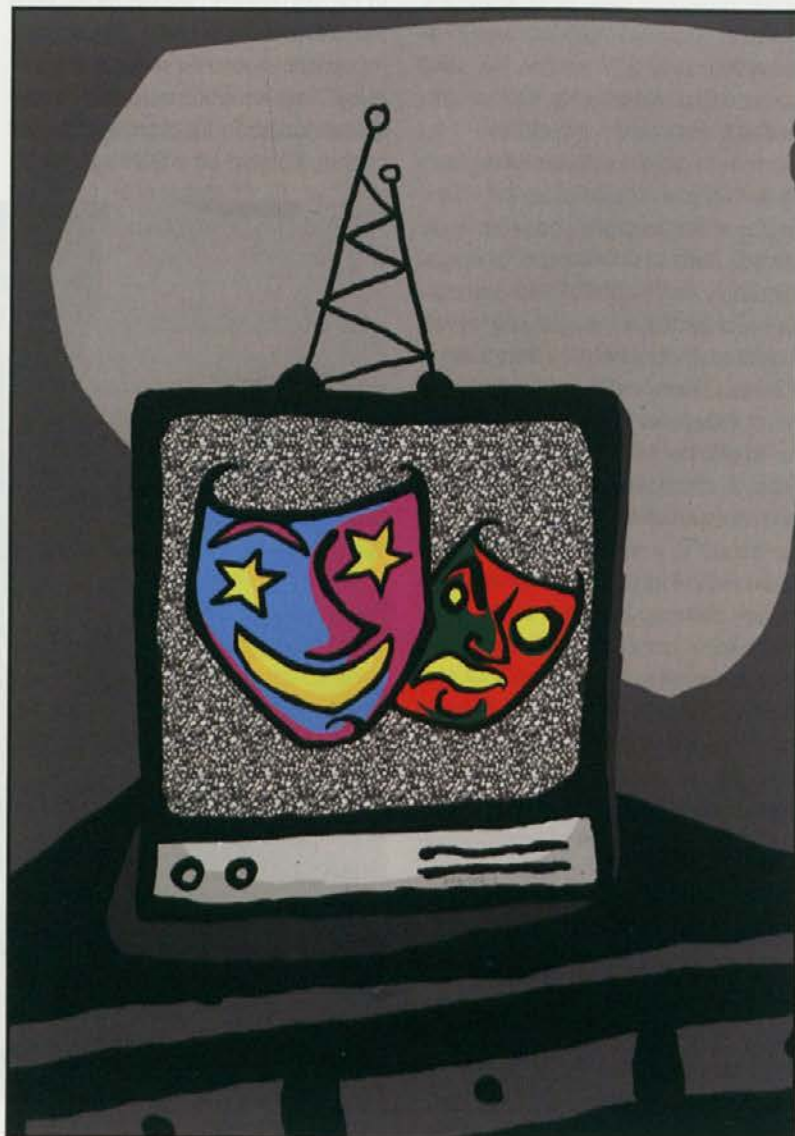
Eden najbolj kontadiktornih elementov »ideje osvoboditve« je tabu medijskega lastništva. Lastniki medijev so sovražniki medijev! Takšna nastrojenost je predrzno za časom in popolnoma zgrešena z moderno logiko medijev. Uravnoteženost razumevanja medijev kot »watch doga« oblasti v službi javnosti in gospodarskega subjekta, ki loči vsebino od konteksta in oblike, je v ustvarjanju sorazmernih pogojev za vzajemno delovanje vseh dimenzij medijev. Splošna paranoja lastniških pritiskov v slovenskih medijih izvira iz pretirane mnenjske avtokracije novinarjev v Sloveniji in njihovega zmotnega prepričanja, da so avtonomni pri prezentiranju medija, ki ga zastopajo. Samoupravna mentaliteta slovenskih novinarjev je eden ključnih vzrokov pojava personalizirane informacije, ki jo producirajo slovenski mediji. Vpliv kapitala je lahko izrazit in intenziven, in ko preseže mejo gospodarskega upravljanja in prodre v vsebino in strokovnost produkcije

medijskih sporočil, tudi nevaren, zato je dialog potrebno voditi k nivoju organiziranega lastništva, ki nosi odgovornost za strokovno realizacijo medijske informacije.

Zares neodvisni mediji so samo zares dobri mediji

Po volitvah je »ideja osvoboditve« dosegla novo raven, obogatila se je s politično močjo in obenem zaradi nje izgubila svojo pomembnost. Pred nami je torej čas resnice, dvig rok ali dvig pesti, razbremenitev ali osvoboditev. Politika lahko postane nevarna, ko na političnem odru uporablja jezik stroke. Slovenski politiki še vedno ne razumejo, da jih mediji ne potrebujejo. In zdi se, da so celo bolj nevarni tisti, ki tega ne razumejo, ker verjamejo, da

mediji potrebujejo politične pogoje, kot tisti, ki verjamejo, da si lahko kupijo ali podredijo njihovo pozornost. Glavna in edina naloga »medijske politike« je vzpostavljanje normalnih pogojev in ne postavljanje normalnih pogojev za razvoj in delovanje medijskega prostora. Kaj torej prinaša prihodnost slovenski medijski krajini: revolucijo ali evolucijo, nov medijski zakon, odstranitev kadrov in skladov prejšnje vlade, angleško javno radiotelevizijo, od vseh (predvsem svoje odgovornosti in strokovnosti) »neodvisne« novinarje, srd Majde Širca ... ali soočanje s tehnološkim, vsebinskim in organizacijskim napredkom in takšno svobodo, ki so jo lahko mediji izborijo samo sami? ■

Medkulturni dialog – zakaj je pomemben?

Medkulturni dialog – zakaj je pomemben?

S širitvami Unije, povečano mobilnostjo, starimi in novimi migracijskimi tokovi, vse pomembnejšimi izmenjavami z ostalim svetom preko trgovine, izobraževanja, prostega časa in splošne globalizacije je Evropa v zadnjih letih doživela pomembne spremembe. Ena izmed njih je medsebojni vpliv različnih kultur, jezikovnih in etničnih skupin ter religij na kontinentu.

Naše kulturno okolje postaja vedno bolj raznoliko, ta kulturna raznolikost pa predstavlja ekonomsko, družbeno in politično prednost, ki jo je potrebno nadalje razvijati. Po drugi strani pa povečana kulturna mnogovrstnost prinaša družbene in politične izzive. Stereotipi, rasizem, netolerantnost, diskriminacija in nasilje lahko ogrozijo tako lokalne kot narodne skupnosti. Zato je danes dialog med kulturami nepogrešljivo sredstvo za zблиževanje evropskih narodov tako med njimi samimi kot med kulturami, ki jih sestavljajo. Medkulturni dialog je tesno povezan z osnovnim ciljem gradnje Evrope, tj. zблиževanjem evropskih narodov. Ta poklicanost Unije zahteva, naj bo dialog prostovoljno izbrana prednostna naloga, ki evropske državljane in vse, ki živijo v Evropski uniji, vabi, da se v polnosti udeležijo upravljanja naše različnosti.

Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti daje Skupnosti nalogo, da ustanovi vse tesnejšo zvezo med evropskimi narodi in prispeva k razcvetu kultur držav članic ob spoštovanju nacionalnih in regionalnih raznolikosti ter s poudarkom na skupni kulturni dediščini. Poleg tega določa, da »Skupnost pri svoji dejavnosti /.../ upošteva kulturne vidike, zlasti zaradi spoštovanja in spodbujanja raznolikosti svojih kultur.« Uspeh te naloge je v veliki meri odvisen od medkulturnega dialoga, saj je v očeh EU prav medkulturni dialog najprimernejše orodje za spodbujanje stikov med kulturami, doma ali v tujini, ter tako prispeva k strpnosti in vzajemnemu spoštovanju, ki sta predhodna pogoja multikulturnega soobstoja.

Precejšnje število dejavnosti Skupnosti je povezano s splošno vsebino medkulturnega dialoga, vendar ima različne cilje in usmeritve. V povezavi z medkulturnim dialogom so se začele ali načrtovale pomembne pobude, na primer na področjih kulture, vseživljenjskega učenja, mladih, državljanstva, boja proti diskriminaciji in socialni izključenosti, boja proti rasizmu in ksenofobiji, azilske politike in integracije priseljencev, politike avdiovizualnih sredstev in raziskav. Tudi v svojih zunanjih odnosih je EU vključena v številne dejavnosti, ki občutno pripomorejo k spodbujanju medkulturnega dialoga. Izpostaviti gre dejavnosti v zvezi z državami kandidatkami za pristop, državami zahodnega Balkana in partnerskimi državami evropske sosedске politike. Prav poseben primer je evro-mediteransko partnerstvo, ki povezuje države, ki so istočasno države porekla večine imigrantov v EU. Medkulturni dialog v Evropski uniji je tako globoko povezan s prizadevanji za spodbujanje dialoga med kulturami in civilizacijami na mednarodni ravni.

Medkulturni dialog in Slovenija

Slovenija medkulturni dialog razume kot proces, ki spodbuja odprto in kompleksno kulturno okolje za ustvarjalnost. S svojo vpetostjo v alpski, panonski in mediteranski svet predstavlja svojevrstno civilizacijsko, kulturno, jezikovno, svetovnonazorsko, prometno in trgovsko stičišče, ki povezuje Evropsko skupnost z balkanskimi državami in ki s svojo tradicionalno odprtostjo in relativno visoko stopnjo strpnosti, na prepihu tradicionalnega in sodobnega, odpira svoj nacionalni prostor medkulturnemu dialogu v najširšem pomenu besede kot eni izmed prioritarnih vsebin v času predsedovanja Slovenije EU.

V procesu globalizacije se nemalokdaj izgubljajo prvine manjših kultur in umirajo stare kulturne vrednote, na katerih so zgrajene. Zato je izziv akcije medkulturnega dialoga pomembno prispevati k procesu nenehnega soočanja med trendi globalizacije in občutljivim področjem medsebojnega spoštovanja različnih kultur, zavesti o novi socialni, politični, gospodarski in kulturni situaciji znotraj EU v luči preteklih in napovedanih širitev. Tudi na tej ravni se Slovenija zaveda pomembne naloge, ki jo zaradi zgodovinske in geografske povezanosti že zdaj opravlja v povezavi z Balkanom.

Evropsko leto medkulturnega dialoga 2008

Splošni cilji Evropskega leta medkulturnega dialoga so:

spodbujanje medkulturnega dialoga kot procesa, ki krepi sposobnost vseh tistih, ki živijo v EU, da delujejo v bolj odprtem, a tudi bolj kompleksnem kulturnem okolju, kjer v različnih državah članicah, kakor tudi znotraj vsake posamezne države članice, soobstajajo različne kulturne identitete in prepričanja;

- poudarjanje medkulturnega dialoga kot priložnosti prispevati k raznoliki in dinamični družbi in izkoristiti priložnosti, ki jih ta ponuja, ne samo v Evropi, ampak tudi v svetu;
- ozaveščanje vseh, ki živijo v EU, zlasti mladih, o pomembnosti razvoja dejavnega in v svet odprtega evropskega državljanstva, ki spoštuje kulturno raznolikost in je osnovano na skupnih vrednotah v EU, kakor so določene v 6. členu Pogodbe EU in v Listini o temeljnih pravicah EU;
- poudarjanje prispevka različnih kultur in izražanja kulturne raznolikosti k dediščini in načinom življenja v državah članicah.

Na področju vzgoje in izobraževanja je med poudarjenimi cilji tudi vzgoja za strpnost, razvijanje zavesti o enakopravnosti spolov, spoštovanje drugačnosti in sodelovanje z drugimi, spoštovanje otrokovih in človekovih pravic in temeljnih svoboščin, razvijanje enakih možnosti obeh spolov ter s tem razvijanje sposobnosti za življenje v demokratični družbi, razvijanje jezikovnih možnosti in spoštovanje enakih pogojev za poučevanje različnih jezikov v skladu z mednarodnimi pogodbami in Ustavo RS za narodnostno mešana območja. V okviru politike jezikovnega izobraževanja je poleg kakovostnega poučevanja jezikov v osnovnih, srednjih splošnih, poklicnih in strokovnih šolah poudarjena tudi osrednja vloga izobraževanja za jezikovno strpnost, demokratično in večkulturno državljanstvo. Tako kot na nivoju osnovnega in srednjega izobraževanja je osnova za medkulturni dialog vključena tudi v višješolske in visokošolske programe. Na področju neformalnega izobraževanja, preživljanja prostega časa in vključevanja mladih v družbo Slovenija spodbuja različne interesne aktivnosti mladih in ustvarjanje pogojev za vključevanje mladih v socialni proces.

Teme medkulturnega dialoga

Kultura in mediji:

- kulturno izražanje je bistveno za medsebojno razumevanje,
- kulturno sodelovanje lahko prispeva k vseevropski koheziji in identiteti,
- mediji imajo pomembno vlogo pri podiranju stereotipov in oblikovanju pogleda na svet, ki ga imajo Evropejci.

Manjšine:

- kulturna, jezikovna, etnična in verska raznolikost je prednost Evrope,
- medkulturni dialog, ki temelji na človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah, nadaljuje prizadevanje za doseganje univerzalnih pravic s poudarjanjem pluralizma, participacijo vseh v demokratičnih procesih in razumevanjem različnih socialnih skupin.

Priseljevanje:

- priseljevanje bogati evropsko kulturo,
- medkulturni dialog med družbo gostujoče države in manjšinskimi skupnostmi iz drugih držav članic ali držav izven EU je pomemben za krepitev vrednot državljanstva in participacije za večjo solidarnost in kohezijo v evropski družbi,
- dialog z drugimi kulturami prispeva k boljšemu razumevanju globaliziranega sveta.

Religija:

- verska prepričanja so sestavni del kulturne raznolikosti, ki lahko preko dialoga obogatijo družbo in prispevajo k osebni izpolnitvi,
- da v večkulturnih družbah verska raznolikost ne bi porajala nesporazumov in strahu, je potrebno

omogočati medsebojno učenje in odprtost – tako preko dialoga posameznikov kot preko izobraževalnih aktivnosti.

Izobraževanje:

- cilj medkulturnega dialoga je zagotoviti posameznikom znanje in veščine – t. i. medkulturne kompetence –, ki jim bodo omogočile aktivno participacijo v vse bolj raznolikih družbah,
- ključni elementi za dialog so: znanje o demokratičnih vrednotah, državljanstvu in državljanskih pravicah, znanje o drugih kulturah, jezikih, ki so ključni v vseživljenjskem učenju, v formalnem in neformalnem izobraževanju.

Večjezičnost:

- znanje tujih jezikov je pomembno za poznavanje kulture in pomemben dejavnik medkulturnega dialoga,
- ker se EU zaveda pomembnosti večjezičnosti, je imenovala posebnega komisarja za promocijo učenja jezikov in za cilj postavila »materni jezik + 2«.

Mladi:

- medkulturni dialog je potrebno spodbujati predvsem med mladimi, saj se njihova vizija sveta in sposobnosti še razvijajo. Stik in interakcija z drugimi kulturami stimulirata njihovo radovednost in željo po stiku z vrstniki s celega sveta,
- medkulturni dialog tudi spodbuja porajanje novih idej, pomaga pri razumevanju družbe in pri odkrivanju kulturne raznolikosti,
- politika EU priznava pomembnost prispevka, ki ga mladi lahko ustvarijo z aktivno participacijo v družbi in tudi spodbuja mlade ljudi k potovanju.

Skupna pobuda in sodelovanje

Evropsko leto medkulturnega dialoga je skupna pobuda Evropske unije, držav članic in evropske civilne družbe. V Sloveniji je nosilec in koordinator Evropskega leta medkulturnega dialoga 2008 Ministrstvo za kulturo, v okviru katerega so oblikovali Nacionalni koordinacijski odbor za Evropsko leto medkulturnega dialoga. Odbor je v skladu z nacionalnimi politikami pripravil nacionalno strategijo Evropskega leta medkulturnega dialoga in tudi izbral projekt Evropa v šoli Zveze prijateljev mladine Slovenije ter ga kot nacionalni projekt v okviru Evropskega leta medkulturnega dialoga predlagal Evropski komisiji za finančno podporo Skupnosti. Nacionalni koordinacijski odbor za Evropsko leto medkulturnega dialoga skrbi za organizacijo Evropskega leta medkulturnega dialoga. V odboru so predstavniki Ministrstva za kulturo, Ministrstva za zunanje zadeve, Ministrstva za šolstvo in šport, Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, Urada RS za mladino, Službe Vlade za evropske zadeve in Urada Vlade za komuniciranje. Evropska komisija je imenovala dvanajst evropskih ambasadorjev medkulturnega dialoga, ki s svojim delovanjem znatno prispevajo k medkulturnemu dialogu v Evropski uniji in svetu. Častni naslov je na predlog Slovenije prejel tudi intermedijski umetnik Marko Peljhan.

»Promocija medkulturnega dialoga« zadeva VSE in prav vsakega izmed nas.

K uspehu kampanje lahko v veliki meri prispeva aktivno sodelovanje vladnega in nevladnega sektorja, pa tudi VI kot posamezniki ali posameznice, ne glede na to, ali prihajate iz vladne ali nevladne organizacije, gospodarskega sektorja, sindikata, šole ... Podprite kampanjo s svojimi idejami, aktivnostmi, svojim delom ali časom. Vzpodbujamo vas k pisanju, ki prispeva širiti glavno sporočilo kampanje. Če bi radi o tem karkoli napisali, se oglasite na elektronski naslov info@katedra-on.net. Veseli bomo vašega odziva. Besede imajo moč. Besede predstavljajo vrednote. Ubesedite misli in dejanja! In naj bo vsak dan priložnost – na eni strani za razmislek o položaju mladih v svetu in na drugi strani priložnost za konkretna dejanja – za vsakega izmed nas! Skratka, v letu medkulturnega dialoga imamo vsi možnost, da se ob srečanjih z drugimi bogatimo in krepimo pozitivno samopodobo o nas samih.

Medkulturni dialog na spletu

Na posebnem spletišču (www.interculturaldialogue2008.eu) je državljanom na voljo evropski prostor za medkulturni dialog. Spletišče naj bi olajšalo povezovanje interesnih skupin in izmenjavo najboljših praks.

Medkulturni dialog je tudi ena od štirih tem v razpravi na novi spletni strani Debate Europe, ki so jo zagnali 29.1.2008: http://europa.eu/debateeurope/index_sl.htm.

Evropska komisija:

http://ec.europa.eu/culture/eac/dialogue/dialogue_en.html
http://ec.europa.eu/culture/portal/action/dialogue/dial_en.htm
http://ec.europa.eu/news/employment/071204_1_sl.htm

Ministrstvo za kulturo:

http://www.mk.gov.si/si/evropsko_leto_medkulturnega_dialoga_2008/
Urad vlade za komuniciranje: <http://evropa.gov.si/medkulturni-dialog/>

Slovensko predsedovanje Svetu EU:

http://www.eu2008.si/si/The_Council_Presidency/Priorities_Programmes/index.html

VIRI:

www.stat.si/,

www.un.org/,

<http://evropa.gov.si/medkulturni-dialog/>,

http://www.predsedovanje.si/files/leto_medkulturnega_dialoga_2008-info.pdf

Afganistanska mineštra

V koalicijsko zmago afganistanske pustolovščine ne verjame več niti najvišji poveljnik britanske vojske. Ameriške in Natove čete se utaplajo v kaosu, ki so ga ustvarili dobro organizirani talibi. Ogrožena so bila tudi življenja slovenskih vojakov, kar pa začuda ni sprožilo večjih polemik med slovensko javnostjo.

SIMON RAJBAR

Politični vrh slovensko vojaško prisotnost v samooklicani globalni vojni proti terorizmu opravičuje s članstvom v Natu, preizkušanjem profesionalne slovenske vojske (SV) ter nekakšno ideološko varnostjo. Javnost pomirjajo z razlago, da so pripadniki SV v mirnem delu vedno bolj nemirne države ter da jih varuje tako imenovana »nacionalna omejitev«, ki SV teoretično onemogoča sodelovanje v ofenzivnih akcijah, čeprav so pritiski Washingtona in Londona vedno večji. V prid jim govori tudi statistično dejstvo, da v desetih letih sodelovanja Slovenije v mednarodnih misijah ni umrl še nobeden pripadnik SV. A statistika kaže tudi, da smo po številu vojakov v tujni na prebivalca v samem svetovnem vrhu. Slovenske žrtve so statistično torej le še vprašanje časa. V Afganistanu je letos umrlo tudi več vojakov kot v Iraku in čeprav so slednjega že označili za polomijo, so analitiki prepričani, da se bo tej priključil tudi Afganistan. »Konflikt v Afganistanu bo najbolj drag in veliko, veliko daljši, kot si mislijo Američani. Ta vojna, ki je že v svojem sedmem letu, bo prej ali slej postala najdaljša vojna v ameriški zgodovini, daljša tudi od vietnamske,« je izjavil nekdanji ameriški veleposlanik v Združenih narodih, Richard Holbrooke. Moralno stanje in razmere na bojišču pa najbolje opisuje izjava najvišjega britanskega poveljnika v Afganistanu, brigadirja Marka Carleton-Smitha, ki je prepričan, da te vojne ne bodo nikoli dobili. Zgleda so Američani pozabili na tradicionalno odpornost in kompleksnost tamkajšnje družbe, ki so jo med hladno vojno zalagali z orožjem v bitki proti Sovjetom. Ti borci so se po vojni razpršili po regiji ter se priključili raznim militantnim skupinam, ki so sedaj pridobile na moči in obvladujejo ozemlja tako v Afganistanu kot v Iraku. Kot Hezbolah v Libanonu in Hamas v Gazi so te skupine pokazale učinkovito organizacijsko in vojaško sposobnost, kar jim vliva samo-

zavest in otežuje pogajanja. Razvila se je tudi nova oblika boja s samomorilskimi napadi, ki jih v času Sovjetske okupacije ni bilo.

Pravljlični vodja

»Natovo poveljstvo v Afganistanu očitno ni izvedlo ukrepov, s katerimi bi se odzvalo na spremembe,« je zapisal urednik pakistanskega biroja Asia Times Online, Syed Saleem Shahzad. Resen problem ZDA in zaveznikom predstavlja vedno večja številčnost in izurjenost bojnih enot v boju proti okupaciji Zahoda, podcenjevali pa so tudi ideološko moč islama. Borci sedaj pogosto omenjajo »bitko poslednjih dni« ali »hadit«. To je prerokba pre-

roka Mohameda, po kateri so potrebni prostovoljci za odhod na Bližnji vzhod, ki bi naj podpirali mesijo Mahdija v vojni proti silam Antikrista za zmagoslavje islama ter pravičnost na Zemlji. Korasan, kot je Mohamed poimenoval ozemlje, na katerem se bo bila ta bitka, se geografsko pokriva z bojiščem proti terorizmu. Tuje muslimanske borce po svetu bi težko bolje motivirali za odhod na afganistansko bojišče, saj to vojno vidijo kot pripravo na osvoboditev Palestine, piše Shahzad. Novi vadbene centri so pritegnili predvsem borce iz Čečenije, Uzbekistana, Turkmenistana in Turčije. Ideologi in strategji so izdelali natančno vojaško strategijo »treh

Na eni strani torej izurjeni, fanatični bojovníki pravljličnega vodje Mahdija, na drugi nova Afganistanska nacionalna armada ter ZDA z zavezniki, ki pa že mrzlično iščejo izhod iz zapravljenе vojne.

korakov« vietnamskega generala Vo Nguyena Giapa, zmagovalca bitke proti Francozom in vojne proti ZDA. V prvem koraku je bila letos spomladi izvedena krvava ofenziva, sledijo pa ji posamični strateški napadi. V teh so tarče predvsem Natovi konvoji, v katerih so se znašli tudi slovenski vojaki. Napadi so bili tako uspešni, da je Nato moral zaprositi Rusijo za uporabo njihovega ozemlja pri tranzitu nevojaške opreme. V zadnjem koraku se boji pomaknejo v urbana naselja ter mesta.

Na eni strani torej izurjeni, fanatični bojovníki pravljličnega vodje Mahdija, na drugi nova Afganistanska nacionalna armada ter ZDA z zavezniki, ki pa že mrzlično iščejo izhod iz zapravljenе vojne. Po poročanju slovenskih medijev iz Afganistanu so Afganistansko nacionalno armado s finančno in logistično pomočjo ustanovile koalicijske sile pod vodstvom ZDA. Zasebna ameriška vojaška podjetja so že našla novo tržno nišo, saj so sedaj mentorji urjenja in strateških odločitev, medtem ko bitke bijejo izključno Afganistanci. Ti so torej nekakšni poskusni zajčki ali »kanonfuter« nepreizkušene strategije, zahodni mediji pa so tako ali tako imuni na statistiko žrtv tretjega sveta, ki žrtvujejo svoja življenja za ameriške cilje. Morala zaveznikov se odraža tudi v povečanem številu samomorov in odvisnosti, trgovina z opijem pa v vsej svoji veličastnosti cveti kot še nikoli poprej. Tako afganistanska kot pakistanska vojska, ki sta na plačilni listi Američanov, sta v spopadih izgubili več vojakov kot ZDA. Da je trgovina z opijem dobičkonosna, dokazuje tudi plača talibanskega borca, ki na mesec prejme okoli 500 evrov, medtem ko je plača afganistanskega vojaka približno 70 evrov na mesec. Njegov pakistanski soborec dobi okoli 100 evrov mesečno. Zaveznikom z Američani na čelu zmanjkuje idej za implementacijo demokracije v afganistansko družbo. Da jim vaje uhajajo iz rok, dokazuje prvi uradni prestop znamenite Durandove črte v ozemlje Pakistana, ki so jo v 19. stoletju zarisali Britanci. Vojaško so intervenirali tudi v Siriji. Zgleda bodo ZDA izgubile že tretjo veliko vojno, poleg Vietnama še Irak in Afganistan. Poleg tega Amerika demokracijo vsiljuje deželi, kjer je v večtisočletni zgodovini nikoli ni bilo. Američanom se torej mudi. Bi se moralo tudi Slovincem? ■

Begin of History? Začetek zgodovine?

DR. SAMIR OSMANČEVIČ, GRADEC

(PREVOD: DARINKO KORES JACKS)

Francoski predsednik je nedavno govoril o potrebi po repositioniranju kapitalizma, ameriški o globalni krizi, ki išče globalne rešitve, svetovni dnevni časopisi so polni apokaliptičnih vizij, lokalni komunisti v Gradcu pripravljajo predavanja pod naslovom Marksizem reloaded?, najplivnejši lokalni časnik v pokrajini je objavil celo članek z naslovom Ali je Marx imel prav?, pa tudi hrvaška tiskovna agencija HINA je objavila vest o povečani prodaji Marxovega Kapitla na nemškem tržišču, čeprav pri tem ne gre za kake bestseller naklade. Neresen komentator bi utegnil pomisliti, da je govor o nečem resnem, o komunistični devotio moderna, o drugi komunistični pobožnosti; vendar je popolnoma jasno, da gre pri tem za goli refleks, kot je spremljal že večino dosedanjih kriz kapitalizma. Refleks torej, benevolenten in globoko integriran v sam kapitalistični sistem. Refleks, ki ne govori o novi zavesti o resničnosti starih idej, ki so veljale za lažne, toda refleks, ki manifestira najbolj vsakdanje in najbolj egoistične skrbi za prihranke, delovno mesto in plačilno sposobnost, za kredite, s katerimi se je financiralo domnevno blagostanje, ki se je orbi et urbi prikazovalo kot nekreditirano in že odplačano, ter ki ga zdaj velja vračati ne glede na okoliščine. Ne le, da sam refleks ni nikakršen pokazatelj nekega novega stanja, ampak je kot nerefleksivno reflektiranje neke zastarele ideje pravzaprav povsem odvečen.

Alimentacija

Odvečen, ker lahko marksizem (ali katerakoli druga nova-stara idejna formacija) postane aktualen le v primeru, če bi se sedanja situacija zares tako zaostila, da delavstvo - pod tem pojmom podrazumevam v postindustrijski, storitveni družbi vse tiste, ki ne posedujejo kapitala in ki so torej prisiljeni prodajati svojo delovno silo ali svoj know-how na trgu dela, s ciljem ustvarjanja presežka vrednosti, ki si ga bodo prisvojili oni, ki so lastniki kapitala in proizvodnih sredstev - ne bi več videlo nikakršne materialne koristi od vsakodnevnega spovedovanja v ka-

pitalističnih molilnicah. Odkupljeno in otopljeno z majhnim denarjem, bo delavstvo potencialno reagiralo zgolj na situacijo, ki preti, da mu bo odvzeto tisto, kar je doslej pridobilo, in pod pogojem, da bo s tem ogrožena kritična masa: torej nikakršna »idejna prerivanja«, nikakršni psevdointelektualci, ki bodo mahali naokrog z Marxovimi spisi, ki jih praviloma niso niti prebrali, nikakršni reloadi zanemarljivih lokalnih komunistov, ki se namesto boja za brezrazredno družbo borijo za

Za historični materializem zgodovino nedvomno poganja razredni boj, legendarna »baza«, za katero je »nadgradnja« le sekundarna in nikakor nujna.

pravičnejšo stanovanjsko politiko. Vkolikor pa bi vendarle prišlo do takega razvoja situacije, bo to kvečjemu v smislu marksizma, ki A) nikoli ni predvidel svojega realiziranja v Rusiji ali bivši Jugoslaviji, niti ni B) predvidel svoje ostvaritve iz »uvida« proletarijata v veljavnost marksistične ideje po sebi. Tako v Rusiji kot v bivši Jugoslaviji je bilo kmetstvo osvobajano izpod »buržoaznega škornja«, ki ga ni niti poznalo, in zato je bil projekt pravzaprav vnaprej obsojen na propad. Za historični materializem bi, secundo, bilo v samem sebi protislovno, če bi mo-

In tukaj nam zgodovinsko izkustvo govori, da ni vnaprej nedolžnih. Zgodovinski bianco čeki so se praviloma vedno transformirali v nasilje tistih, ki so jih prejeli, nad onimi, ki so jih podpisovali.

bilizacijske sile prihajale iz ideoloških oblakov, kakršnihkoli »uvidov«, iz Soll-meglic. Za historični materializem zgodovino nedvomno poganja razredni boj, legendarna »baza«, za katero je »nadgradnja« le sekundarna in nikakor nujna. Enotavneje rečeno to pomeni, da pokazatelj, naštetih na začetku tega besedila, lahko imajo smisel le v slučaju, da bi kapitalizem prišel v pozi-

cijo, ko ne bi več bil sposoben izvrševati svojih alimentativnih »obveznosti« (minimalnih, seveda - kot je pač vsaka alimentacija) do tistih, ki producirajo presežno vrednost. Kot že neštetokrat doslej, bo kritična masa, o kateri je govor, krenila proti obljudi, ki ji obljudlja več - in nikakor ni treba, da bi to moral bil prav komunizem. Sodeč po naletu nove desnice v Evropi, je zlahka mogoče, da se bo zgodilo ravno obratno: da bodo za frustracije lokalnega raznašalca časopisov ali demoti-

viranega vodoinštalaterja plačali tisti »drugačni«, »temnejši«, »južnejši« - kakorkoli si jih že zamislite in pri tem vzamete sebe, barvo svojih las in kože ali lastnih ideoloških prepričanj kot kriterij za razvrščanje.

Čeprav torej dejstvo, da tudi sam Okcident periodično poseže po Marxovih teorijah ter s tem dokazuje, da vendarle posedujejo substanco v območju nacionalne ekonomije (kljub popperjanskim napadom nanjo), je povsem jasno, da marksistična teorija ni alternativa, ki bi jo sploh veljalo vzeti v razmislek. Predvsem zaradi tega, ker bi se po even-

mi. Kakorkoli že, vse to smo enkrat že videli v Weimarski republiki in o tem ni treba izgubljeni besed. Zgodovinsko izkustvo preprosto govori, da na enega dobrega levičarja pride deset agresivnih (za svojo idejo torej dobrih) desničarjev. To smo videli v Weimarju, v sovjetski Rusiji, v bivši Jugoslaviji.

Finis historiae

Tistim, ki ste spremljali moje dosedanje mrtvodomske elaboracije iz vsaj približno teoretskega interesa, zagotovo ne bo ušlo dejstvo, da sem že nekajkrat »pikiral« na teoretike liberalnodemokratskega »konca zgodovine«. Predvsem na ameriškega politologa Francisa Fukuyamo, ki je v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja - iz Bele hiše in sedeč na kupih petrodolarjev - sporočil svetu, da je zlom komunizma definitivni dokaz, da smo priče finis historiae, da je Hegel imel prav. Pustimo ob strani faktum, da je nemški filozof Martin Meyer nedvoumno dokazal, da je Fukuyama napačno dojel velikega interpreta Heglovih del A. Kojeva, ter da je Kojeve pravzaprav dojemal stalinizem kot uresničitev Heglove prerokbe. Francoska tajna služba se mu je maščevala z objavo dokaza o tem, da je Kojeve bil angažiran s strani KGB; toda z aspekta filozofije zgodovine je povsem jasno, da so bile Fukuyamove s slavo ovenčane deklaracije gola ideologija brez teoretske substance. Ne le v smislu Nietzschejeve trditve, da je vsak čas samega sebe na tak ali drugačen način razumel kot »poslednjega«, ampak predvsem v zvezi s kryptoimperialističnimi sporočili, ki žarijo iz Fukuyamovih del. Za razliko od Marxa namreč nimajo teoretske substance, ki bi jim lahko podaljšala življenje za, recimo, naslednjih 150 let. Kajti goli ideološki akt je vsako lamentiranje nad domnevno popolno uresničitvijo svobode kot kriterijem »dokončanja« v družbah, v katerih so se spremenile samo forme nasilja in nadzovanja sužnjeva s strani gospodarjev, in v katerih se in eni in drugi vendarle dajo identificirati. Celo če takšno lamentiranje upravičimo z neokrnjenim zmagovalnim počutjem njegovega avtorja, se je nemogoče ne začuditi nad kvantom te-

oretične predrznosti, ki neko legiti-
mno filozofsko perspektivo - kot je
bila prav tista Heglova, neločljiva
od njegovega celotnega miselnega
kompleksa, iz njegove Fenomeno-
logije duha - postavlja v službo ne-
ke povsem konkretne ideologije, in
tako Heglov tekst transformira v ne-
kakšen pamflet razvpitega oddelka
FBI za boj proti komunizmu (za raz-
liko torej od vseh protičrnskih, ne-
onacističnih etc. organizacij, je v
ameriškem liberalizmu prohibitira-
na samo komunistična ideja, kar že
samo po sebi postavlja pod vpra-
šaj ameriško demokracijo, ki jo Fu-
kuyama razglaša za konec zgodovine).
Zanimivo pa je, da so te pam-
flete vedno sprejemali z neko sveča-
no znanstveno resnostjo, čeprav so
vsebinsko skoraj identične tekste iz

Sovjetske zveze defamirali kot golo
komunistično propagando brez te-
oretske vrednosti.

Iz perspektive krize kapitalizma, o
katerih zadnje tedne trobezljajo za-
hodni politiki, mediji in tu pa tam
kakšni resnejši glasovi, katerim ve-
lja pokloniti pozornost, spet poslu-
šamo glas zgodovinskega uma, ki
pravi, da dokler je sploh um, zgo-
dovina ne bo končana niti v Heglo-
vi Prusiji niti v Fukuyamovem Wa-
shingtonu, ampak da so, kot še ve-
dno doslej, vse opcije odprte. Nji-
hova odprtost ni zato, ker je ne-
mogoče predvideti, katera od njih
je obsojena na zmago, prav nič
manjša; zgodovina vendarle ni ni-
koli prenehala biti »odprta sistema-
tika« - in zato velja ideje, ki same
sebe proglašajo za poslednje, ta-

kšne, da se ne dajo več aufheben,
jemati s skrajno previdnostjo. Pre-
vidnost je potrebna tudi tam, kjer
se po »zlomu« mnogo obljublja - ne
glede na to, s katere strani prihaja-
jo obljube. In tukaj nam zgodovins-
ko izkustvo govori, da ni vnaprej ne-
dolžnih. Zgodovinski bianco čeki so
se praviloma vedno transformirali v
nasilje tistih, ki so jih prejeli, nad
onimi, ki so jih podpisovali.

Za filozofijo zgodovine je torej že
zdavnaj jasno, da zgodovina ni prišla
do svojega konca in da je vsaka taka
trditev ideološko motivirana apolo-
gija s ciljem, da bi tudi sam omenje-
ni zgodovinski um prepričala v nje-
govo dokončnost. V krizah, kot je ak-
tualna, se v ta uvid prepričujejo celo
takšne instance, kot je common sense,
ki se je - dokler tudi sam profitira

od petrodolarjev, dividend od delnic
in ropanja ostalega sveta - sicer z ve-
seljem pripravljen podpisovati pod
pamflete, kakršen je Fukuyamov. To-
da common sense je bil doslej le red-
ko kriterij resnice, še posebno na po-
dročju zgodovine. Je namreč prav ti-
sti, ki je hkrati verjel in Hitlerju in Sta-
linu, ta, čigar vera v družbene siste-
me je premo sorazmerna veri v likvi-
dnost bank ali stanju na lastnem ra-
čunu. Adorno je nekoč rekel nekaj v
slogu: »Povejte mi, kateri avto vozi-
te, pa vam povem, kdo ste.« V stra-
hu pred še enim zvonjenjem na sve-
tovnih borzah bom to izjavo preo-
blikoval: Povejte mi, kaj posedujete,
pa vam povem, v kaj boste verjeli,
če se bo trenutna kriza nadaljevala
s sedanjim tempom - kot komunist,
kot nacist ali kot njuna žrtev. ■

»Že govoriš medkulturno?«

– medkulturna kompetenca vse pomembnejša

Človekove pravice so pravice nas vseh, moje, tvoje, njene, njegove, vaše, naše ali njihove. Zapisane so v Deklaraciji o človekovih pravicah, v raznih konvencijah ter v Ustavi Republike Slovenije, podane pa so tudi v posameznih zakonih. Avtomatično s pravicami pridejo tudi dolžnosti, ki jih moramo upoštevati.

JASMINA ANTONIJEVIČ

Osnovo človekovih pravic – spoštovanje vsakega posameznega človeškega življenja in človeškega dostojanstva – lahko zasledimo v večini velikih svetovnih religij in filozofij. Človekovih pravic ni treba kupiti, zaslužiti ali podjedovati – pravimo, da so »neodtujljive«, ker jih nima nihče pravice nikomur iz kakršnega koli razloga vzeti. To pomeni, da vsakomur pripadajo že po rojstvu, ne glede na raso, barvo kože, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, narodnost ali socialni izvor, premoženje, rojstvo ali drug položaj.

Človekove pravice so zlasti pomembne v odnosih med posamezniki in državo. Pomenijo namreč nadzor nad izvajanjem državne oblasti nad posameznikom in ga urejajo, posameznikom zagotavljajo svoboščine v odnosu do države, od držav pa zahtevajo zadovoljevanje osnovnih človekovih potreb za vse ljudi pod njihovo jurisdikcijo.

Najpomembnejši dokument, ki povezuje državo in posameznika, je Splošna deklaracija človekovih pravic, ki jo je leta 1948 sprejela Generalna skupščina ZN; t.j. izjava o načelih, ki ima še vedno velik vpliv na dogajanja po vsem svetu. Čeprav deklaracija sama po sebi ni zavezujoča, pa veliko pravnikov trdi, da je postala pravno zavezujoča po mednarodnih običajih in praksi, saj so jo številne države vnesle v svoje ustave in jo uporabljajo v sodni praksi.

Evropska konvencija človekovih pravic in njeni protokoli jamčijo vsakomur pravico do življenja, svobode in varnosti; poštenega sojenja v civilnih in kazenskih zadevah; glasovanja in kandidiranja na volitvah; svobode mišljenja, vesti in vere; svobode govora (in svobode tiska); lastnine ali nemo-

tenega uživanja posesti in svobode zbiranja in združevanja ter prepoved mučenja ali nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja; smrtne kazni; suženjstva in prisilnega dela; razlikovanja pri uživanju pravic in svoboščin, zajamčenih s konvencijo; izgon lastnih državljanov iz države ali odvzema pravic do vstopa v državo in skupinskega izгона tujcev. Danes živimo v času, ko se v naši družbi nemalokrat pojavljajo takšne in drugačne oblike nestrpnosti do drugačnih in drugače mislečih. Naše kulturno okolje se hitro spreminja in v njem je vedno več različnosti. Kulturna različnost je osnovna značilnost človeške družbe, ki se razvija kot posledica preseljevanja, zahtev nacionalnih in drugih manjšin po posebni kulturni identiteti, kulturnih učinkov globalizacije, rastoče soodvisnosti med vsemi svetovnimi regijami in napredka informacijskih in komunikacijskih medijev.

Povečevanje kulturne raznolikosti s seboj prinaša nove socialne in politične izzive. Različnost pogosto sproža strah in zavračanje. Stereotipi, rasizem, ksenofobija, netolerantnost, diskriminacija in nasilje lahko ogrozijo mir in esenco lokalnih in nacionalnih skupnosti. Dialog med kulturami, najstarejša in najosnovnejša oblika demokratičnega pogovora, je zdravilo proti zavračanju in nasilju. Njegov cilj je omogočanje mirnega skupnega življenja. Medkulturna kompetenca bo postala pomembna tudi v profesionalnem življenju; v multinacionalnih družbah, kjer ljudje iz različnih kulturnih okolij delajo skupaj. V teh podjetjih je potovanje v druge države ravno tako del posla, kot je srečevanje s strankami po celem svetu. Le ljudje, ki poznajo in spoštujejo kulturne prakse svojih sodelavcev, bodo lahko uspešni pri svojem delu. Študentje

si prizadevamo za medkulturni dialog tudi z mobilnostjo, za katero je že skoraj desetletje velik interes in se uspešno izvaja. Vsako leto več slovenskih študentov odide na študij v tujino in vsako leto več tujih študentov pride k nam in na ta način v naš multikulturni mozaik vstavi svoj kamenček.

V Sloveniji poteka tudi mladinska kampanja za raznolikost, člo-

vekove pravice in participacijo »Vsi drugačni – vsi enakopravni«, ki se je pričela že leta 1995, ko je Urad RS za mladino pričel s prvo kampanjo za spodbujanje strpnosti in nas opozoril na naraščajočo nestrpnost do vseh, ki so drugačni. Kampanja se izvaja v 49 državah članicah Sveta Evrope, kjer so se oblikovali nacionalni odbori, ki jih sestavljajo predstavniki oblasti,

savore	verver	ყველა	განსხვავებული
savore	sajekh	ყველა	თანასწორი
todos	diferentes	ĉiuj	malsamaj
todos	iguais	ĉiuj	egala j
сите	различни	každý	jsme jiný
сите	еднакви	všichni	rovnoprávní
visi	skirtingi	svi	različiti
visi	lygūs	svi	jednaki
vsi drugačni			
vsi enakopravni			
सब	भिन्न	alle	anderscht
सब	समान	alle	gleich
tuts	differents	të gjithë	të ndryshëm
tuts	eguals	të gjithë	të barabartë
mỗi người	mỗi khác	allegear	oars
mọi người	biên đàng	allegear	gelyk
все	различны	all	different
все	равны	all	equal

nevladnih organizacij, stroke in medijev. Ustava RS v 14. členu določa: »V Sloveniji so vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj ali katerokoli drugo osebno svoboščino.« Takšne določbe predstavljajo v vseh državah enega najpomembnejših dosežkov sodobne demokracije. Vendar zakaj se nam zatika v praksi? Zakaj se soočamo z naraščajočimi pojavi rasizma, islamofobije, antisemitizma, romofobije, homofobije, ksenofobije in drugih oblik diskriminacije? Ali nam res ustreza življenje v takem svetu, ali si res želimo prihodnosti, v kateri bo toliko sovraštva, sovražnega govora, trenj in nerazumevanja. NE, pravijo mladi, mladinske organizacije in številne druge

institucije na nacionalnih in evropski ravni, ki so se združile pod naslovom kampanje Vsi drugačni – vsi enakopravni. Spoštovanje človekovih pravic je v prvi vrsti odgovornost politike in politikov, ki morajo ta načela spoštovati pri pisanju zakonov ter skrbeti za njihovo dosledno izvajanje, predvsem pa z lastnim zgledom

Razlike med kulturami in narodi niso nekaj, česar bi se morali bati, ampak nekaj, kar nas bogati. To pa je mogoče le, če odpremo oči in srce za drugega, mu znamo prisluhniti in ga spoštovati v njegovi drugačnosti.

vzpodbujati spoštovanje človekovih pravic, ne glede na to ali kot govorniki v Državnem zboru ali kot gostje v večernih razvedrilnih oddajah. Žrtve diskriminacije in soci-

alnega izključevanja so tudi mladi, še posebno tiste skupine mladih z manj priložnosti. Zaradi tega želijo s kampanjo opozoriti na mlade kot žrtve diskriminacije na eni strani, na drugi strani pa mladim dati možnosti, da aktivno sodelujejo. Če hočemo zgraditi družbo, ki bo demokratična, vključujoča in uspešna, potem moramo za-

gotoviti in spodbujati aktivno sodelovanje mladih pri odločitvah in dejavnostih, še posebno na lokalni ravni. Bistvo te participacije je, da imajo mladi možnost, prostor in podporo, da lahko sodelujejo in vplivajo na zadeve, ki so pomembne za njihova življenja.

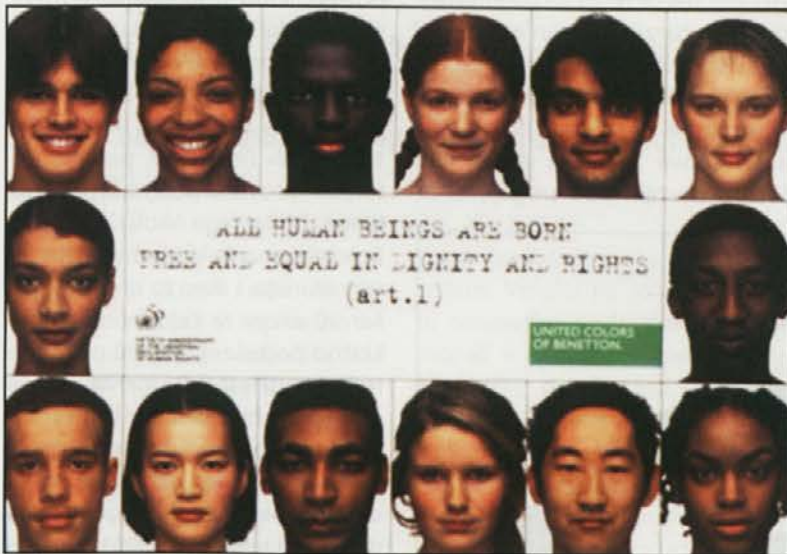
V Sloveniji je pestro družbeno življenje, imamo številne nevladne organizacije, mladinske organizacije in veliko mladinskih pobud, s katerimi mladi razvijajo načela solidarnosti, strpnosti, sodelovanja in medgeneracijskega povezovanja. S kritično mislijo, ustvarjalnostjo in refleksijo do aktualnih družbenih dejstev ustvarjajo pomemben prispevek k razvoju naše družbe, a na žalost je ta velikokrat preslišan. S kampanjo želijo pokazati, da je raznolikost ključnega pomena pri izgrajevanju naših skupnih vrednot, saj zagotavlja gospodarsko rast in bogati kulturno sfero. Kampanja želi pritegniti zlasti s sporočilom, da imajo vsi ljudje pravico do svoje edinstvenosti in so nepristransko ter pravično obravnavani. Opozarja na vrednote, ki jih že več kot 55 let goji Svet Evrope: človekove pravice so življenjsko vodilo in socialna pravičnost je temelj za razvoj moderne družbe.

Kampanja je partnerski projekt Sveta Evrope, Evropske komisije, Evropskega mladinskega foruma in drugih mednarodnih organizacij. Ciljajo predvsem na civilno družbo na evropski ravni in nacionalnih ravneh, še posebno nevladne mladinske organizacije in druge mladinske pobude ter tudi državne in lokalne oblasti.

Slovenija se v mednarodni skupno-

sti zavzema za progresiven pristop na področju človekovih pravic, ki po eni strani vodi v nadaljnji razvoj novih standardov, po drugi strani pa v konkretne dejavnosti za njihovo spoštovanje in uveljavljanje. Promocijo človekovih pravic izvaja tako v svoji nacionalni zunanji politiki, kot v okviru mednarodnih povezav, kot so Evropska unija (EU), Združeni narodi (OZN), Svet Evrope (SE) in Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE), ter v drugih pobudah, kot sta Pakt stabilnosti za jugovzhodno Evropo (PS JVE) in Mreža za človekovo varnost (HSN). Slovenija je kot predsedujoča Svetu Evropske unije v prvi polovici leta 2008 vodila Delovno skupino EU za človekove pravice in skrbela za koordinacijo izvajanja obsežnega programa politike človekovih pravic Evropske unije. V času našega predsedovanja je Svet za zunanje odnose sprejel tri posodobljene smernice (smrtna kazen, otroci v oboroženih spopadih, mučenje), pri čemer je bilo glavno vodilo, da je na problematiko človekovih pravic potrebno gledati celostno, torej vključujoč razvojno politiko in varnostno politiko.

Tak pristop je našel mesto tudi v zaključkih Evropskega sveta, s katerimi so bile države članice EU in Evropska komisija pozvane, da zagotovijo koordiniranost in skladnost razvojnih in varnostnih politik ter politike človekovih pravic pri promociji pravic otrok, še zlasti otrok v oboroženih spopadih. Ti zaključki so prvi zaključki Evropskega sveta na temo človekovih pravic nasploh. Slovenija na področju človekovih pravic posebno skrb namenja najbolj izpostavljenim družbenim skupinam, otrokom, še zlasti otrokom v oboroženih spopadih, invalidnim osebam, ženskam ter pripadnikom narodnostnih in etničnih manjšin, ter sodeluje pri pripravi ustreznih mednarodnih dokumentov s tega področja. Razlike med kulturami in narodi niso nekaj, česar bi se morali bati, ampak nekaj, kar nas bogati. To pa je mogoče le, če odpremo oči in srce za drugega, mu znamo prisluhniti in ga spoštovati v njegovi drugačnosti. Upam, da bo tudi ta članek odprl oči, ušesa in srce čim več ljudem ter prispeval k strpnosti in vzajemnemu spoštovanju, ki sta temeljna pogoja multikulturnega soobstoja. ■

Avtorske pravice v času generacije 2.0

Pričakovali bi, da se bo zgodil nov val demokratizacije in množične umetnosti, podoben tistemu ob začetku filmske umetnosti. In vendar se je (zabavna) industrija odzvala drugače. Potrošnik, ki se je s pomočjo računalniške opreme in komunikacijske povezave prelevil v ustvarjalca, se ji maščuje v krasnem, divjem svetu interneta.

MAJA KAUČIČ

Na nastanek intelektualne lastnine (v pravnih okvirih) je nedvomno vplival razvoj tehnoloških izumov, ki omogočajo reprodukcijo »stvaritev duha«. V 18. stoletju se rodi Wattov parni stroj in z njim prva industrijska revolucija, stoletje kasneje z izumom elektrike govorimo o drugi industrijski revoluciji, tretja pa se začne z informacijsko tehnologijo ob koncu 20. stoletja. Daniel Cohen ob odkritju elektrike pravi, da je prinesla upanje, da bo dostop do energije bolj demokratičen in da bodo delavci bolj neodvisni od lastnikov produkcijskih sredstev, vendar se je kmalu po zatonu parnega stroja na tekočem traku pojavila fordistična organizacija dela. S pojavom informacijskih tehnologij so znova vzklije ideje o osvoboditvi dela in splošnem dostopu do informacij, dobili pa smo postfordistično organizacijo dela in fleksibilna delovna razmerja, ki od delavca pričakujejo, da so delodajalcu na voljo ob vsakem trenutku. Digitalne tehnologije so v ekonomske prakse prinesle možnosti, s katerimi se doslej še niso uspele soočiti. Imele so opravka z dobrinami, kot so kmetijski izdelki, polizdelki in izdelki ter surovine, za katere je veljalo vsaj relativno pomanjkanje, kar pomeni, da jih ni bilo mogoče zagotoviti v neomejenih količinah, saj se njihova omejitev navezuje na zaloge v naravi. Zato se gospodarstvo in ekonomske prakse, ki se ukvarjajo s proizvodnjem in menjavo dobrin, opirajo na doktrino pomanjkanja in zalaganja polic z dobrinami, ki so redke in največkrat nimajo substituta ter za njih velja načelo ekskluzivnosti pri konzumu. To neka pomeni, da je posameznikova pravica, da iz uživanja določene izdelka izključi vse druge. Poraba tega blaga onemogoči njegovo porabo drugih subjektov. Na kratko, »ekonomija pomanjkanja« se navezuje na blago, ki je redko ter hkrati ekskluzivno pri porabi. Teh dveh značilnosti pa ni moč odkri-

ti, ko gre za blago iz digitalnega sveta. Glasbe, filma, fotografij in besedil se ne da izčrpati s konzumom. Mogoče jih je reproducirati in uporabljati tako dobro, da reprodukcije ni moč ločiti od izvira. Ob nizkih marginalnih (mejnih) stroških. Najpomembnejše pa je, da uživanje teh dobrin ne izključi drugih posameznikov. Prav nasprotno, povzroči novo povpraševanje. Distribucija je tako rekoč neomejena in spodbuja nastajanje novih dobrin, znanj in idej. Posameznik je vzel demokratizacijo medijev v svoje roke. V nasprotju z zapisom v prejšnjem odstavku tukaj govorimo o »ekonomiji obilja«, nemogoči predpostavki za uresničevanje sodobnih gospodarskih ciljev. Zato se v namen privatizacije interneta uporabljajo pravna orodja, zlasti avtorsko pravo, da se

vzpostavi »red« in stanje iz »obiljajnega« sveta tudi v digitalnem okolju. Glavni argument boja proti »piratstvu« je (bila) nedotakljivost avtorja. Njegov dokončni kult je bil vzpostavljen, ko je bila pravica avtorja kot pravica intelektualne lastnine uvrščena med človekove temeljne pravice (pri čemer je postala intelektualna lastnina praktično izenačena s fizično zasebno lastnino). Agenti tržne ekonomije se čedalje več ukvarjajo s problemom, kako digitalno okolje narediti voljno za gospodarske menjave. S težavnim vprašanjem, kako ustvariti stanje redkosti na internetu, kjer »naravno« stanje narekuje, da so dobrine dostopne vsem. Njihov cilj je narediti dobrine spet redke, težje dostopne, tako da bi lahko znova založniki omogočali dostop do njih pod pogoji, ki bi

jih določali sami. Težijo k vzpostavitvi stanja pred internetom, s tem ko skušajo intelektualna dela narediti dostopna po pravilih blagovne menjave. Vprašali se boste, čemu bi potrebovali posrednika pri nečem, kar že obstaja. Eden izmed glavnih argumentov »varuhov vrat« je »varnost«. Ponudniki digitaliziranih vsebin na internetu naj bi vzpostavili zaupanja vredni komunikacijski kanal, ki bo zagotavljal varno identifikacijo uporabnikov in naprav ter tudi jamčil za uporabo vsebin po določenih pravilih. Jasno je, da te varnosti ne potrebujemo uporabniki, temveč ekonomski subjekti, da zavarujejo svoje poslovne interese. Pravni poseg potrebujejo, da bodo sploh pripravljeni izliti svoj »podjetniški kapital« (inovacije, patenti, avtorsko varovana dela) v krožni tok blaga digitalnega okolja.

Spletni ponudniki glasbe povprečno računajo 1 evro za en komad in kar 10 evrov za cel album, za enkratno poslušanje pesmi pa je potrebno odšteti 0,01 centa. Ponudnik ima ob tem minimalne marginalne stroške, cene vsebin pa so vseeno podobne tistim iz navadnih trgovin. Lahko ugotovimo, da demokratizacija tokrat ni uspela držati koraka s tehnološkim razvojem. Navkljub napredku (padcu produkcijskih stroškov, odprtju novih trgov) se zabavna industrija še vedno ne želi pogajati o nižjih cenah. Medtem ko je ta oklevala pri prenosu svojih del na splet, so se uporabniki organizirali in izkoristili možnosti, ki so jih ponudili novi mediji ter vzpostavili spletna omrežja za izmenjavo digitaliziranih del. Jasno je, da se je zabavna industrija skušala upreti z uporabo pravno ideološkega aparata države, nenazadnje še represivnega (inšpektorske službe, kriminalna policija), vendar je v dobi binarnega kodiranja dovolj manevrskega prostora za neštete »odpadnike«, ki bodo z zastojno distribucijo vsebin še naprej odžirali kruh presitim mongulom zabavne industrije. ■

Zapornice z razlogom

Pred vojaško bazo v bližini Tel Aviva so se pod žgočim soncem štiri mlada izraelska dekleta, Tamar Katz, Sahar Vardi, Mia Tamarin in Omer Goldman, ki so ravnokar zaključila srednjo šolo, poslavljala od svojih družin in prijateljev, saj bodo morala odsedeti kazen v vojaškem zaporu.

LIOR VOLJNITC

(PREVOD: ŠPELA GAŠPARIČ)

V nasprotju z vrstniki na drugi strani ceste, ki bodo vstopili v vojsko, so se omenjena dekleta odločila, da bodo zavrnila služenje vojaškega roka zaradi izraelske okupacije Palestincev na Zahodnem bregu z vzhodnim Jeruzalemom in tudi v Gazi, kjer zaradi izraelske blokade prebivalstvo trpi pomanjkanje. V Izraelu, kjer so osemnajstletni otroci vpoklicani v dolgo in obvezno vojaško službo (3 leta za fante, 2 leti za dekleta), sproži zavrnitev služenja val očitkov. V izraelski družbi je zavrnitev služenja vojaškega roka tabu. Kljub temu da se vedno več mladih ljudi skuša izogniti vojski, so tisti, ki to storijo, javno zaradi ugovora vesti ali političnih razlogov močno kritizirani. Ta dekleta niso prva, ki so zavrnila služenje vojaškega roka; so del dolgoletne tradicije mladih izraelskih ljudi, ki niso želeli vstopiti v izraelsko vojsko. Dekleta so tako skupaj z mnogimi izraelskimi maturanti v že tradicionalnem odprtem pismu, imenovanem Shministim 2008, javno zavrnilo služenje vojaškega roka. V preteklosti so izraelski in mednarodni mediji posvečali veliko

pozornosti tem »uporniškim« pismom. Vendar pa to ni pomagalo nekaterim podpisnikom, ki so morali v vojaškem zaporu preždeti tudi do dve leti. Tudi prej omenjena dekleta so v vojaškem zaporu prestala že dve kazni po mesec dni. Veliko mladih ljudi se je odločilo za drugačno, morda lažjo zavrnitev. Tako so nekateri bili oproščeni zaradi psihiatričnih razlogov. Nekatera dekleta pa so se morda poročila, saj jim v tem primeru ni treba v vojsko. Politična prepričanja mladih izraelskih ljudi proti vojski so podžgali predvsem obiski na okupiranih palestinskih ozemljih. V nasprotju z večino izraelskega prebivalstva, ki se ne zaveda, kaj se dogaja na okupiranih ozemljih, četudi je to včasih le 10 km od njihovega doma, so se ti mladostniki udeleževali različnih aktivnosti

palestinskega nenasilnega boja. Protestirali so proti gradnji izraelskih naselbin in predvsem proti izraelskemu zidu, ki med sabo loči palestinske vasi, ljudi in družine. Palestincem so pomagali obirati oljke in jih tako zaščitili pred nasilnimi vpadi judovskih naseljencev. Palestinskim družinam, ki jim je izraelska uprava porušila hiše, ker niso imeli gradbenega dovoljenja, ki pa ga Palestincem iz političnih razlogov zelo redko dajo, so pomagali zgraditi novo hišo. Ena od zaprtih deklet, med drugim hči podpredsednika izraelske obveščevalne službe Mosad, Omer Goldman, je izjavila: »Zavračam služenje v izraelski vojski. Ne bom postala del vojske, ki brez potrebe izvršuje nasilna dejanja in vsak dan krši najbolj osnovne človekove pravice. Kot večina mojih vrstnikov si tu-

»Nasprotujem proti Palestincem naperjeni politiki izčrpavanja in zatiranja. Ne zato, ker bi mi bila palestinska družba pomembnejša od izraelske, temveč zato, ker razumem, da nas je takšna politika pripeljala v slepo ulico.«

di jaz nisem upala dvomiti o moralnosti dejanj izraelske vojske. Toda ko sem obiskala okupirano ozemlja, sem videla povsem drugo realnost, nasilno, zatiralsko in skrajno realnosti, ki ji je potrebno zadati konec.«

Da izraelska vojska na demonstracijah proti zidu uporablja čezmerno silo, priča tudi dogodek v Nili'nu, kjer lokalno prebivalstvo velikokrat skupaj z izraelskimi aktivisti demonstrira proti slednjemu vsak teden. Tako je 29. julija letos izraelska vojska s strelom v glavo ubila 10-letnega Ahmada Mousa. Naslednji dan na njegovem pogrebu pa še 17-letnega Yusefa Amira. Mediji, tudi slovenski, so ta tragičen dogodek spregledali. Obsežna uporaba izraelskega nasilja pa se ne konča le v navideznem palestinskem svetu, kot ga doživljajo mnogi vojaki, temveč razžira izraelsko družbo od znotraj, saj vodi do nasilja v družini, divjanja z avtomobili, spolnega nadlegovanja in rasizma do manjšin. Hormonsko nabiti 18-letni otroci ne morejo po vrnitvi domov čez noč postati spet miroljubni. V njih tli moč zatiranja, nasilja in tudi ubijanja. Tamar Katz pa se je namesto služenja vojaškega roka odločila, da bo prostovoljno delala z beduinskimi otroki v puščavi Negev. Vsak dan je pomagala otrokom iz socialno šibkih družin pri učenju. Nekje med ulomki in urami zgodovine se je izoblikovala njeno jasno politično mnenje: »Nasprotujem proti Palestincem naperjeni politiki izčrpavanja in zatiranja. Ne zato, ker bi mi bila palestinska družba pomembnejša od izraelske, temveč zato, ker razumem, da nas je takšna politika pripeljala v slepo ulico. Nisem pripravljena postati ena tistih, ki brez razlik uperjajo puško v palestinske civiliste. Ne verjamem, da lahko takšno obnašanje pripelje do česar koli drugega, kot do še več sovraštva in nasilja na našem območju.«

Tamar, Omer, Sahar in Mia so se poslovile. Ob aplavzu vseh, ki jih podpirajo, so vzele svoje težke nahrbtnike, polne knjig in podpornih pisem, ter se odpravile v vojaško bazo. Ne vedo, koliko časa jih bodo zadržali v zaporu. Vendar ko so prestopile prag neznanega, v zraku ni bilo čutiti strahu, le ponos.

Krivi, ker so stari več kot 26 let

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju, ki je stopil v veljavo konec avgusta, je še ena od alinej, s katero država študenta, ki je že upihnil 26. svečo na svoji rojstnodnevni torti, spomni, da mu ne bo več pomagala.

VESNA LOVREC

Kot je znano, je država vsem študentom, ki so stari 26 let in več, ukinila pravico do brezplačnega zdravstvenega zavarovanja preko staršev. In ne samo to, odvzela jo je tudi tistim »prestarim« rednim študentom, ki so se potem, ko so v najkrajšem možnem roku diplomirali, iz razloga, ker niso našli redne zaposlitve, odločili za podiplomski študij. Na opozorila Študentske organi-

starim nad 26 let, požvižgali. Novela zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju je bila v javni razpravi, šla je skozi vladno in parlamentarno proceduro in jo je ŠOS očitno spregledala, je v odzivu na očitke ŠOS zapisal državni sekretar na ministrstvu za zdravje, Darko Žiberna. In kritičnim (po mnenju države) študentom je bilo z oktobrom letos naloženo plačilo stroškov obveznega in dodatnega zdravstvenega zavarovanja, kar »presta-

ma enake prakse kot Ljubljana. O na novo sprejetem zakonu o zdravstvenem zavarovanju, kjer v 22. členu jasno piše, da študenti, stari 26 let in več, nimajo več pravice zavarovanja preko staršev, je uradnica vedela še manj od omejenjene študentke. Študentka pa se

je želela zavarovati. In ko se je pri uradnici želela pozanimati tudi o dodatnem zdravstvenem zavarovanju, jo je ta vprašala, ali se ima namen poškodovati, da želi plačati tudi dodatno zavarovanje. Odločena, da čim prej pozabi na posvetovalni razgovor, se je študentka v hipu odpovedala vseh bonitet in da bi lahko na študij v Avstrijo odšla zdravstveno zavarovana, je nemudoma odkorakala na zavod za

Ko se je hotela študentka dodatno zavarovati, jo je uradnica začudeno vprašala, ali se ima namen poškodovati.

zacije Slovenije (ŠOS), da predlagane sprememba zakona niso bile obravnavane ne v delovni skupini sveta vlade, ki je ministrstvo za zdravje ni sklicalo že dve leti, in ne v svetu vlade za študentska vprašanja, čeprav tako določa nacionalna zakonodaja, ki ureja obravnavo zadev, ki se tičejo študentov, so se odgovorni na ukinitve še ene pravice študentom,

re« za redni študij mesečno stane okoli 36 evrov. Ob zavedanju, da je za kakšnega izmed študentov, starih 26 let in več, zdravstveno zavarovanje prevelik strošek, je ministrstvo svetovalo, naj si ti posamezniki obvezno zavarovanje uredijo na občini, kjer imajo stalno prebivališče. Kdo so upravičenci do obveznega zavarovanja preko lokalne skupnosti, ministrstvo javnosti ni obvestilo. V nekem sporočilu za javnost pa je dodatno obrazložilo, da so pogoji za ureditev obveznega zavarovanja navedeni na obrazcu, ki je dostopen na občinah. Ali je obrazec zares dostopen, me je vprašala študentka, ki jo je informacija o tem, da je izgubila pravico do zavarovanja preko staršev, šokirala. Nevednosti ji vsekakor ne gre zameriti, saj je bila zato, ker redno študira v avstrijskem Gradcu, o zadevi precej nepoučena. Zaradi nasveta kolegice iz Ljubljane, kateri občina zato, ker je trenutno brez vsakršnega statusa, plačuje osnovno zdravstveno zavarovanje, je za nasvet poklicala na oddelek za zdravstveno zavarovanje občanov na svojo občino. Uradnica na mariborski občini jo je poučila zgolj o tem, da Maribor ni-

PODLUPO

Da je študent, ki je dopolnil 26 let, za redni študij prestar, je država študentom dala jasno vedeti že pred tremi leti. S tem, ko je s 1. januarjem 2006 stopil v veljavo spremenjeni Zakon o dohodnini, ki se je dotaknil tudi študentskega dela preko študentskih servisov, so bili namreč študenti, ki so bili takrat stari 26 let in več in pri katerih je od vpisa v prvi letnik dodiplomskega študija minilo že več kot šest let ali več kot štiri leta na podiplomskem študiju, primorani od zaslužene denarja preko študentskega servisa plačati 25 % akontacije dohodnine.

zdravstveno in pokojninsko zavarovanje in se zavarovala kot občanka. Poleg spremenjenega zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju se je precej spremenil tudi Pravilnik o štipendiranju. Tako si na primer podiplomski študenti, ki so se lani na študij vpisovali še po takrat veljavnih pravilih, delajo precejšnje skrbi s tem, na kakšen način bodo prišli do denarja, ki ga bodo s tem, ko bodo z novembrom izgubili državno štipendijo, zaradi novega Pravilnika o štipendiranju izgubili. Po novem pravilnik namreč določa, da so do štipendije

upravičeni zgolj tisti podiplomski študenti, ki so se na podiplomski študij vpisali pred 26. letom. Ob poizvedovanju, kaj bo drugo leto magistrerija doletelo tiste, ki so se starejši od 26 let lani vpisali v prvi letnik podiplomskega študija, smo – zaenkrat še neuradno – izvedeli, da v letošnjem študijskem letu ne bodo več upravičeni do državne štipendije. Ali bo država prestarim podiplomskim študentom resnično kar sredi študija spremenila pogoje za študij, bomo kmalu izvedeli tudi uradno. Tako nadaljevanje prispevka pričakujte v naslednji številki Katedre. ■

Kristijan Jejić

Tako se glasi eno od osnovnih vodil birokracije, ki pridobiva v našem univerzitetnem prostoru na vse večji teži. Žal, prevečkrat na račun vsebine.

Sveta oblika

Zakaj gre? Pred dnevi sem nekoliko žalosten ugotovil, da se na naši mariborski univerzi po slabem letu prenavlja izpitni red. Gre za izpitni red, ki smo ga po večletnem usklajevanju le dobili in ki je povzročil razmeroma veliko nejevolje glede manjšega števila dovoljenih opravljanj izpitov. Glede na to bi človek še razumel prenavo izpitnega reda, če ne bi nekatere spremembe ostro posegle v težko dosežene dogovore v akademski skupnosti. Eden izmed argumentov je poenostavitev t. i. izpitnega postopka. Priznam, da nisem vseveden, a izraz izpitni postopek prvič slišim. Verjetno gre za birokratski umotvor, ki bo v najslabšem primeru končal z analogijo upravnega postopka. Osebnost me kot študenta to ne moti, morda bom lahko zaradi slabe ocene celo sprožil upravni, ups, izpitni spor. A pustimo to zanimivo obrazložitev ponovnih sprememb ob strani in si raje oglejmo njihovo vsebino. Zelo domiselna se zdi ideja, da pristojni organi ne bodo več obveščeni o vseh, ki gredo vsaj šestkrat na izpit. To je res poenostavitev t. i. izpitnega postopka in olepša obliko, a bojim se, da bo vsebina trpela. Če nam je trenutna, razmeroma nova ureditev omogočila vsaj omejeno možnost nadzora nad izpitnimi ekscesi, da jemo sedaj akademski skupnosti signal, da nam je vseeno za uspešnost naših študentov in kvalitetno pedagoško delo na-

ših učiteljev. Kakorkoli, to je le ena izmed številčno zelo omejenih domislic sprememb. Teh nekaj sprememb, ki so razlog, da se celoten izpitni red uredi na novo. Verjetno ni samo moje razmišljanje, da o načelih, kjer ni pomislekov, ni potrebno diskutirati. Skladno z logiko predlagatelja bi namreč Državni zbor, ko je sprejemal spremembe Ustave, moral odpreti vse člene. Slednje morda ne bi bilo niti slabo, saj bi marsikdo imel pripombe glede pravne in socialne države. Ne glede na moje mišljenje, imamo zdaj v javni obravnavi izpitni red, o katerem lahko vsi študenti in učitelji povedo svoje mnenje, kar ni slabo. Predlagam namreč, da nek posameznik predlaga, da se uredi sodoben način preverjanja znanja. Način, ki ne bo temeljil na ogromnem izpitu, za katerega se na pamet naučimo gole podatke, katere čez tri dni že pozabimo. Načine preverjanja znanja, ki bodo študente naučili timskega dela in kritičnega razmišljanja. Načine preverjanja, ki ne bodo nujno samo pisni ali še huje v obliki izbirnih vprašanj. Načine, kjer bo vprašanje »Koliko je raztezno-stni koeficient jekla?« manj pomembno kot vprašanje »Kako z uporabo jekla zgraditi objekt na Krasu?«. Na žalost je ta predlog težaven zaradi oblike, ker ga ni možno oblikovati kot obrazce, ni ga možno standardizirati. So pač načini preverjanja znanja, kjer je vsebina nad obliko. ■

Kruha in nogometnih iger!

Zanimivo bi bilo izvedeti, koliko je v tem času od tekme s Severno Irsko denarja ostalo v Mariboru, koliko so zaslužili hotelirji, gostilničarji in agencije. Brez pretiravanja bi lahko dejali, da veliko, in želeli bi si še več takšnih obiskov.

MILAN LAZAREVIČ

Zakaj je nogomet najpomembnejša postranska stvar na svetu? Odgovor je preprost – gre za preprosto igro. Zelo blizu je širokim množicam, skozi desetletja se je na tekmah zbiralo največ gledalcev. Po obisku mu konkurirajo različice ragbija na posameznih celinah, vendar nogometa, kot globalnega športa, nihče ne more prekašati. Maribor je po devetih letih končno občutil, kakšno je vzdušje v času velike tekme. Polne tribune, množičen obisk tujih turistov, veseli gostilničarji, ker so jim pošle zaloge pijač. Tako je bilo na tekmah s Slovaško in Severno Irsko. Ozračje kot na »veliko sredo«, 22. avgusta 1999, ko so se vijoličasti prebili v ligo prvakov. Od takrat je minilo dolgih devet sivih let. Vse oči so ponovno bile uprte v drugo največje slovensko mesto, ki se bohoti s posodobljenim stadionom. Tudi reprezentanti so prispevali levji delež k izvrstnemu občutku. »V tej reprezentanci vlada odlično vzdušje, igramo eden za drugega. Vseh 22 igralcev dobro dela ves teden. Svoje doda še fenomenalni Ljudski vrt, ki je prevesil jeziček na tehtnici v našo korist,« pravi Mišo Brečko. Reprezentanti so si enotni, naj bodo tekme še naprej v Mariboru. Izvrstna priložnost za nove spektakle, ki si jih ob pomanjkanju pravih športnih dogodkov v tem mestu še kako želijo.

Dober zaslužek

Zanimivo bi bilo izvedeti, koliko je v tem času denarja ostalo v Mariboru, koliko so zaslužili hotelirji, gostilničarji in agencije. Brez pretiravanja bi lahko dejali, da veliko, in želeli bi si še več takšnih obiskov. Denar je kapnil tudi v Ljudski vrt. Neuradno smo izvedeli, da pogodba z Nogometno zvezo Slovenije za vsako reprezentančno tekmo za uporabo stadiona znaša 10 tisoč evrov, za vsakih tisoč prodanih vstopnic nad 7000 se v blagajno zlije še dodatni tisočak, kar pomeni, da je Zveza mariborskih športnih društev Branik, ki upravlja z objekti v Ljudskem

Slovenski nogometaši navdušujejo domačo javnost.

vrtu, za tekmi s Slovaško in Severno Irsko prejela 30 tisočakov. To je dober start prenovljenega stadiona, ki je edini v Sloveniji primerljiv z Evropo. Bojda je sodelovanje sklenjeno še za nadaljnji kvalifikacijski tekmi s Češko in Poljsko. V tej luči se je Maribor še enkrat potrdil kot slovenska nogometna prestolnica. Težko je verjeti, da bi mu primat v doglednem času prevzela Ljubljana, ker slovensko glavno mesto šele prebija pri prenovi Bežigrada in izgradnji povsem novega v Stožicah. Prav tako se Olimpija še prebija nazaj med prvoligaše, Interblock pa z različnimi akcijami skuša pritegniti večje število obiskovalcev na tekmo, kar pa mu najbolj ne uspeva.

Druga zgodba v »totem« mestu je domači nogometni klub, ki se je končno znašel na prvem mestu prvenstvene lestvice. Ob slabih tekmecih je Maribor izjemno prepričljiv, z največjim obiskom na tekmah je daleč pred vsemi. Čeprav je prvenstvo nekje na polovici, je težko verjeti, da jih bo kdo sklatil s prvega mesta. Nov naslov državnih prvakov bi bil kot obliž na rane vsem težavam, odkar je klub po neracionalnem poslovanju bivšega vodstva zašel v sanacijo. Grehe še zdaj plačujejo, a so vsaj dosegli to, da je tekoče poslovanje redno in da igralci stalno prejema plače. Po nekaj sušnih letih se obetajo kvalifikacije za ligo prvakov.

Veliki projekti

Ponudba vrhunskih športnih dogodkov je slaba, saj mesto nima jasne strategije razvoja. Dvoranski športi so nekonkurenčni, število kategoriziranih športnikov v primerjavi z ostalo Slovenijo že nekaj let pada. Posebna zgodba so objekti. Maribor je bogatejši za nekaj novih, a ti so, tako kot stadion Ljudski vrt, Pristan, dvorana Tabor in ledna dvorana, nedokončani. Išče se denar zanje, a obeti so slabi, saj je denarja zaenkrat le za tekoče vzdrževanje. Pred vrati je nekaj projektov, ki bi lahko razsuti Maribor iz devetdesetih let povzdignili tudi na drugih področjih. Vendar biti kulturna prestolnica 2012, nato še gostiti univerzijado nekaj mesecev kasneje, sta velika zalogaja za mesto, ki premore le sto tisoč duš. Brez pomoči države in črpanja evropskih sredstev se obeta finančni polom. Projekta bosta skupaj stala skoraj pol milijarde evrov. Finančni konstrukci-

Vse oči so ponovno bile uprte v drugo največje slovensko mesto, ki se bohoti s posodobljenim stadionom.

ji sta pripravljene na osnovi pričakovanih, od kje naj bi prišel denar. Gre za vsoto, ki je primerljiva z organizacijo kakšnega evropskega nogometnega prvenstva, vendar od teh dveh prireditev se v mesto gotovo ne bo zlilo toliko sredstev, kot če bi v mesto zdrvela truma nogometnih turistov, žejnih in željnih dobre zabave. Še posebej, ker je univerzijada izgubila prvotni pomen, ki je veljal v času hladne vojne. No, organizacija evropskega nogometnega prvenstva se zdi kot sen, vendar so številke dokaj primerljive.

Milan Lazarević

V vsej zadevi tudi Zoran Janković ni nedolžen. Kot deloholik je s čvrsto roko vodil zvezo, v Slovenijo pripeljal evropsko prvenstvo, uredil poslovanje zveze, discipliniral nedisciplinirane. Ti pa so vseeno držali fige v žepu. Po njegovem odhodu so se zadeve spremenile na slabše.

Napoved novih afer?

Naložba za kulturno prestolnico in univerzijado naj bi bila dolgoročnejša, a kaj bo Maribor s skakalnicama, štirimi novimi lednimi dvoranami in še kakšnim kulturnim objektom, ne ve še nihče. Brez ustrezne vsebine po teh dogodkih bodo ostali le še spomeniki nekim velikim načrtom brez pokritja. Pomembno bo delo po dogodkih in bati se je, da bodo naslednje generacije plačevale davek. Omenimo primer Gradca, evropske kulturne prestolnice leta 2003. Res je, da so v tistem letu beležili povečanje nočitev kar za 23 odstotkov v primerjavi z letom poprej, a le leto dni zatem je obisk le malo nad številom nočitev iz leta 2002. Kaj bo po univerzijadi, ne ve nihče. Košarkarska zveza Slovenije napoveduje kandidaturu za evropsko košarkarsko prvenstvo 2013. Maribor je v načrtih, da bi gostil eno izmed predtekmovalnih skupin, kar je realno pričakovati, glede na tradicijo te panoge v mestu. A brez dvorane, ki sprejme 5000 gledalcev, kar je pogoj Fibe, to ne bo možno. To bi bil še en velik finančni zalogaj. Vprašanje je, če bo zmožno izpeljati vse naenkrat, saj nekateri projekti nastajajo tudi desetletje in kakšno leto več, kot je nastajal prenovljeni in še vedno nedokončani Ljudski vrt. Beograd prihodnje leto gosti letno univerzijado. Ker nimajo dovolj ustreznih športnih objektov in prenočišč za vse nastopajoče, so z Mednarodno univerzitetno športno federacijo (FISU) sklenili kompromis, da število panog z 21 zmanjšajo na 15. Po tem dogovoru je generalni direktor podjetja »Univerzijada 2009«, Siniša Jasnić, odstopil s položaja, policija pa naj bi že preiskovala nekaj njegovih nečednih poslov. Bomo o kakšnih mariborskih nečednih poslih izvedeli leta 2013? ■

Rokometno vrtičkarstvo

Vrniti izgubljeni ugled je gotovo ena izmed najtežjih nalog športnika, kluba, športne panoge. Nekdo zaide v rezultatsko krizo, dopinško afero, spet drugi v finančno, tretji pa splošno v krizo, ko zaupanja več ni. Zaupanje v slovenski rokomet je padlo. Neuspehi reprezentance, manjša konkurenčnost klubov na evropskih prizoriščih in trenja znotraj zveze so vplivali, da je krivulja šla navzdol. Zmedeni, zdaj že bivši predsednik zveze, Žiga Debeljak, je s svojim delovanjem le še dolil olja na ogenj, ko je s svojimi potezami pokazal, da je športno delovanje zanj »španska vas«. Vzrok za odstop naj bile poslovne obveznosti. S kako velikimi težavami se spopada rokomet, je pokazala volilna skupščina Rokometne zveze Slovenije, na kateri so za novega predsednika izvolili Franja Bobinaca. Razpravi je predznak burna dal častni predsednik Rokometne zveze Slovenije, Zoran Janković, nekoč gonilna sila slovenskega rokometista, ki je bil predsednik od 1996 do 2004. Na volilni skupščini predsedstva je izrekel ostre kritike na račun vodstva. Komaj štiri leta po drugem mestu naše reprezentance na evropskem prvenstvu in naslovu evropskih klubskih prvakov rokometišev Celja je slika povsem meglena, drugačna od pričakovane. Srebrna medalja je dala krila le za kratek let med evropsko elito. Rokomet je primer, kako se z vrha hitro pade na realna tla. Od uspeha so največ koristi imeli rokometiši, ki so po verjetno neponovljivem letu 2004 v tujini podpisovali izjemne pogodbe, nekoč skoraj nepojmljive za ta prostor. Drugih razvojnih prilik ta

panoga ni izkoristila, kot bi jih lahko. V določenem trenutku je bila celo pred košarko in nogometom, a od višine se je nekaterim močno zavrtelo. Janković očitno še nekaj časa ne bo nehal omenjati Boška Šrota, ki mu je kot nekakšna kost v grlu. Šrotu očita, da je celjska falanga kriva za zgrešene poteze v rokometu, ta mu ni odgovoril nazaj. Jankoviću bi izjavil, da gre za izgubo ugleda, krepko pritrdil, o kadrovske zadevah, tudi v primeru selektorja Mira Požuna, pa bi se dalo razpravljati. V vsej zadevi tudi Zoran Janković ni nedolžen. Kot deloholik je s čvrsto roko vodil zvezo, v Slovenijo pripeljal evropsko prvenstvo, uredil poslovanje zveze, discipliniral nedisciplinirane. Ti pa so vseeno držali fige v žepu. Po njegovem odhodu so se zadeve spremenile na slabše. Vsak odhod velikega vladarja prinaša negotovo prihodnost. Vezi popustijo, oportunistom je figo mar. To je lahko zelo nevarno. Tako je v politiki in tudi športu. Ne gre pa samo razpravljati o tem, kaj se dogaja v vrhu slovenskega rokometista. Treba je omeniti nered v klubski sceni. Pred meseci ogorčen nad delovanjem rokometnih organov je odstopil mecen hrpeljskega rokometista, Loris Požar. Po nekaj letih uspešnih nastopov je Gold Club izginil z zemljevida, saj je po treh krogih v novi sezoni vodstvo Hrpeljčanov ugotovilo, da nima smisla vztrajati še naprej, če ni Požarjevega denarja in drugih vzvodov za obstanek na sceni. Škoda je storjena, še preden je sezona sploh začela. Liga je ostala z enim klubom manj, nato pa je združenje prvoligašev iskalo nekakšno kompromisno rešitev, če-

prav so še po koncu minule sezone z mnogih strani bili opozorjeni, da se lahko zgodi takšen scenarij. A reakcije ni bilo. Zdaj ko je izpad prihodka, so nekaj vabil poslali članom I. B-lige, pravega odziva pa ni bilo. Sezono naj bi jim rešila Kljima Petek, ki je uspešna v I. B-ligi in bi po igralnem kadru sodeč bila konkurenčna vsaj spodnjemu domu lestvice. Proračun, ki ga večinom financira »tajkun« in veliki prijatelj zdaj že bivšega predsednika vlade, naj ne bi bil problem. Vendar se Mariborčani ne želijo spustiti v avanturo, ki bi jih lahko drago stala. Negativni odgovor je bil edina pravilna odločitev, saj imajo lastno pot razvoja in se ne zmenijo na težave vodenja prvoligaškega tekmovanja. V prvo ligo želijo priti po tekmovalni poti. Franja Bobinaca čaka zahtevna naloga povezovanja pretrganih in zelo razrahljanih vezi. Ne bo mu lahko, ker sam izhaja iz podjetja, ki izdatno financira velenjski rokomet. Tudi njemu kdo lahko očita, da bo v svojem mandatu v ospredje potiskal interese Gorenja in celo RK Olimpije. Sam na to pravi, da je v rokometni stroki preveč vrtičkarstva in premalo analitičnega dela. S tem je zadel bistvo vseh težav, vprašanje pa je, koliko časa bo potreboval za ureditev razmer. Čas neusmiljeno teče. Reprezentance ne bo na svetovnem prvenstvu, nastop v kvalifikacijah za evropsko bo negotov, slabi rezultati v klubski sceni pa lahko v nadaljnjem obdobju izločijo enega predstavnika iz lige prvakov. Če še dodamo, da je položaj v mladinskih selekcijah pod pričakovanjem, potem prihodnost domačega rokometista ni rožnata. ■

»Vse, kar biva, je iz ljubezni!«

Tone Pavček je kljub svojim 80. letom prisoten vsepovsod. Letos je med drugim izšla njegova zbirka Same pesmi o ljubezni, saj, kot pravi sam, brez ljubezni ni možno ničesar na tem svetu zgraditi. Omenjeni zapis je povzetek pogovora, ki ga je z gospodom Pavčkom na literarnem večeru v Ljutomeru opravila Cilka Jakelj.

SARA POKERŽNIK IN MONIKA HORVAT

*Na svetu si, da gledaš sonce.
Na svetu si, da greš za soncem.
Na svetu si, da sam si sonce
in da s sveta preganjaš sence.*

Ste oseba, ki je vseskozi prisotna in dejavna na številnih področjih. Ob vašem življenjskem jubileju vas opazimo vsepovsod: na številnih proslavah, prireditvah, gostovanjih. Kako je mogoče, da pri svojih osemdesetih letih držite tak tempo?

Če človek prenese 80 let, potem lahko prenese tudi nekaj literarnih nastopov. Ni težko. Ljudje v naši domovini me imajo radi in jaz imam rad njih. Ljubo mi je, da sem med prijatelji.

Kakšno je bilo vaše otroštvo in kaj je na Dolenjskem tisto, kar vas je zaznamovalo?

Moje otroštvo je bilo kot vsako otroštvo. Bilo je neskončno lepo. Prevrčal sem kozolce, se skrival, igral z živalmi, mama mi je pekla. V šolo nisem maral hoditi, bila mi je zoprna. Še bolj zoprna mi je bila učiteljica Pavla, ki nas je vzgajala s šibo in »bunkami« po hrbtu. Moja mati je nekoč šla v šolo in ji rekla: »Tonček je »žleht«, ampak tepite ga malo nižje, ne po hrbtu.« Ko sem odrasel in spisal že kakih deset knjig, je bila v Cankarjevi založbi zaposlena učiteljica hči. In sem jo povprašal, kaj o meni poreče njena mati, in odgovorila mi je, da mati zmerom reče, da sem bil priden. Tako sem potem ugotovil, da se tudi učiteljica zlaže. Zame je bila zmerom najlepša sama pot v šolo, ki je potekala mimo vinogradov do vasi in potem čez hosto in čez železniško progo v dolino Mirna Peč. Po tej najlepši poti sem hodil v šolo le eno leto, nato so me z Dolenjske poslali v internat v Ljubljano. Spominjam se, da smo tam zjutraj zmeraj jedli koruzni močnik, ki sem ga imel zelo rad. Sestre so nas tam vzgajale strogo. Naučile so nas, da moramo biti vztrajni in da

se moramo učiti. Vzgjajale so nas tudi v ljubezni do njih – častitih sester samih, vzgjajale so nas tudi na področju vere, kjer so bile manj uspešne. Tu se je takoj razkrilo, da v kolikor je vzgoja nekoliko nasilna ali neprepričljiva in če vidiš, da tisti, ki vzgaja, ni vzgled za to, kar pridiga, te preprosto odvrča od učenega. Tako sem jaz zmeraj v življenju iskal nek svoj smisel.

O besedi ste zapisali takole: »Beseda je najvišja in najvrednejša slovenska čednost. Po besedi obstajamo. Smo.« Zakaj ste se odločili življenje posvetiti besedi, zakaj je beseda postala vaše orodje?

Beseda je tisto, kar človeka pelje k ustvarjalnosti. Beseda človeka pripelje do tega, da človek spozna samega sebe. Z besedo razkrijemo tisto, kar se v nas dogaja – ko to razkrijemo, nastane pesem. Kot je rekel Pavel Golja: »Pesem je treba doživeti v sebi in jo počasi dvigniti iz prsi do ust in potem navzven na papir.« To je ravno obratno kakor pri vinu, ki gre iz kozarca v usta, nato pa ga ne smemo spiti na hitro, da občutimo njegove sladkosti in aromo. Z vinom je podobno kot s pesmijo. Oba nas lahko oživita. Pomembno pa je, da je pesem najprej potrebna tebi, tistemu, ki jo piše. Šele potem gre pesem do ljudi.

Študirali ste pravo. Kako to, da ste se odločili za tovrstni študij, ko pa ste rojeni pesnik?

Pravo je bilo lepo študirati, ker sem tam spoznal svojo ženo. Res pa je, da prava nikoli nisem potreboval. Kon-

čal sem ga, ker če nekaj študiraš, želiš to tudi dokončati. Za pravo sem se odločil, ker po končani maturi nisem vedel, kaj bi. Profesor in znani pisatelj Legiša mi je svetoval, naj grem študirat slavistiko, jaz pa sem vedel, da ne znam dovolj, poleg tega sem se bal, da me bodo zamorili s slovnico. Oče je želel, da bi študiral medicino, pa tudi iz tega ni bilo nič. Je pa takrat obstajalo staro pravilo, da kdor ne ve, kaj bi študiral, gre pač na pravo. Potem so me kmalu povabili k časopisu, potem sem šel na radio in vzporedno še v mladinsko gledališče, kjer mi je bilo najljubše. Tam smo delali vse – žena je temu govorila kar cirkus – pravzaprav smo začeli iz nič. Kostumografi, scenaristi in igralci – vsi smo delali tako rekoč zastonj. In smo vztrajali, čeprav so nas hoteli ukiniti. To gledališče je potem postalo najboljše jugoslovansko gledališče. Sta pa bila v gledališču zmerom z mano tudi moja otroka: Marko je bil star pet let in Saša tri leta. Ko si Sašo vprašal, kaj bo, ko bo velika, je vedno zatrdila, da igralka. In hvala bogu, Saša je dobra igralka.

Če ostaneva pri besedi. Menite, da se slovenščini pišejo slabi časi?

Problem je v tem, da slovenščino mi pišemo slabo. Na naš materni jezik vedno gledamo iz perspektive majhnosti in se klanjamo tujim jezikom. Danes na preprostem lokalno najdemo napis, kot je npr. coffe take away. Ko greš po ulici, skoraj ne najdeš več slovenske besede. Menim, da smo premalo ponosni na naš jezik, čeprav gre za zelo, zelo lep jezik.

Kako nastaja esejični zapis za razliko od pesmi?

Način nastajanja je pravzaprav isti, samo da ne napišeš verzov, ampak stavke. Ti stavki morajo zveneti kot verzi, z neko melodijo, zato jih tudi ne pišem za pisalno mizo ali za računalnikom. To zadnjo knjigo sem pisal skorajda na solinah; na neke liste papirja sem pisal stavke, ki so mi pri-

šli na misel, in potem sem jih doma prepisoval v blok. Šele drugi dan, ko sem jih ravno tako na solinah dopolnil, sem šel potem na računalnik. Stavke mora najprej v meni zazveneti, kajti šele, ko ga začutim, ga zapišem.

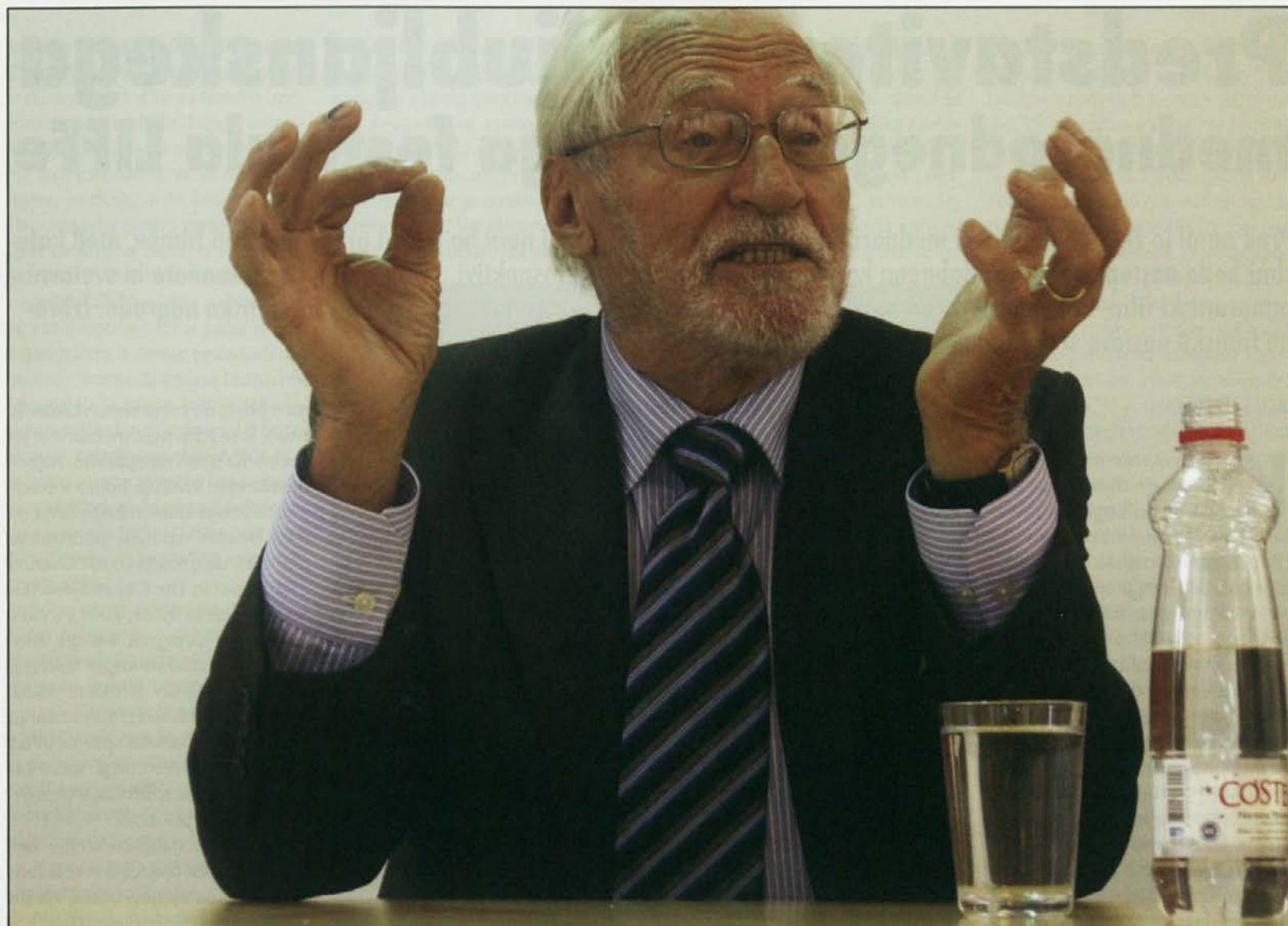
Zbirka, ki je izšla to leto, nosi naslov Same pesmi o ljubezni. Kako se človeku, ki je v letih, lahko zgodijo same pesmi o ljubezni?

Po čudežu, kot je vsa ljubezen. Zadržna zbirka, v kateri so tri ljubezenske pesmi, je bil zametek teh pesmi. Čutil sem, da bi jih lahko napisal mnogo več, toda takrat je vrec presahnil. Čez mnogo let sem potem zapisal te pesmi, za kar sem hvaležen usodi. Obenem sem hvaležen, da sem jih napisal za 50. rojstni dan sina Marka. Ta zbirka mi je zelo všeč, kajti človek je pravzaprav zaljubljen vse življenje. Jaz sem zaljubljen v vinograd, zemljo, ptiče, soline, v žensko, ki jo srečaš in se ti nasmehne, v majhne otroke, ki so luštni kot štručke in jih imam neskončno rad. Pravzaprav si vedno, kadar pišeš, v nekaj zaljubljen. Brez ljubezni se ne da ničesar na tem svetu zgraditi, kajti vse, kar biva, je iz ljubezni. Ko prideš v pozna leta, hočeš zadržati samo to, kar je še topline v telesu, za tisto, kaj je še zadnje uživanje življenja. Potem se naenkrat zaveš, da je ta pozni čas lahko še neskončno lep in da žena ni samo žena, ki si ji tudi ti včasih malo obraz postal z gubami, ampak jo vidiš mlado, čedno, lepo in ne dovoliš, da odideš v starost.

Vaša družina so poleg žene še Marko in Saša ter vnuk. V kolikšni meri so bili vaša inspiracija? Kaj vam pomeni družina?

Ko sem bil mlad, nisem rad rasel v družini. Mi smo živeli na Dolenjskem, oče je bil v Ljubljani, bil je odsoten kot neki bog in se nisva kaj dobro razumela. Šele takrat, ko sem imel svoje otroke, sem začel očeta razumevati kot človeka. Zdaj, ko hodim k njemu na pokopališče, govoriva mnogo več, kot sva govorila takrat, ko je bil živ. Mater sem imel zmeraj neskončno rad in ona mi je dajala pravzaprav vse, kar imam. Dala mi je voljo in upanje, da je možno iz nič priti do nečesa, učila me je, da je treba biti v življenju pokoren in življenje obvladovati. Ko je Marko umrl, mi je rekla, da se zdaj naj ne bojim življenja, da

Manjka nam volja do življenja kot prepričanje, da je življenje samo po sebi najvišja vrednota. Vsak se mora zavedati svoje vrednosti, vsak je enkrat. Ta zavest premaguje cagavost in slovensko malodušje, ki ju je preveč.

je treba živeti naprej. Ona je to znala in je bila kaŕipot vsem – kot neka dolenska ŕavrinka. Moja druŕina je tudi lepa druŕina, smo se kar uglasili in je straŕno lepo. Tisto, kar bi recimo meni bilo zdaj najlepŕe, je, da ŕe dobim pravnuka in ga nosim na rami.

Znani ste kot toleranten in razumevajoč moŕ. Pa vendar, kdaj se razjezite? Kaj je tisto, kar vas v današnjem svetu spravlja ob ŕivce?

Ob ŕivce me tako rekoč niã ne spravlja. Razburi me marsikaj, ampak sem ob razburjenju tudi dovolj miren. Tisto, kar me na tem svetu boli, je laŕ. Laŕ, ko govorijo o vrednotah in mislijo samo na svoje ŕepe. To je tisto, kar me ŕe zmeraj vznemirja, in to je tisto, proti ãemur hoãem protestirati in bom protestiral, dokler bom ŕiv. Moraŕ biti toleranten in poŕten ter preŕiveti svoj vek dostojanstveno od zaãetka do konca. Saj se ãlovek lahko umaŕe, ampak zmeraj je ãas, da se oãistiŕ in spremeniŕ. ŕiveti in ŕe pridiŕgati, kako si dober, zraven pa delati lumparije, je grozljivo in to vsi oblastniki tega sveta poãenjajo od veko-

maj. Vsa demokracija jih ne spame-tuje in ne more spremeniti, kajti politika je pohlep po oblasti, po moãni, po obvladovanju ljudi.

Jaz sem naredil v svojem ŕivljenju najbolj pravo potezo, ko so me vabili v politiko in sem se temu odrekel. Raje sem ŕivel v vinogradu, med ljudmi in med verzi. Ta domovina, te korenine in ta prst vinogradov, besedenja ter ljudi, je mnogo bolj rodovitna in plemenita kot vsa politika in vso druŕboslovje.

Beseda, o kateri veliko piŕete in razmiŕljate, je cagavost. Pravite, da je to najhujŕi slovenski greh. Kako se tega znebiti? Kje najti moã, da spoznamo, da je ŕivljenje resniãno najveãji dar, in kako priti do spoznanja, ko piŕe-

Jaz sem zaljubljen v vinograd, zemljo, ptiãe, soline, v ŕensko, ki jo sreãaŕ in se ti nasmehne, v majhne otroke, ki so luŕtni kot ŕtruãke in jih imam neskonãno rad. Pravzaprav si vedno, kadar piŕeŕ, v nekaj zaljubljen.

te: »ãudim se samemu sebi. ãudim se in zahvaljujem se vsem in vsemu, da se ãudim.«?

ãudil sem se dolgo mojim Dolenjcem in mojemu rodu, kajti bilo je mnogo cagavosti. Ljudje so se pobijali in niso marali ŕiveti. Manjka nam volja do ŕivljenja kot prepriãanje, da je ŕivljenje samo po sebi najviŕja vrednota. Vsak se mora zavedati svoje vrednosti, vsak je enkrat. Ta zavest premaguje cagavost in slovensko maloduŕje, ki ju je preveã. Treba je ŕiveti tako, da bomo potomcem zgled, da bodo ponosni, da so zanamci te deŕele, krajev, zgodovine in jezika.

Kako to, da pri 80. letih ŕe niste odrasli?

Jaz sem pravzaprav v nekem kralje-

stvu, ker se otrok v meni ni postaral. ŕe zmeraj si ŕeli zavriskati in kaj zape-ti ali zagosti kakŕno, morda tudi kakŕno ŕipo na oknu razbiti, ker so to lepe stvari.

Dotaknili ste se trte vinogradov. Povejte nam kaj kot vinogradnik, saj mislim, da ste v okolju, kjer je ta pose-l marsikomu ljub in drag?

Meni je vinograd kot Dolenjcu, kot je rekel Levstik, na srcu zrasel. Zrasel je v neŕnih otroŕkih letih, ko sem materi nosil vino v vinograd, ko smo rezali in trgali. Ko sem bil ãisto majhen, sem se zatekel po naŕi poti v vinograd in vedel sem za vsako trto, kje raste. Drugiã sem se ujel v vinograd v Istri. Bil je poveŕen in niã ni bolj ŕalostnega kot ŕalosten vinograd, zato sem rekel, da bomo naredili vse, da bo spet rasel pokonãno. Sedaj veljam za dobrega vinogradnika. Najbolj me je navduŕil dogodek, ko sva z ŕeno sadila refoŕk. Kadar se sadi trta, je potrebno veliko rok, zato je tudi sosed priŕel pomagat. In tako je ta refoŕk po treh letih zrasel lepŕe kot eden drugi, ki je rasel ŕe ŕest let. ■

Predstavitev 19. ljubljanskega mednarodnega filmskega festivala LIFFe

Pred nami je že 19. ljubljanski mednarodni filmski festival LIFFe, ki nam bo tokrat predstavil 108 filmov, med katerimi bodo nastopali fokus sodobnega katalonskega filma, dve retrospektivi, kratki filmi, predpremiere in svetovni panoramski film, kot zmeraj pa bo možno videti naslove, ki so prejeli takšne ali drugačne filmske nagrade. Izbrane filmske naslove si bomo tako kot lani lahko ogledali tudi v Mariboru.

ALJAŽ SELINŠEK

Ker je naslovov preveč, da bi podrobneje obravnavali vse, si jih bomo pogledali le nekaj, ki na takšen ali drugačen način izstopajo in nekako zaznamujejo in določajo sam program. Kot prvo lahko omenimo mojstrovino tajvanskega režiserja Hou Hsiao-Hsien-a z naslovom *Flight of the Red Balloon* (*Le Voyage du Ballon Rouge*, 2007), ki je poseben ne samo zaradi režiserjeve sposobnosti prikaza melanholičnih razmišljujočih sekvenc, ampak tudi zaradi tega, ker nastopa kot, če lahko rečemo, naslednik kratkega filma z enakim naslovom, ki ga je leta 1956 posnel Albert Lamorrise. Njegov prvi francosko govoreči film se torej loti enakega motiva, pri katerem balon s svojim potovanjem po mestu sledi dečku, kar nas naprej popelje v samo zgodbo, ki se odvija okrog majhnega protagonista. Tako ni odveč reči, da je balon na nek način poosebljen in s tem postane tudi osamljen, tavajoč predmet, ki nas lahko spominja na odtujenega človeka, ki se kot duh giblje po svetu. Balon nas torej popelje v zgodbo, kjer je načeloma prikazano disfunkcionalno urbano življenje, kjer Simone (Juliette Binoche), mama majhnega Simona (Simon Iteanu), ki posoja glas lutkam, mimo česar režiser ne more, saj je motiv njegovih lutk prisoten v veliki njegovih delih, nekako ne najde časa za svojega sina, ki večino svojega časa preživi z varuško po imenu Song (Song Fang), študentko filma. Song pa bo v filmu snemala film o rdečem balonu, predelavo Lamorrisevega dela, tako da imamo v določenih trenutkih pred seboj film v filmu. Potrebno pa je še poudariti, da so igralci velikokrat improvizirali in da tako scenarij ni bil točno načrtan. Ali gremo predaleč, če v balonu vidimo tudi nekaj pozitivnega? Na-

Prizor iz filma *Flight of the Red Balloon* z glavnim protagonistom.

mreč, medtem ko nam na eni strani lahko ponazarja odtujen svet, v katerem živi sodoben subjekt, nam lahko na primer tudi prikaže možnost človekove svobode, harmonije, veselja in podobno. Kaj je sploh lepšega in svobodnejšega kot rdeč

balon, ki se lahkotno giba po zraku? Nenazadnje na dvojnost v samem filmu opozarja tudi sam režiser, ko na koncu balon postane le en detajl stenske slike. Sklenemo lahko, da gre za močno vizualizirano delo, prežeto z odtujeno osamljenostjo, ki

nam pove, da so na svetu vsakdanje stvari, ki se zdijo nepomembne in jih načeloma sploh ne opazimo, najpomembnejše. Nadalje bomo v sekciji sodobnega katalonskega filma izmed devetih naslovov podrobneje pogledali delo Joseja Louisa Guerina z naslovom *In The City of Sylvia* (*En la ciudad de la Sylvia*, 2007), in to s preprostim razlogom, ker gre enostavno rečeno za slavošpev ljubezni, kinematografiji in ženskam. Mladi protagonist (Xavier Lafitte) v iskanju ženske, ki jo je nekdaj spoznal in od katere ve samo njeno ime, sedi v kavarni, kjer sta se spoznala, v upanju, da se bo le-ta prikazala.

Gre za dolgo trajajočo sceno, kjer bo protagonist opazoval in risal ženske, ki sedijo v njegovi bližini, vse do takrat, ko se prikaže punca (Pilar Lopez de Ayala), ki je morebiti ona, Sylvia. Slednji dogodek bo povzročil dvajsetminutno zasledovanje protagonistke, ki se bo zaključilo s soočenjem na tramvaju. Problem je namreč ta, da sta se mlada zaljubljenca spoznala pred šestimi leti in zatorej mladi umetnik ne ve natančno, kako Sylvia zgleda, njegov glavni motiv risanja vseh obkrožajočih deklet pa je ravno ta, da bo morebiti po kretanjah izbranko spoznal. Kot gledalci smo torej takoj priča dejstvu, da bodo bližinski posnetki igrali v filmu zelo pomembno vlogo. Poudariti pa moramo, da v dolgih kadrih potujemo po okolici mesta, ki nas abstraktno obdaja z dogajanjem v ozadju. Bo torej mladi umetnik, katerega risalni zvezek predstavlja sam film, našel izbranko? V Mariboru pa bo izmed devetero katalonskih sodobnih filmov na ogled film Marca Recha z naslovom *August Days* (*Dies dagosto*, 2006), briljantna potovalna zgodba, kjer bomo lahko pričali čarobnim pokrajinskim posnetkom Katalonije in neprecenljivi bratovski ljubezni. Gomorrah (*Gomorra*, 2008) pa je film Mattea Gar-

rona in je na filmskem festivalu v Cannesu prejel veliko nagrado žirije (Grand Prix). Gre za filmsko uprizoritev protimafijske knjige avtorja Roberta Saviana, ki prikazuje življenje mafijcev, tistih, ki so na to obsojeni, in tistih, ki to želijo postati. Film sestavlja petero zgodb, pri katerih spoznamo fanta, ki se obsojen na okolico že v rosnih letih znajde v okrilju Camorre, dva najstnika, ki na vse mogoče načine želita postati gangsterja, k čemur priča tudi nenehno citiranje Al Pacina iz znamenitega dela Scarface, kurirja denarja, ki za svoj obstanek izda en del organizacije, tekstilnega oblikovalca, ki si želi dodatnega zaslužka in se znajde v rokah Kitajcev, in pa tudi mladega, dela željnega fanta, ki dela pod okriljem človeka, ki se ukvarja z deponiranjem odpadkov.

Zgodbe so na takšen ali drugačen način povezane, v glavnem pa jih povezuje okrilje sistema pravil, ki jih narekuje skrivna organizacija, imenovana Camorra, ki naj bi imela kar 6.700 članov in je znana po tem, da se deli na veliko klanov. Film skoraj v celoti vsebuje nešolane igralce oziroma kar prebivalce Neaplja, kjer se pretežno tudi odvija. Knjiga pisatelja, ki ga 24 ur na dan varuje policija, je prevedena tudi v slovenščino. Naslednji film, ki ga bomo predstavili, pa je delo mehiškega režiserja Carlosa Reygadasa, in sicer gre za *Silent Light* (*Stellet Licht*, 2007), ki je prejel kar nekaj nagrad, med drugim tudi *Jury Price* iz Cannes. Film, ki govori o družinskem zakonu in skušnjavi, nas iz nepozabnega sončnega vzhoda popelje v družino, kjer se je oče Johan (Cornelio Wall Fehr) zaljubil v drugo žensko po imenu Marianne (Maria Pankratz) in s tem prizadel svojo ženo Esther (Miriam Toews). Johan je tako pred moralno dilemo, saj mu vera (gre za majhno mehiško krščansko skupnost, imenovano menoniti, kateri je vlada dala popolno versko svobodo in živijo oddaljeni od civilizacije brez radia in televizorja pod strogimi pravili oblačenja, kot je na primer zakrivanje ženskih las) ne dovoljuje prešuštva, ampak moralna načela ne držijo, kljub temu, da je mnenja, da ga bo pozelejnje minilo, ko se bo pred prijatelji, ženo in seboj osramotil s tem, ko bo vse povedal na glas. Esther, ki ve, kaj se dogaja z njenim možem in Marianne, ki vodi majhno restavracijo, in ker so telefoni prepovedani, zmeraj po Johana pošilja neke vrste od-

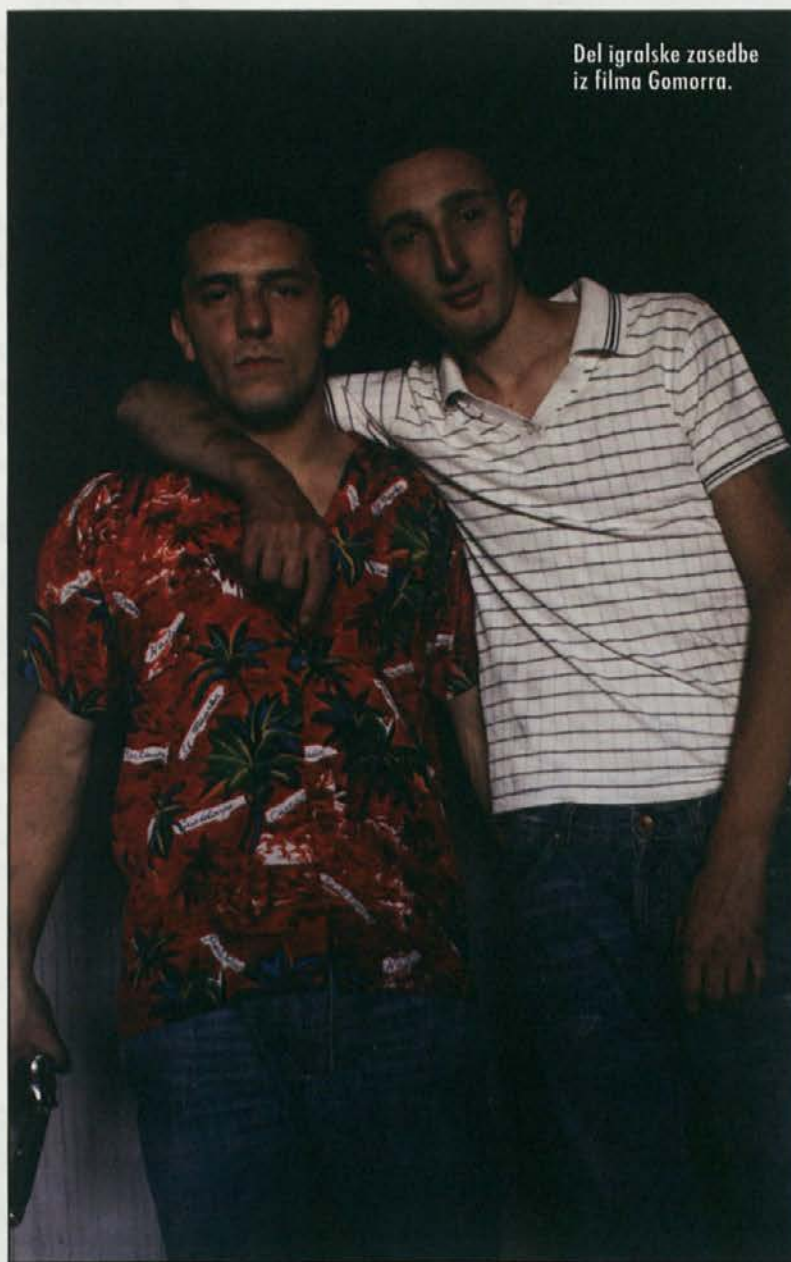
poslancev, ravna, kot da se ne bi nič dogajalo in še naprej opravlja svoja opravila, vse do trenutka, ko se zlomi. Reygadas se namreč ponovno ukvarja z ponotranjenostjo človeka, ki ga tokrat postavi pred vprašanje, ali je spoštovanje verskih načel pred osebno srečo. Verjetno ni potrebno posebej poudarjati, da se film kon-

di estetsko barvit moment opazovanja, saj film kar drhti od barvite popolnosti. Omenimo lahko samo še dejstvo, da je celotna igralska zasedba neprofesionalna.

Na LIFFu se bosta tudi tokrat predstavili dve retrospektivi, in sicer Terence Daviesa, britanskega režiserka, in Adoora Gopalakrishnana, in-

z izrazito humanitarnostjo. Zanimiv je podatek, da prav vsak njegov film postavi v provinco Kerala v južni Indiji, kjer je tudi odraščal. Na festivalu, tako v Ljubljani kot v Mariboru, bo predvajan tudi njegov zadnji film *Four Women*, 2007, ki v štirih zgodbah na izrazito minimalističen način prikaže boj ženske za večje spoštovanje v močno patriarhalni družbi. Na festivalu tudi ne bo manjkalo dokumentarnih filmov, od katerih lahko omenimo *Standard Operating Procedure*, 2008, režiserja Errola Morrisa, ki je leta 2007 za film prejel srebrnega medveda v Berlinu in govori o škandalu v Abu Ghraib zaporu, pri katerem gre za leta 2004 dvanajst posnetih fotografij, na katerih so ameriški vojaki mučili iraške zapornike, ozadje katerih bo raziskoval, in *Encounters at the End of the World*, 2007, režiserja Wernerja Herzoga, ki je v Edinburgu leta 2008 prejel nagrado za najboljši dokumentarni film, prikazuje pa neverjetno estetsko obarvane posnetke pokrajine na Antarktiki in njenih prebivalcev. Prav tako moramo omeniti novo mojstrovino znamenitih bratov Jean-Pierra in Luca Dardenne, za katera se zdi, da zmeraj dobita vsaj eno nagrado na kakšnem prestižnem filmskem festivalu (tokrat sta v Cannesu prejela nagrado za najboljši scenarij). Gre za film *Lorna's Silence* (*Le Silence de Lorna*, 2008), ki govori o Albanski, ki živi v Belgiji in se v boju za pridobitev državljanstva znajde v kreppljih ruske mafije. Od slovenskih predstavnikov pa lahko omenimo Damjana Kozoleta, ki bo predstavil film *Za vedno* (*Forever*, 2008), ki prikazuje psihološko vojno med zakonskim parom v eni noči, in Slobodana Maksimoviča, ki se bo predstavil s kratkim filmom *Agape*, 2008, ki govori o nunah, med drugim pa bodo svoje nove kratke filme predstavili tudi Jan Cvitkovič, Matevž Luzar in Martin Turk.

Nenazadnje pa še moramo omeniti prejemnika nagrade za najboljšo režijo v Cannesu Nuria Bilgama Ceylana, turškega režiserja, od katerega bo na festivalu mogoče videti *Three Monkeys* (*Uc Maymun*, 2008), družinsko dramo, kjer se trije družinski člani izogibajo resnici. Ponovno pa je potrebno poudariti, da vseh filmskih naslovov preprosto ni mogoče zajeti in da gre za osebni izbor, ki opisanih oziroma omenjenih filmov nikakor ne postavlja pred ostale. Pa obilo užitka ob gledanju! ■

Del igralske zasedbe iz filma Gomorra.

Skratka, družinska drama na Reygadasov način, za katerega lahko rečemo, da ponovno pokaže svojo spretnost, ko z dolgimi kadri v človeku vzbudi estetsko barvit moment opazovanja, saj film kar drhti od barvite popolnosti.

ča nasprotno od začetka, namreč s sončnim zahodom. Skratka, film je družinska drama na Reygadasov način, za katerega lahko rečemo, da ponovno pokaže svojo spretnost, ko z dolgimi kadri v človeku vzbud-

dijskega režiserja. Prvi je znan po filmih, obarvanih z avtobiografskimi elementi delavskega razreda in boja za življenje v post vojni eri, medtem ko pri drugem takoj opazimo skrbno komponirane filme, prežete

Balkanbeats

(Eastblok Music, 2008)

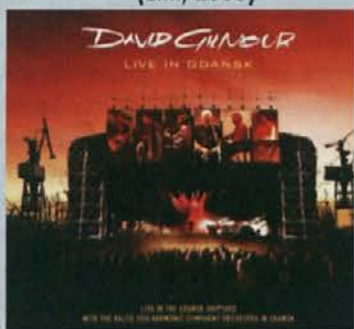

Različni

Že tretja kompilacija v Berlinu živečega bosanskega didžeja Šoka nažiga balkanske ritme, melose, vonje z vseh vetrov. Od njujorških Slavic Soul Party! in drugih »trubačev« z zahoda in vzhoda prek Shantela, ki se rokuje z Gregovičem, do Magnifica in bolj avtentičnih (romskih) zasedb je zbranih na tem anti-turbofolk ploščku. Globalni trk tradicionalnega in modernega. Rajanje in ples zagotovljena.

Live in Gdańsk

(EMI, 2008)

DAVID GILMOUR

David Gilmour si ne more in ne sme privoščiti površnosti. Brezhibnost vizije se razliva čez celo dvojno ploščo posnetka njegovega nastopa na Poljskem avgusta 2006, ko je z Baltskim filharmoničnim simfoničnim orkestrom odigral cel samostojni album On an Island in izbrane klasike Pink Floyd. Dve uri in pol čiste in detajlno urejene simfonije za ušesa pusti veličasten vtis. Stara slava z razlogom!

Terra

(EMI, 2008)

MARIZA

Po odmevnem gostovanju na lanski Drugi godbi Mariza ni več neznanca. Svetovni sloves (naj!) pevke fada skuša s četrtim albumom še bolj razširiti, zato se je vrnila k začetkom, ko je pela jazz, gospel, soul. Na tej plošči, posvečeni Zemlji, je njen prelestni glas nad glasbenim miš mašom, ki jo, žal, dela vse preveč predvidljivo in navadno. Izginila je strast. Primerno za hoštaplerske eksotične lokale.

Sunce se ponovo rađa

(Aquarius, 2008)

MASSIMO

Hm! Enajst novih pesmi! Res? Pravzaprav nove stare popevke je Massimo izbral podobno kot material za albuma Vještina (2004) in Vještina 2 (2006). Vzel je pesmi Arsena Dedića, Jana Plestenjaka, Lee Dekleve, Zorana Predina, Renata Zera idr. ter jim s pomočjo aranžerjev – sodelavcev vliv svoj stas in glas. Elegantly, a kaj ko ti moderni časi niso inspirativni niti za kakšen nov Massimov korak naprej.

LJUBLJANA

Koncert zasedbe PRLJAVO KAZALIŠTE, Cvetličarna Mediapark, 27. november ob 21. uri: ob 30. obletnici svojega delovanja bo legendarna skupina Prljavo kazalište, ki je močno zaznamovala glasbeno sceno, spet navdušila s svojimi največjimi uspešnicami.

Komorni koncert italijanskega kitarista FLAVIA CUCCHIJA, Križanke – Viteška dvorana, 2. december ob 19.30 uri: v Ljubljano prvič prihaja mednarodno priznani kitarist Flavio Cucchi, ki ima za seboj več sto recitalov na vseh petih celinah, ob tem se redno pojavlja v glasbenih programih znanih RTV postaj in na raznih festivalih.

Koncert skupine THE LIVING DAYLIGHTS, Tovarna Rog, 9. december ob 21. uri: britanska melodična punk rock zasedba bo poslušalcem predstavila svoj prvi izdelek »Ways to escape«.

Koncert ETNO MALESH, Zlati zob, 9. december ob 21. uri: skupina izvaja makedonsko etno glasbo in je osvojila številne nagrade na raznih festivalih in tekmovanjih. Vodja zasedbe je Miljaim Destanovski, njegova strast je zurla, pihalo, ki je značilno za nekatere predele Balkana in v podobnih različicah vse do Indije.

MARIBOR

Koncert GLASBA IZ POZABE, Kazinska dvorana Maribor, 20. november ob 19.30 uri: ta koncert prinaša odlomek, v katerem Glasbena matica obuja redkeje izvajana slovenska dela različnih obdobij in slogovnih usmeritev. Prisoten bo tudi preverjen glasbeni par – Tomaž Lorenz in Alenka Šček Lorenz.

Koncert ob 10. obletnici skupine CROSSROADS, Velika dvorana v Narodnem domu Maribor, 22. november ob 20.30 uri: skupina Crossroads je nastala leta 1998 in ohranja dediščino southern rocka. Ob deseti obletnici bodo tako zaigrali tudi v prvotni zasedbi.

Koncert DEADCELL, Klub MC Pekarina, 28. november ob 22. uri: skupina, ki je v zadnjih dveh letih radikalno spremenila nizozemsko underground sceno, velja za vodilno v svetovnem merilu, kar se tiče združitve dance glasbe z izjemnim multimedijem nastopom in metal glasbo.

TOLMIN

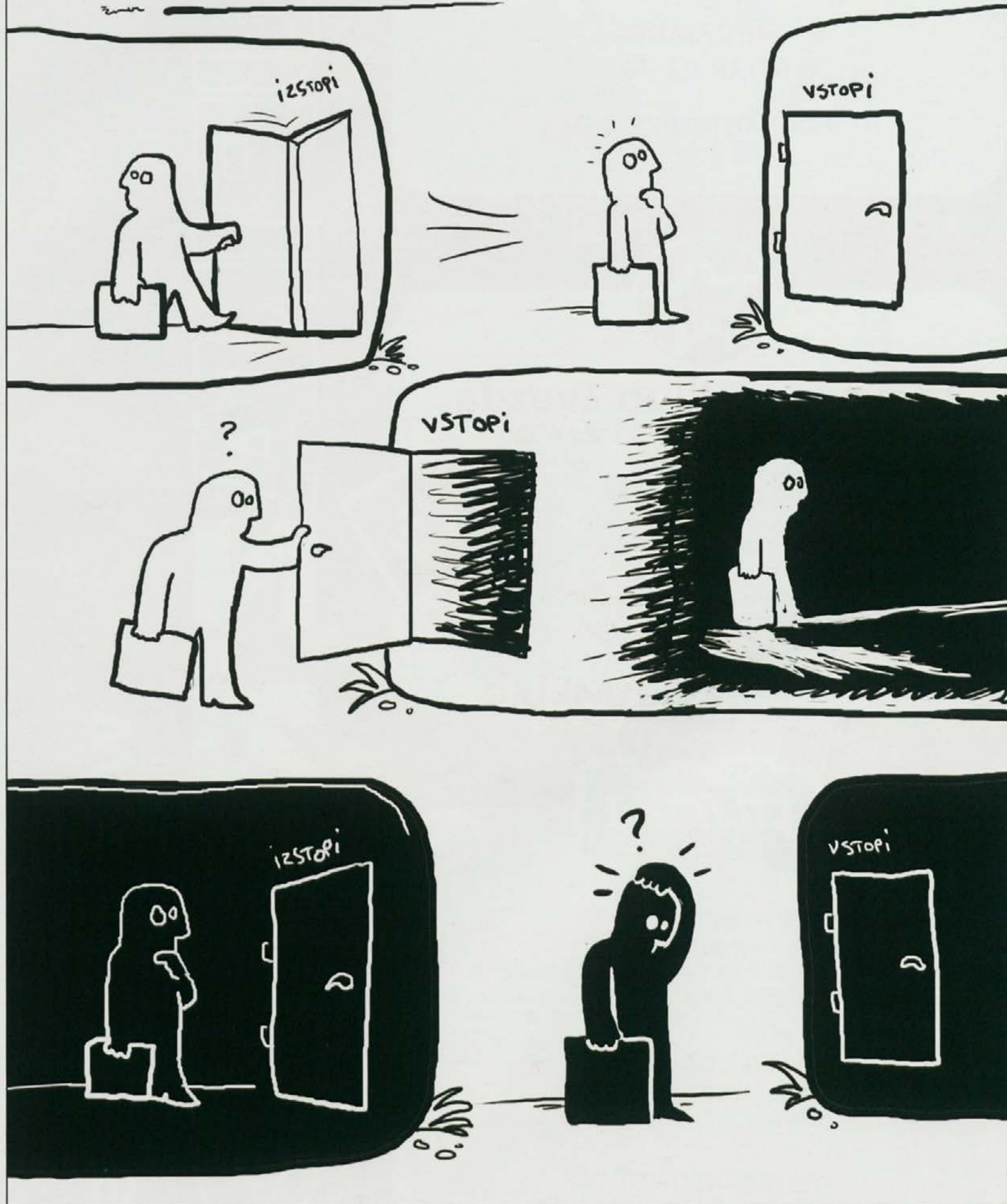

Koncert zbora CARMINA SLOVENICA, Kinogledališče Tolmin, 9. december ob 20. uri: program Americas bo razdeljen na nekaj tematskih sklopov: spiritual, gospel, tradicionalna glasba staroselcev, latinsko ameriška glasba, jazz, dela ameriške umetniške glasbe našega časa ter legendarne skladbe pevcev, kar bo ponudilo bogat vpogled v glasbeno dediščino obeh Amerik.

ŽALEC

Koncert MILDREDS, Dom II. slovenskega tabora Žalec, 21. november ob 20. uri: gre za relativno mlado skupino angleških dam. Njihov ravnokar izšli prvenec »Brisači prašine« prinaša predelave starih jugoslovanskih šlagerjev, ki poslušalcu prinesejo prijetna občutja.

Prehodi

Referenca

izobraževalni servis

Jezikovni tečaji ⚡ Strokovna usposabljanja

Športni programi in zdravje ⚡ Izobraževanje za duhovno rast

Učenje in trg dela ⚡ Računalniško usposabljanje

NE ZAMUDI
07/49-02-400

www.referenca.eu
info@referenca.eu

Kavarna & klub Zvezda

Polet med Zvezde!

Brežice	Krško
Černelčeva 3	CKŽ 36
8250 Brežice	8270 Krško

Strežemo izvrstno kavo *illy*.
Privoščite si najboljšo!

ŽURMAHER

Servis in storitve za mlade:

Turistični aranžmaji, vse vrste fotokopiranja, tiskanje, prodaja študentskih bonov, brezplačni dostop do interneta, nakup vstopnic za koncerte, mladinske izkaznice

Agencije PUNKT:

Krško	CKŽ 37, Krško, 07/49-05-480
Brežice	Černelčeva 3, Brežice, 07/49-66-116
Sevnica	Trg svobode 1, Sevnica, 07/81-44-355

www.punkt-on.net

Univerzitetna knjižnica Maribor

P 6710/3, 2008

120800088, 11

COBISS

REGIONALNA REGIO

www.regio.si